

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

BİR TASARIM ÜRÜNÜ OLARAK VİDEO KLİP VE ALINTI

Ece ÇALIŞ
1040406003

SANATTA YETERLİK TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Ali M. BAYRAKTAROĞLU

ISPARTA 2012

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

Bu sanatta yeterlik tezi 15/10/2012 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği/Oy Çoğunluğu ile Kabul Edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Adı ve Soyadı

Doç. Dr. Ali Muhammet BAYRAKTAROĞLU (Danışman)

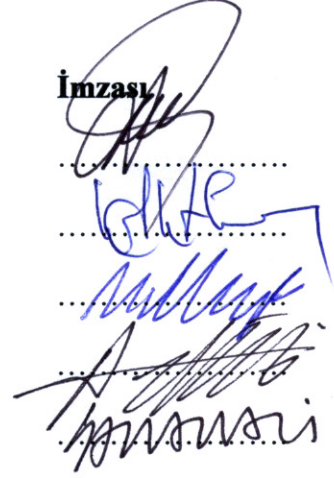
Prof. Dr. Kubilay AKTULUM

Prof. Dr. Murat Ali DULUPCU

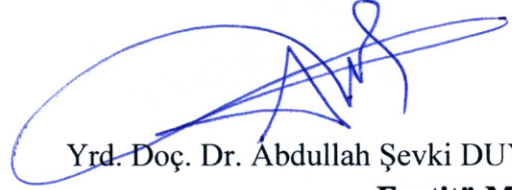
Doç. Fethi KABA

Yrd. Doç. Sabahattin ÇALIŞKAN

İmzası

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Abdullah Şevki DUYMAZ
Enstitü Müdürü

T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (15/10/2012).

Ece ÇALIŞ

ÖNSÖZ

“Bir Tasarım Ürünü Olarak Video Klip ve Alıntı” başlıklı bu çalışmada bir tasarım ürünü olarak ele alınan video kliplerin alıntısallık boyutu incelenerek, tasarım süreci içerisinde diğer sanatsal biçimlerle/disiplinlerle olan alışveriş işlemleri üzerinde durulmuştur. Göstergelerarasılık bağlamında alıntılama işlemlerine diğer sanatsal biçimlerde olduğu gibi video klip alanında da başvurulduğunu göstermek ve bu işlemlerin anlam oluşumundaki işlevlerini tespit etmek amacıyla hazırlanan çalışmada, öncelikle video klip tanımına ve diğer sanatlarla ilişkisi bağlamında video klip tarihine değinilerek, yeniden üretilen video klip örnekleri üzerinde durulmuştur. Ardından göstergelerarasılık kavramı tanımlanarak alıntılama işlemi ile gerçekleştirilen video klipler incelenmiş, bu video kliplerdeki biçimsel ve anlamsal dönüşümlerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tez çalışmam süresince bana her konuda destek olan danışmanım Doç.Dr. Ali M. Bayraktaroğlu'na, göstergelerarasılık yöntemi ile tanışmamı sağlayan ve bilgisini/tecrübesini bizlerle daima paylaşan Prof. Dr. Kubilay Aktulum'a, tez yazım aşamasında yardımlarını esirgemeyen meslektaşım Okt. Tuğba Kodal'a, özellikle manevi desteği ve varlıkları ile her zaman yanımda olduklarımı hissettiren “aileme” teşekkür ederim.

Ece ÇALIŞ
Isparta, 2012

Anne ve Babam'a

ÖZET

BİR TASARIM ÜRÜNÜ OLARAK VIDEO KLİP VE ALINTI

Ece Çalış

Süleyman Demirel Üniversitesi,

Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı,

Sanatta Yeterlik Tezi,

Yıl: 2012, Sayfa: 163

Danışman: Doç. Dr. Ali M. BAYRAKTAROĞLU

Yazınsal alanda geniş bir kullanımı olan ve bir okuma yöntemi olarak adlandırılan metinlerarasılık kavramı, yazınsal alan dışındaki sanatsal biçimlerde de uygulama alanı bulmaktadır. Ancak değişik metinler arasındaki alışverişler için kullanılan metinlerarasılık kavramı yerine, metin dışındaki sözsöz olmayan sanatsal biçimler arasındaki alışverişleri belirtmek için “göstergelerarasılık” kavramının kullanılması daha uygundur. Bu alışverişler postmodern dönem içerisinde başta resim olmak üzere müzik, sinema, grafik tasarım ve fotoğraf gibi pek çok alanda sıklıkla kullanılmaktadır. Video kliplerin tasarım süreci içerisinde daha önceden üretilmiş olan görüntülerin bir araya getirilerek nasıl yeni bir yapı oluşturduklarını anlayabilmek de ancak göstergelerarası bir bakış açısı ile mümkündür.

Bu anlayış doğrultusunda tez çalışmasında birer tasarım ürünü olarak ele alınan video kliplerin, diğer sanatsal biçimlerle olan alışverişlerine değindikten sonra, göstergelerarasılık bağlamında video kliplerdeki alıntılama biçimleri tanımlanacaktır. Bu sayede video klipler aracılığı ile yinelenen öteki sanatsal biçimlerin yeni anlamları belirlenmeye çalışılacaktır. Çünkü öteki sanatsal biçimlerin verilerini kullanan video kliplerin anlamı ancak bu koşullar içerisinde ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göstergelerarasılık, yenidenüretim, alıntı, tasarım, video klip, yansılama, öykünme, kolaj, anıştırma.

ABSTRACT

VIDEO CLIP AS A PRODUCT OF DESIGN AND QUOTATION

Ece alış

Suleyman Demirel University,

Fine Arts Institute, Art and Design Main Art Branch, Ph.D Thesis,

Year: 2012, Page: 163

Supervisor: Assoc. Prof. Ali M. BAYRAKTAROĞLU, Ph.D

The concept of intertextuality, which may be defined as a method of reading and interpretation in literature, is used in other art forms other than literature as well. However, instead of “intertextuality” it would be more appropriate to use the term “intersemioticity” for borrowings between art forms other than literature. In the postmodern period, these exchanges are used in many fields, especially painting, music, cinema, graphic design and photography. Understanding the images that were produced by bringing together in the video clips design process is possible with a intersemiotic viewpoint.

In the context of this, after mentioning the exchanges of video clips that quoted from other artistic forms, quotation forms in video clips will be defined in the intersemiotic context. So that, new meanings that have been duplicated by video clips will be try to determined. Because the meaning of the video clips using data from other artistic forms arise only in these conditions.

Key Words: Intersemiotic, reproducing, quote, design, video clip, pastiche, parody, collage, allusion.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	1
ÖZET	3
ABSTRACT	4
İÇİNDEKİLER	5
RESİMLER DİZİNİ	7
TABLolar DİZİNİ	14
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

1. BİR TASARIM ÜRÜNÜ OLARAK VIDEO KLİP	9
1.1. Tanım ve Tarihçe.....	9
1.2. Video Kliplerin Diğer Sanatsal Biçimlerle Olan Alışverişleri.....	16
1.2.1. Sinema ve Video Klip	17
1.2.2. Televizyon ve Video Klip	26
1.2.3. Tiyatro ve Video Klip	29
1.2.4. Bilgisayar Oyunu ve Video Klip	33
1.2.5. Fotoğraf ve Video Klip	37
1.2.6. Resim ve Video Klip.....	46
1.2.7. Edebiyat ve Video Klip	51
1.2.8. Video Klip ve Video Klip: İç Gönderme ve Yenidenüretim	56

II. BÖLÜM

2. VIDEO KLİPTE GÖSTERGELERARASI ALIŞVERİŞLER	60
2.1. Göstergelerarasılık.....	60
2.1.1. Alıntı	64
2.1.2. Yansılama (Parodi)	66
2.1.3. Öykünme (Pastiş).....	67
2.1.4. Yapıştırma (Kolaj)	68
2.1.5. Anıştırma	69
2.2. Video Klip Çözümlemeleri	71
2.2.1. R.E.M., “Losing My Religion” Video Klipi	71
2.2.2. Metallica, “Until It Sleeps” Video Klipi	81

2.2.3. Madonna, “Hollywood” Video Klibi	91
2.2.4. Red Hot Chili Peppers - Dani California adlı Klibi.....	97
2.2.5. Lady Gaga& Beyoncé Knowles - “Telephone” Video Klibi	106

III. BÖLÜM

SONUÇ	116
KAYNAKÇA	120
EKLER	125
EK-I: R.E.M. – “LOSING MY RELIGION” ŞARKI SÖZLERİ.....	125
EK-II: RED HOT CHILI PEPPERS - DANI CALIFORNIA ŞARKI SÖZLERİ ..	127
EK – III: MADONNA – HOLLYWOOD ŞARKI SÖZLERİ	129
EK-IV: METALLICA – UNTILL IT SLEEPS ŞARKI SÖZLERİ.....	131
EK-VI: TÜRK VİDEO KLİPLERİNDE ALIŞ-VERİŞ ÖRNEKLERİ.....	135

RESİMLER DİZİNİ

	Sayfa
Resim 1.: “Flashdance” Filmi, 1983	18
Resim 2.: “What a Feeling” video klibi, Irene Cara	18
Resim 3.: “Flashdance” Filmi, 1983	19
Resim 4.: “I’m Glad” video klibi, Jennifer Lopez, 2003	19
Resim 5.: “I’m Glad” video klibi, Jennifer Lopez, 2003	19
Resim 6.: “Material Girl”,Madonna, 1985	20
Resim 7.: “Gentleman Prefers Blondes”, 1953	20
Resim 8.: “Radio Ga Ga” video klibinden kesitler, Queen, 1984.....	21
Resim 9.: “Radio Ga Ga” video klibinden kesitler, Queen, 1984.....	21
Resim 10.: Busted, “Year 3000” adlı video klibi.....	22
Resim 11.: “Clockwork Orange” filmi, 1971	24
Resim 12.: Rob Zombie, “Never Gonna Stop” video klibi	24
Resim 13.: R.E.M, “Bad Day” video klibi	27
Resim 14.: R.E.M, “Bad Day” video klibi	27
Resim 15.: Manga, “Dünyanın Sonunda Doğmuşum”	28
Resim 17.: Taylor Swift, “Romeo and Juliet” video klibi.....	29
Resim 18.: Erik Ransom, “Patter Song” video klibi.	31
Resim 19.: LadyMarmalade, “Moulin Rouge” video klibi	31
Resim 20.: N’Sync, “Bye Bye Bye” video klibi.....	32
Resim 22.: Mustufa Pervez, “Kitna Yaad Aye” video klibi	34
Resim 23.: “Driver: San Francisco” Bilgisayar Oyunu	35
Resim 24.: Yelawolf, “No Hand” video klibi.....	35
Resim 25.: Mc Lars, “Reaping Beauty” – SEGA “Bayonetta” bilgisayar oyunu	35
Resim 26.: Epic Rap Battles of History, “Mario Bros vs Wright Bros” video klibi..	36
Resim 27.: Epic Rap Battles of History, “Mario Bros vs Wright Bros” video klibi..	36
Resim 28.: Phillip Paulus’un fotoğrafı ve Rihanna “S&M” video klibi	38
Resim 29.: David LaChapelle’in fotoğrafları ve Rihanna “S&M” video klibi	39
Resim 30.: Rihanna, “You Da One” video klibi.....	39
Resim 31.: Solve Sundsbo’nun fotoğrafı.....	39
Resim 32.: Rihanna, “You da One” video klibi.....	40
Resim 33.: Solve Sundsbo’nun fotoğrafı.....	40

Resim 34.: Rihanna “You da One” video klibi - S. Kubrick “Clockwork Orange” filmi.....	40
Resim 35.: Horst P. Horst, Mainbocher Corset, 1939.....	41
Resim 36.: Madonna, Vogue 1990.....	41
Resim 37.: Madonna-Marlene Dietrich.....	41
Resim 38.: Madonna-Marlyn Monroe.....	41
Resim 39.: Lisa Fonssagrives – Madonna.....	41
Resim 40.: Madonna- Carole Lombard.....	41
Resim 41.: Madonna, “Vogue” video klibi -Tamara de Lempicka, “Nana de Herrera”, 1929.....	42
Resim 42.: Madonna, “Vogue” video klibi Tamara de Lempicka, “Donna in Blue”, 1929.....	42
Resim 43.: U2, “Lemon” video klibi.....	44
Resim 45.: “Antropometrik ızgara”nın fotoğrafta ve klipte kullanımı	45
Resim 46.: Violent Femmes, “Renaissance Man” video klibi.....	47
Resim 47.: Botticelli, “The Birth of Venus”, 1486.....	48
Resim 48.: Rembrandt, “The Anatomy Lesson of Dr. Nicolaes Tulp”, 1632.....	48
Resim 49.: Édouard Manet, “Olympia”, 1863.....	48
Resim 50.: Red Hot Chilli Peppers, “Monarchy of Roses” video klibi	49
Resim 51.: Raymond Pettibon çizimi.....	49
Resim 52.: Red Hot Chilli Peppers, “Monarchy of Roses” video klibi	49
Resim 53.: Raymond Pettibon çizimi.....	49
Resim 54.: John Everett Millais, “Ophelia”, 1852.....	50
Resim 55.: Nick Cave-Kylie Minogue “Where the Wild Roses Grow”	50
Resim 56.: Nicki Minaj, “Moment 4 Life” video klibi	52
Resim 57.: Enigma, “Sadness” video klibi.....	52
Resim 58.: August Rodin, “The Gate of Hell”	54
Resim 59.: Epic Rap Battles of History, “Dr. Seuss vs Shakespeare”	55
Resim 60.: The Band Perry, “If I Die Young” video klibi	56
Resim 61.: Robert Palmer, “Addicted to Love” video klibi	57
Resim 62.: Shania Twain, “Man I Feel Like a Woman” video klibi	57
Resim 63.: Bittersweet Symphony, “The Verve” klibi	57
Resim 64.: Fat Les, “Vindaloo” klibi.....	57
Resim 65.: Madonna, “Vogue” video klibi	58
Resim 66.: Gless, “Vogue” video klibi	58

Resim 67.: C. Augilera, “Not Myself Tonight”; L. Gaga, “Bad Romance”	59
Resim 68.: C. Augilera, “Not Myself Tonight”; Madonna, “Express Yourself”	59
Resim 69.: “Venus de Milo” Heykeli ve “The Dreamers” filminden bir sahne	61
Resim 70.: “Johnny Got His Gone” romanı, film afişi ve “One” Video klibinin afişi	62
Resim 71.: Michelangelo, “Pietà”, 1498-1499	62
Resim 72.: Tune Anderson, “Pieta”, 1992.....	62
Resim 73.: El Greco, “Pieta”, 1587-1597.....	63
Resim 74.: “Crisis” Çizgi Roman Kapağı	63
Resim 75.: Michelangelo, “Davud Heykeli” (1050-1504) ve alıntı örnekleri.....	63
Resim 76.: Simpsonlar dizisinde “Kuzuların Sessizliği” filmine yapılan gönderme	64
Resim 77.: Slayer, “Born To The Wild” video klibinden görüntüler	65
Resim 78.: Abba, “Take A Chance On Me”	66
Resim 79.: Erasme, “Take A Chance On Me”	66
Resim 80.: Weird Al Yankovic, “Fat”, 1988.....	67
Resim 81.: Michael Jackson, “Bad”, 1987	67
Resim 82.: Hold Your Horses, “70 Million” video klibinden bir görüntü	68
Resim 83.: Rembrandt, “Dr. Nicolaes Tulp'un Anatomi Dersi”, 1632	68
Resim 84.: Nil Karaibrahimgil, “Bu mudur?” video klibinden görüntüler	69
Resim 85.: Andy Warhol, Campbell’s Soup ve Coca Cola Çalışmaları	70
Resim 86.: Lady Gaga “Telephone” Video Klibi: Miracle Whip, Wonder Bread, diet Coca Cola şişesi	70
Resim 87.: R.E.M., “Losing My Religion” video klibi.....	72
Resim 88.: R.E.M., “Losing My Religion” video klibinden bir görüntü	73
Resim 89.: “Glob”, Tump Tower, New York	73
Resim 90.: R.E.M., “Losing My Religion” video klibinden bir görüntü	73
Resim 91.: SSCB Propaganda Afişi.....	74
Resim 92.: R.E.M., “Losing My Religion”, 03:17 dk.....	74
Resim 93.: Caravaggio, “Kuşkucu Thomas” (Thomas the Apostle), 1601-02.....	75
Resim 94.: R.E.M., “Losing My Religion”, 02:25 k.....	75
Resim 95.: Caravaggio, “The Entombment of Christ”, 1602–1603	76
Resim 96.: R.E.M., “Losing My Religion”, 04:31 dk.....	76
Resim 97.: Caravaggio, “Ecce Homo”, 1605	76
Resim 98.: R.E.M., “Losing My Religion”, detay	76

Resim 99.: Caravaggio, “İsa’nın Kırbaçlanması”(The Flagellation of Christ), 1607/77	
Resim 100.: R.E.M., “Losing My Religion”, 03:56 dk.....	77
Resim 101.: Caravaggio, “The Martyrdom of St. Matthew”, 1599-1600.....	77
Resim 102.: R.E.M., “Losing My Religion”, 02.17 dk.....	77
Resim 103.: Klipte Hint Tanrı(ça)larına yapılan göndermeler, 02:36 dk. - 03:56 dk.	78
Resim 104.: R.E.M., “Losing My Religion”, 3.05.....	78
Resim 105.: Leonardo da Vinci’nin planor çizimi.....	78
Resim 106.: R.E.M., “Losing My Religion”, 01:51.....	79
Resim 107.: A. Durer, “Meryem'in Yedi Çilesi:Mısır'a Kaçış”, 1406.....	79
Resim 108.: “St. Sebastian”, Andrea Mantegna, 1480.....	79
Resim 109.: “St. Sebastian”, Pietro Perugino, 1494.....	79
Resim 110.: R.E.M., “Losing My Religion”, St. Sebastian İmgesi.....	80
Resim 111.: H. Bosch, “The Garden of Earthly Delights”, 1480-1505.....	81
Resim 112.: H.Bosch, Creation, The Garden of Earthly Delights’ın dış panelleri, 1480 – 1490.....	82
Resim 113.: Detay: “The Garden of Earthly Delight”.....	83
Resim 114.: Metallica, “Until it sleep”, 1996, 03:11 dk.....	83
Resim 115.: H. Bosch, “The Haywain” (Hay Wagon), Triptych, 1485 – 1490.....	83
Resim 116.: S. Boticelli, “Venüs’ün Doğuşu”, (1445–1510).....	84
Resim 117.: Metallica, “Until It Sleeps”, 01:52.....	84
Resim 118.: Botticelli, “Venüs’ün Doğuşu” resminden detay.....	84
Resim 119.: Metallica, “Until It Sleeps”, 02:15 dk.....	84
Resim 120.: Albrecht Dürer, “Adam and Eve”, 1504.....	85
Resim 121.: Metallica, “Until It Sleeps”, 01:53 dk.....	85
Resim 122.: H. Bosch, “The Haywain” resminden detay.....	86
Resim 123.: Michelangelo, “The-Fall and Expulsion of Adam and Eve”, Sistine- Chapel, 1508-1512.....	86
Resim 124.: Metallica, “Losing My Religion”, 00:58 dk.....	86
Resim 125.: H.Bosch, Ecce Homo, 1490’lar, 52 × 54 cm.....	86
Resim 126.: Metallica, “Until It Sleeps”, 02:35 dk.....	86
Resim 127.: H.Bosch, “Ecce Homo” resminden detay.....	87
Resim 128.: Metallica, “Until It Sleeps”.....	87
Resim 129.: H.Bosch, “Ecce Homo”, detay.....	88
Resim 130.: Metallica, “Until It Sleeps”, detay.....	88

Resim 131.: Acı çekerek dans eden grup üyeleri.....	88
Resim 132.: Video klipte, saflığı-bekareti simgeleyen renkler ve ebedileşen gözyaşları.....	89
Resim 133.: Metallica, “Until It Sleeps”, 4:30	89
Resim 134.: Guy Bourdin, Charles Jourdan ayakkabı tasarımları reklam fotoğrafı ..	92
Resim 135.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü.....	92
Resim 136.: Guy Bourdin, Stüdyo çekimi.....	92
Resim 137.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü.....	92
Resim 140.: Guy Bourdin, Charles Jourdan: Mistress & Maid, , 2008	93
Resim 141.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü.....	93
Resim 142.: Guy Bourdin, fotoğraf.....	93
Resim 143.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü.....	93
Resim 144.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü.....	94
Resim 145.: Guy Bourdin, fotoğraf.....	94
Resim 146.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü.....	94
Resim 147.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü.....	94
Resim 148.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü.....	95
Resim 149.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü.....	95
Resim 150.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü.....	95
Resim 151.: Vogue için G. Bourdin fotoğrafları ve Madonna “Hollywood” video klibi	95
Resim 152.: Dani California klibi, giriş sahnesi	98
Resim 153.: Elvis Presley “Hound Dog”, Milton Berle Show, 1956	98
Resim 154.: Elvis Presley, sahne performansı.....	98
Resim 155.: Dani California klibinden görüntü.....	98
Resim 157.: RHCP’nin Beatles’in sahne performansını taklidi	99
Resim 158.: Beatles’in canlı sahne performansından bir kare	99
Resim 163.: RHCP’in Sex Pistols canlandırması	100
Resim 164.: Sex Pistols, “Anarchy in the U.K.” albüm kapağı.....	100
Resim 165.: RHCP’in Sex Pistols canlandırması	100
Resim 166.: Sex Pistols, Nicolas Ungemuth	100
Resim 167.: Anthony Kiedis-RHCP	101
Resim 168.: Gleen Danzig-The Misfits.....	101
Resim 169.: Anthony Kiedis’in saç stili.....	101

Resim 170.: Gleen Danzig'in insaç stili.....	101
Resim 171.: RHCP'in gitaristinin kostümü	102
Resim 172.: Gleen Danzig'in kostümü	102
Resim 173.: RHCP, "Dani California"	102
Resim 174.: Mötley Crüe	102
Resim 175.: RHCP, "Dani Clifornia"	103
Resim 176.: Mötley Crüe	103
Resim 177.: RHCP'nin Nirvana canlandırması.....	103
Resim 178.: Nirvana'nın sahne performansı	103
Resim 179.: RHCP'nin fonda gönderme yaptığı mumlar	104
Resim 180.: Nirvana'nın kullandığı mum dekoru	104
Resim 181.: RHCP, "Dani Clifornia"	104
Resim 182.: Jackie Brown, Quentin Tarantino, 1997	107
Resim 183.: Lady Gaga, "Telephone" video klibi, 00.00-00.25 dk.....	107
Resim 184.: Telephone video klibinden bir kesit, 0.29 dk.....	108
Resim 185.: Lady Gaga, Telephone	108
Resim 186.: Chicago müzikal film.....	108
Resim 187.: Lady Gaga, Telephone	109
Resim 188.: Chicago müzikal film.....	109
Resim 189.: Roy Litscheinstein, Lady Gaga, Andy Warhol	109
Resim 190.: Lady Gaga, "Telephone"	109
Resim 191.: Roy Lichenstein, "In the car", 1963	109
Resim 192.: Lady Gaga, Telephone	110
Resim 193.: Roy Lichenstein, "Varoom!"	110
Resim 194.: 1950'li yıllar ev kadını stereotipi	110
Resim 195.: 50's Housewife Rebel Poisons Food Cigarette	111
Resim 196.: Lady Gaga, Telephone	111
Resim 197.: Wonder Woman.....	111
Resim 198.: Lady Gaga, "Telephone".....	112
Resim 199.: La Jacop Marley, A Christmas Carol	112
Resim 200.: Lady Gaga, "Telephone".....	112
Resim 201.: Michael Jackson, "Thriller"	112
Resim 202.: Pussy Wagon, "Telephone"	112
Resim 203.: Pussy Wagon, "Kill Bill vol.1"	112

Resim 204.: Pulp Fiction, 1994.....	113
Resim 205.: Televizyon haberlerine gönderme yapan sahneler	113
Resim 206.: Lady Gaga, “Telephone” video klibi	114
Resim 207.: Lady Gaga, “Papparazi” video klibi	114
Resim 208.: Lady Gaga, “Telephone”	114
Resim 209.: “Thelma and Louis” filmi	114
Resim 210.: “Telephone” video klibinden bir görüntü	115
Resim 211.: Kadın cinsiyet sembolü	115
Resim 212.: Amerika’yı simgeleyen görüntüler	115

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1: Klipte gönderme yapılan müzik grupları.....	105

GİRİŞ

Bilginin hızla yayıldığı günümüz koşullarında, alabildiğine gelişen teknolojinin bilim ile olan yakın ilişkileri sanatı/sanatçıyı derinden etkilemiştir. Özellikle 20. yüzyılda sanat/sanatçı kendisini çevreleyen teknolojik unsurların etkisi altında kalmış, (Sözen, 1999, 109) teknolojik belirleyicilik bağlamında sanatsal söylemini oluşturmuştur. Bu gelişmelere paralel olarak görüntüye ve bilgiye ulaşabilmek oldukça kolaylaşmış, hızlı algılanabilen ve tüketilen imgeler aracılığıyla da görselliğin egemen olduğu bir dünya oluşturulmuştur. Video performans, video enstelasyon ve video klip gibi sanatsal biçimler teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkmıştır. İşitsel sanatın alanında konumlanan değişik müzik biçimleri video klipler aracılığıyla görüntü ile birleşmiş, izlenebilir duruma gelmişlerdir. 1980'lerin başında ortaya çıkan video klipler, önceleri sinema salonlarında film aralarındaki boşluğu dolduran çizgi filmler ve haber filmleri gibi programlar arasında sıkça kullanılarak yaygınlaşmış (Kinder, 1984'den akt. Çelikcan, 1994:153), günümüzde ise birçok tematik müzik kanalları aracılığı ile televizyonlarda sıklıkla yer verilen önemli bir endüstri haline gelmiştir. Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte üretim-tüketim ilişkisinde bir yöndeşme görülmüş, özellikle internet üzerinden kolayca ulaşılabilir hale gelen video kliplerin tüketimi, günümüzde bir anlatım biçimi olarak endüstriyel üretim-tüketim ilişkisi içerisinde “görsel literatürde” yerini almıştır.

Görsel/işitsel bir anlatım biçimi olan video klip aracılığı ile belirli bir biçimde düzenlenen görsel imgeler ve verilmek istenen “ileteler” müziğe eşlik ederek izleyiciye sunulmakta, bir başka deyişle imgelerin izleyicinin zihninde yer etmesi/kodlanması amaçlanmaktadır. Görsel hafızada gerçekleştirilen tekrarlar aracılığıyla, görüntülerin kolay hatırlanabilmesi ve istenilen ileteler doğrultusunda tepkiler verilmesi amaçlanmaktadır. Temelinde Gerbner'in ekme teorisine gönderme yapan bu yaklaşım bağlamında izleyici, yalnızca şarkıyı-melodiyi duyduğunda bile görsel imgeler zihinde canlanmakta, müzik yalnızca sözleri, melodisi ve söyleyeni ile değil artık görüntüleri ile birlikte bir bütün olarak hafızada canlanmaktadır. Çelikcan (1994:156)'ın da belirttiği gibi “ekranda görsel olan işitsel olandan daha fazla önceliğe sahiptir. Dolayısıyla video klipleri yalnızca müzik ürünlerinin satışını arttırmak için kullanılan birer kitle iletişim aracı olarak tanımlamak yeterli

olmayacaktır. Video klip müziklerin satışını arttıran bir pazarlama ürünü olmasının ötesinde bir tasarım ürünüdür. Öyle ki sanatın her alanında bir tasarım süreci mevcuttur, dolayısıyla tasarım sürecine ilişkin olmayan bir sanatsal biçimden söz etmek mümkün değildir. Latince “designare”, “dissignare” köklerinden gelen ve “göstermek, işaret etmek, tanımlamak” anlamlarını taşıyan tasarım sözcüğü; Akarsu (1998:172) tarafından daha önce algılanmış olan bir nesne ya da olayın bilinçte sonradan ortaya çıkan imgesi”; bir başka deyişle “önceden görülenmiş olana karşıt olarak salt imgelem yoluyla varlık kazanan şey” olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanıma göre tasarım, düşünen insanın bilimde, felsefede, teknik ve sanatta yeni tasarım modelleri yaratması işlemidir ve felsefe alanında düşünce sistemleri adını almaktadır. “Örneğin bir Platon, bir Descartes ve bir Hegel sistemi varlık üstüne yapılmış tasarım modelleridir. Bu anlamda, tasarım olarak düşünce sistemi, varlığı bütünlüğü içinde ele alan, varlık hakkında tümel bir görüş ortaya koymayı amaçlayan bir tasarım modelidir” (Tunalı, 2004:9, 13). Klasik felsefe kuramına göre duyuşsal bir elemanı ya da bir edimi ortaya koyan ve bilgi ögesini kapsayan tasarım, modern felsefede Gestaltçı düşünürler tarafından birdenbire ortaya konan bir bütün olarak tanımlanmaktadır. Güzel sanatlarda ve uygulamalı sanatlarda tasarım sözcüğü bir ürünü ortaya koymaya yönelik duşünsel ya da maddi çalışmalar süreci olarak da tanımlanmakta, bunu ürünün gerçekleştirilmesi aşaması izlemektedir (Eczacıbaşı, 1997:1746). Grafik tasarım alanında ise tasarım, “hayalde canlandırılan bir olayın, projesi, çizimi veya üç boyutlu görüntüsü olarak uygulanan ve ortaya konan yapıtların tümüdür” (Tepecik, 2002:27). Bu tanımlamalar bağlamında tasarımın bir amaç doğrultusunda bilinçli olarak gerçekleştirilen yaratıcı bir eylem olduğu görülmektedir. Rodrigo Rodriquez teknolojik gelişmeler doğrultusunda tasarımı biçimsel bir dili, malzemeyi ve yeni teknolojileri birleştirmek olarak tanımlamaktadır. Tasarımın doğasında işlevine göre yeni biçimler yaratma vardır (placeadesign, t.y.). Fillon’a göre tasarım potansiyel olanla gerçek görüntüleri birleştirmek, bunların bir sentezini yapmaktır (Fillon, t.y.).

Günümüze kadar farklı tanımlamalar yapılmış olsa da tasarım, bütün sanatsal biçimlerin üretilme sürecinde ortak bir kavramdır ve üretim süreci içerisinde her sanatsal biçim kendi diline özgü yapıları kullanarak kurgusunu oluşturur. Örneğin resim sanatında sanatçı, belleğinde beliren görüntüyü tuvale aktarırken, bir grafik

tasarımcı görüntü (resim, fotoğraf, illüstrasyon vb.) ile yazıyı kullanarak hedef kitleye bir “ileti” aktarma kaygısı taşır. Müzik sanatında ise notalar ve sesler aracılığı ile melodi oluşturulur. Televizyonlarda sürekli rastladığımız ve süre olarak sinemaya göre oldukça kısa olan video kliplerde de aynı durum söz konusudur. Her ne kadar video klipler bir pazarlama aracı olarak müziğe eşlik eden yapılar olsa da aslında birer tasarım ürünüdürler. Video klipler aracılığı ile zihinde canlandırılan biçim ya da belleğin anlığa sunduğu görüntü ortaya konur, gerçeklik yeni bir yapıya sokularak biçimsel bir dil yaratılır. Bu nedenle çalışmada amaç müziksel bir ürün olan ve popüler kültür bağlamında sorgulama nesnesi yapılan video klipler üzerinde çalışmak değil, biçimsel bir dil olarak video kliplerin tasarım sürecini sorgulamaktır. Bir başka deyişle sözcük/ürün ile uğraşmak değil, daha çok ürünün üretilme süreci ile ilgilenmektir. Çalışma kapsamında “video kliplerin alıntısallık özelliği” üzerinde durulacağından postmodern dönem içerisinde üretilen video kliplerin tasarım süreçleri ele alınmaktadır.

Postmodern dönem içerisinde yer alan sanat ürünleri açık birer yapıt durumundadır. Sanatın tüm biçimleri birbirleriyle adeta bir örgü içerisinde ve birbirlerine gönderme yaparak var olurlar. Bu durum bütün disiplinlerin birbirine karıştığı, verilerin birbirinden alındığı postmodern dönemde temel bir estetik yönelim durumuna gelmiştir. Bir başka deyişle postmodern bakış açısına göre arı söylem/özgün yapıt yoktur. Nitekim tasarım süreci söz konusu olduğu zaman bütün disiplinlerde öteki alanların verilerini tüketmek söz konusudur ve sanat önceki dönemlerde yapılan yapıtlardaki unsurlardan alıntılar yapan yeni birer üretim durumundadır. Örneğin resim sanatında Diego Velázquez’in (1599-1660), Pablo Picasso’nun (1881-1973), Andy Warhol’un (1928-1987), Herman Braun-Vega’nın (d.1933) yapıtlarında; fotoğraf sanatında Gerard Rancinan’ın (d.1953), Yasumasa Morimura’nın (d.1951), David LaChapelle (d.1969) ile Mike Diver ve Pedro Aguilar’ın fotoğraflarında öteki sanatsal biçimlerden yararlandığı açıkça görülür. Grafik tasarım alanında özellikle sanat tarihinin başyapıtları reklâm afişlerinde, televizyon reklâmlarında, gazete ilanlarında yeniden üretilerek yorumlanmaktadır. Özellikle seri halinde yayımlanan televizyon çizgi dizilerinden olan Simpsons, Southpark ve Sponge Bob gibi animasyonların kurgularında; Martell Kanyakları, Print boya markası ile Lexus ve Volkswagen araba markaları için hazırlanan reklâm

afişlerinde, “Yes I Am” ajansı tarafından Civita Art School için hazırlanan reklâm afişlerinde, sanat tarihinin önde gelen isimlerine (Salvador Dali, Andy Warhol) göndermeler yapılmaktadır. Dahası yine farklı bir tasarım ürünü olan video kliplerde de aynı işleyişe tanık olunmaktadır.

Tüm sanatların iç içe olduğu postmodern dönemde video klipler, izleyicinin zihninde kalıcı olabilmek için daha önceden farklı bir biçimde sunulan görüntülere yer vermekte; sinema, müzik, tiyatro gibi görsel-ışitsel sanatlara ilişkin verileri tüketerek karma bir yapı oluşturmaktadır. Bu nedenle video klipler ayrışik bir yapıdadır ve postmodern söyleme göre konumlandırılmalıdır. Nitekim müzik video kuramcılarında E. Ann Kaplan, Andrew Goodwin ve Andrew Darley gibi kuramcılar video kliplerin diğer sanatsal biçimler ile ilişkili olduğunu yapmış oldukları akademik çalışmalarda da belirtmektedirler. Bu kuramcılardan Andrew Goodwin “Dansing in the Distraction Factory” isimli kitabında video klipleri tanımlanırken 6 maddenin temel alınması gerektiğini belirterek metinlerarasılıktan söz eder (Goodwin, 1992):

1-Video klip, müzik tarzının farklı belirgin/karakteristik özelliklerini görüntüler aracılığı ile gösterir. (metal müzik videolarındaki sahne performansları, Hip-Hop tarzı müzik kliplerinde erkek ve kızlardan oluşan dans gruplarının basmakalıp dans figürleri gibi).

2-Şarkı sözleri ve görüntüler arasındaki ilişki. Sözlerin video klipteki görüntüler aracılığı ile izleyiciye yeniden sunumu (açıklamak, yüceltmek, çelişki yaratmak amacıyla).

3- Müzik ve görüntüler arasındaki ilişki. Müzikteki tonların ve atmosferin görüntülere yansması (açıklamak, yüceltmek, çelişki yaratmak amacıyla).

4- Plak şirketleri sanatçının ve görsel imajının yinelenmesini/tekrarlanmasını ve pek çok yakın çekim açılarını talep ederler (görsel tarzın izleyici zihnine eklimesi için).

5- Video klipler içerisinde genellikle görüntü kaynaklarına başvurulur (ekran içinde ekranlar, aynalar, sahneler vb.) ve özellikle kadın bedeni ele alınır.

6-Video kliplerde çoğu kez metinlerarası referanslar yer alır. (filmden, tv programlarından, diğer video kliplerden vb.).

Bu doğrultuda çalışma kapsamında bir tasarım ürünü olarak video kliplerin, tasarım süreci içerisinde diğer sanatsal biçimlerle/disiplinlerle olan alışveriş işlemleri üzerinde durulmaktadır. Sözü edilen alışveriş işlemlerini tespit edebilmek için de postmodern dönem içerisinde temel bir yöntem olarak benimsenen “metinlerarasılık” (Intertextuality) kavramının verileri kullanılacaktır.

Postmodern söylem içerisinde temel bir yöntem olarak benimsenen “metinlerarasılık” kavramı yazınsal alanda farklı metinler arasındaki alışveriş işlemlerini tanımlamak için kullanılmaktadır. 1960’lı yıllarda özellikle Julia Kristeva ve Roland Barthes’in geliştirdikleri düşüncelere bağlı olarak gelişim gösteren kavramın ortaya çıkışına öncülük eden asıl kaynak Mihail Bakhtin’in “söyleşimcilik” (diyalojizm) kuramıdır. Bu kurama göre, bir sözcüğün nesnesiyle tek bir biçimde bağlantı kurması imkansızdır: “Sözcük ile nesnesi arasında, sözcük ile konuşan özne arasında, aynı nesneye, aynı temaya ilişkin başka, yabancı sözcüklerden oluşan esnek ve genellikle içine sızılması güç bir ortam bulunur. Sözcük tam da bu özgül ortamla yaşadığı canlı etkileşim sürecinde bireyselleştirilebilir ve biçimsel bir şekil alabilir” (Bakhtin 2001:52). Öyleyse “bir sözce başka sözcülerle ilişki halinde olmadan, belli oranda birbirlerini etkilemeden var olamaz, yine her söylem belli bir tarihsel ve toplumsal alan içerisinde konumlanabilir” (Aktulum, 2007:24).

Kristeva da, Bakhtin’in söyleşimcilik kuramından hareketle metinlerarasılıktan söz eder. Metinlerarasılığa göre bir metnin anlamı büyük ölçüde önceki metinlerden gelen kimi kesitlerin birbiri içine geçmeleriyle oluşur (Kurtuluş, 2009:63). Böylece metin, yazardan bağımsız bir biçimde diğer metinlerle ilişkili olarak varlık kazanır.

Metinlerarasılık yalnızca yazınsal alanda değil, yazınsal alan dışındaki diğer sanatsal biçimlerde de uygulama alanı bulmaktadır. Resimden heykele, mimariden sinemaya kadar birçok sanat alanında metinlerarası alışveriş işlemlerini görmek mümkündür. Ancak diğer sanat alanlarının hem kendileriyle, hem de yazınsal alanla olan alışverişlerine metinlerarasılık tanımının uygunluğu kimi kuramcılar tarafından sorgulanarak yeni bir kavram önerilmiş ve “göstergelerarasılık” kavramı ortaya çıkmıştır. Böylece edebiyat-sinema, grafik tasarım-resim, sinema-fotoğraf vb. arasındaki alışverişler göstergelerarasılık adı altında ele alınmaya başlanmıştır. Video kliplerde de diğer sanatsal biçimlerin verileri yoğun bir biçimde kullanılmaktadır. Dolayısıyla video kliplerin alıntısallık boyutu incelenirken göstergelerarası bir bakışın izlenmesi gerekmektedir. Nitekim E. Ann Kaplan “Rocking Around The Clock: Music Television, Postmodernism and Consumer Culture” (1987) adlı kitabında, Andrew Goodwin “Music Television and Popular Culture” (1992) adlı kitabında, Andrew Darley “Visual Digital Culture: Surface Play and Spectacle in New Media Genders” (2001) başlıklı kitabında video kliplerin

alıntısallık özelliğinden söz etmektedir. Buna ek olarak Sally Stockbridge “Intertextuality: Video Music Clips and Historical Film” (1987) ve “Music video: questions of performance, pleasure and address” başlıklı makalelerinde (1987); Aymar Jean Christian “Music Video Remakes: Culture, History and the Reach and Limits of User Production” başlıklı makalesinde; Lars Holmgaard Christensen, Tove A. Rasmussen ve Denmark & Peter Kofoed’in birlikte yazmış olduğu “User-Generated Video and Intertextuality”(2009) başlıklı makalesinde; Leonardo Mozdzenski’nin “A intertextualidade no videoclipe: Uma abordagem discursiva e imagéticocognitiva” (2009) başlıklı makalesinde olduğu gibi video kliplerin diğer sanatsal biçimlerle olan alışverişlerinin göstergelerarasılık bağlamında ele alındığını gösteren çalışmalara rastlanmaktadır. Ancak ülkemizde video klipler ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalara bakıldığında video klipleri göstergelerarasılık açısından ele alan çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir: Video klip ile ilgili YÖK Kütüphanesi’nde yer alan kaynaklar arasında M. Ayşe Kalay’ın “Türkiye’de Video ve Kitle Kültürü İlişkisi” başlıklı Doktora Tezi (1988); Fethi Kaba’nın “Müzik Videolarda Anlatım Dili” başlıklı Sanatta Yeterlik Tezi (1996); Süleyman Bektaş’ın “Türkiye’de Müzik Videosu Açısından Müzik Yapım Şirketleri ve Müzik Televizyonu İlişkisi, Bir Örnek: MMC Tv” başlıklı Doktora Tezi (2007); Bengisu Bayrak’ın “Fotoğraf, Resim Sinema ve Video Sanatın Devinimli İlişkisi: Alıntılama ve Anlamlandırma” başlıklı Sanatta Yeterlik Tezi (2008); Okan Toker’in “VideoClip’te Fotoğrafın Kullanımı” başlıklı Yüksek Lisans Tezi (1999); Güneş Sayın’ın “Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Türk Pop Müzik Videolarının Anlatı Yapısı ve Biçimsel Özellikleri” başlıklı Yüksek Lisans Tezi (2006)’nin olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra ülkemizde video klip alanında çok sayıda makale yazılmış olsa da bu makalelerde video klabin alıntı ile doğrudan ilişkilendirildiği görülmemiştir. Ancak Prof Dr. Peyami Çelikcan “Müziği Seyretmek” adlı kitabında video klabin alıntısallık özelliğinden ve metinlerarası ilişkiler doğrultusunda çözümlenebileceğinden az da olsa söz etmiştir. Öte yandan Prof. Dr. Feridun Akyürek de 2005 yılında yazmış olduğu “Görsel/İşitsel Bir Dil: Video Klip” adlı makalesinde ayrı bir başlık halinde yer verdiği “Video Klip Dili” bölümünde video klabin kendine özgü dile ulaşmada hangi sanatsal biçimleri ve teknolojileri kullandığı ile ilgili olarak resim, sahne sanatları, sinema, video teknolojileri,

reklâmlar ile olan ilişkilerine değinmiştir. Ancak bu makalede de video kliplerin alıntısallığı ile ilgili kuramsal bir tanımlamanın yapılmadığı görülür. Konu ile ilgili doğrudan ilişki olan tek kaynak Kubilay Aktulum'un 2011 tarihli "Metinlerarasılık// Göstergelerarasılık" adlı kitabında yer verdiği "Video Klip ve Alıntılama" başlıklı bölümdür.

Görüldüğü gibi video klip alanında yapılan çalışmalara bakıldığında çok sayıda araştırma, inceleme ve çözümleme yapılmış olmasına karşın video kliplerin alıntısallık özelliği ile ilgili olarak ülkemizde kapsamlı bir araştırma ve kuramsal bir tanımlama yapılmamıştır. Bu nedenle video kliplerin öteki sanatsal biçimlerin verilerini kullanırken başvurduğu yöntemlerin belirlenmesi ve kuramsal alt yapının oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma ile video kliplerin ayrışik ve alıntısallık yapısının kuramsal bir temele dayandırılması ve örneklerle incelenmesi video kliplerin yapısal işleyişinin okunmasına olanak sağlayacaktır.

YÖK Kütüphanesinin yanı sıra çalışma süresince konu ile ilgili kaynak kitap taraması yapılmış, literatür taraması yöntemine başvurularak araştırmaya yön verecek olan çeşitli süreli yayınlar ve kitaplar tarama kapsamına dahil edilmiştir. Literatür taraması sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda alıntısallık özelliği ele alınarak video kliplerdeki göndergesellik boyutunun derinlemesine (biçim-içerik) çözümlemesi yapılmaktadır. Video kliplerin hem biçimsel hem de içeriksel çözümlemelerinin yapılabilmesi için göstergelerarası bir yöntem izlenmektedir. Çalışmanın temelinde nesnenin (video klip) kendisinden çok nesnenin "üretim süreci"nin ele alındığını daha öncede vurgulamıştık. Nitekim bir şeyin yapılış, üretiliş biçimini oluşturan sürekli işlemler ve eylemler dizisi olan "üretim süreci" tasarımı ilişkin olması nedeniyle çalışmanın merkezinde bulunmaktadır. Üretim süreci içerisinde yer alan işlemler ve eylemler dizisinin bir aşaması ise "alıntılama"dır.

Alıntılama işlemi ile tasarım süreci içerisinde var olan veriler, biçimsel ve/veya anlamsal dönüştürüm işlemlerine uğrayarak yeni bir biçim kazanırlar. Bu doğrultuda çalışmanın giriş bölümünde öncelikle tasarım, süreç, üretim süreci tanımları yapılarak; alıntının tasarım sürecinin temel uçlarından birisi olduğu üzerinde durulmaktadır. Öte yandan her tasarım sürecinin bir dönüştürüm işlemi

olduğu görüşünden yola çıkarak çalışma kapsamında video kliplerin diğer sanatsal biçimlerin/disiplinlerin verilerini dönüştürerek nasıl yeni bir biçim oluşturduğu ve bu dönüşümlerin anlam oluşumundaki işlevleri ele alınmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde önce video klbin tanımı yapılmakta, daha sonra video kliplerin öteki sanatsal biçimlerle olan alışverişleri bağlamında tarihsel süreçteki gelişimine yer verilmektedir. Çalışmanın kapsamını video klbin alıntısallık özelliği oluşturduğundan diğer disiplinlerle olan alışveriş işlemleri “Video Kliplerin Diğer Disiplinlerle Olan Alışverişleri” başlığı altında ele alınmaktadır. Bu başlık altında video klbin verilerini tükettiği edebiyat, sinema, televizyon, fotoğraf vb. disiplinlerle olan alışverişleri örneklerle desteklenerek açıklanmaktadır. Bunun yanı sıra yer verilen örnekler aracılığı ile video klbin doğasına ilişkin ayrışık bir yapı/çokseslilik özelliği üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda video klipler başka disiplinlerin/sanatların verilerini tüketmekte olan ve bir tür göstergelerarası alışveriş biçimlerinin yapı taşlarına sahip görsel-işitsel kısa anlatıları temsil etmektedirler. Çalışmanın ikinci bölümünde postmodern koşulların video klip özelinde nasıl belirleyici bir rol oynadığı ve disiplinleri nasıl etkilediği ele alınarak, alıntısallığın postmodern dönem içerisinde nasıl sıklıkla başvuru bir yöntem olduğu üzerinde durulmaktadır. Dahası alıntılama yöntemlerinin hangi biçimlerde (alıntı, parodi, pastiş, kolaj) karşımıza çıktığı kuramsal tanımlamaların ardından örnekler ile açıklanmaktadır. Yine aynı bölümde, daha önceki bölümlerde yer alan verilere dayanarak video kliplerin alıntısallık özelliği kapsamlı bir biçimde ortaya konarak, göstergelerarasılık yöntemine uygun çözümlemeler yapılmaktadır. Bu bağlamda değişik sanatçıların gerçekleştirdikleri kliplerin diğer sanatsal biçimlerin verilerini nasıl kullandıkları ve onları biçimsel ve içeriksel bağlamda nasıl dönüştürerek yeni bir yapı haline geldikleri, ortaya çıkan yeni yapının anlamının/doğasının ne/neler olduğu saptanmıştır.

I. BÖLÜM

1. BİR TASARIM ÜRÜNÜ OLARAK VIDEO KLİP

1.1. Tanım ve Tarihçe

Video kayıt teknolojisinin gelişmesi ile birlikte ortaya çıkan ve başta İngiltere olmak üzere popüler müziklerin tanıtımlarında kullanılmaya başlanan video klip ile ilgili olarak günümüze kadar birçok tanımlama yapılmıştır. Ancak bu tanımlamalara geçmeden önce “müzik videosu” ile “video klip” arasındaki farklılıklardan söz etmek gerekmektedir.

Görüntü parçaları anlamına gelen video klip; haber, belgesel, dizi, müzik, eğlence programları gibi görüntülerin tamamını kapsamaktadır. Dolayısıyla video klip yalnızca müziğe özgü bir biçim değildir. Bunun yanı sıra video klip “asıl metni” özetleyerek tanıtma özelliğine sahipken; müzik videosu, bir şarkıyı bütün halinde görselleştirmektedir (Çelikcan, 2003:1). Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında müzik videosu teriminin yanı sıra “müzik video klipi”, “müzik klipi”, “müziksel klip”, “klip” gibi terimlerin de müziğe özgü bir biçim olarak kullanıldığı görülür. Örnek olarak Çelikcan (1996) “Müziği Seyretmek” başlıklı kitabında “müzik videosu” ve “klip” terimlerini kullanırken; Aktulum (2011) “Metinlerarasılık// Göstergelerarasılık” adlı kitabında “müziksel klip” terimini kullanmaktadır. Her ne kadar müziğe özgü bir biçim olarak çoğunlukla müzik videosu/müzik klipi gibi terimler kullanılsa da çalışma kapsamında tasarım süreci içerisinde yer alan “görüntü parçaları” üzerinde durulacağından müziğe özgü bir biçim olarak üst anlatımda “video klip”, alt anlatımda ise “klip” terimi kullanılacaktır.

Video klip en genel tanımı ile bir şarkının/albumün satışını teşvik etmek amacıyla pazarlama stratejisi olarak üretilen; bir müziğin eşlik ettiği kısa video/film biçimidir. Video klipler, vitrine konan şarkıların ve sanatçının reklamı olarak işlev gören ve popüler müziğin görsel paketlenişinin önemini vurgulayan bir promosyon aracı olmasının yanında müzisyenlerin kendi stratejilerini ortaya koydukları özgün bir anlatım biçimi (Lull, 2000:134) olarak da tanımlanmaktadır. Bir diğer tanıma göre video klip, sinema, televizyon, video, bilgisayar görselliğinin müzikle birleştiği yeni

bir biçimdir. Bir başka deyişle müzik ve görüntünün bir arada olduğu görsel/işitsel bir anlatım dilidir (Akyürek, 2005:98). Benzer bir biçimde Çelikcan (1992:1)'ın da belirttiği gibi video klip, “popüler şarkıların tanıtılması amacıyla, müzik endüstrisi tarafından üretilen ve bir şarkının söz dahil, müzikal unsurlarını görselleştiren bir biçimdir.”

Buraya kadar yapılan tanımlara bakıldığında video kliplerin daha çok müzik ürünlerinin tanıtımını ve satışını sağlayan araçlar olduğu üzerinde durulduğu görülmektedir. Söz konusu tanımlamalardan ayrı olarak çalışma kapsamında video kliplerin alıntısallık boyutu incelenecek; dolayısıyla video klip ile ilgili tanımlamalar bir alıntısallık bağlamında yapılacaktır. Buna göre çalışmanın kuramsal çerçevesi; video klbin farklı türlerin ve tekniklerin verilerinden yola çıkan sanatsal bir üretim biçimi olduğu savı üzerine kurulmuştur.

Video klip konusunda önerilen tanımlamalarda örtük bir dille olsa da alıntısallık özelliğine dikkat çekilmektedir. Kubilay Aktulum anılan yazısında video kliplerin doğasında bulunan alıntısallık ve karma özelliğine açıkça vurgu yapmaktadır: Video klipler “bir reklâm olamayacak kadar uzun, bir film olamayacak kadar kısadır. Pek çok alandan alıntı yapan bir uğraştır. Bu nedenle karma bir yapıya sahiptir” (Aktulum, 2011). Öyle ki müzik videoları fotoğraf, sinema, televizyon, plastik sanatlar, edebiyat gibi sanatsal biçimler ile alış-verişlerde bulunmuş, sanatsal biçimlerin verilerini kimi zaman alıntılıyarak ve sentezleyerek kendi içerisinde barındırmaya başlamıştır. Nitekim Andrew Darley (2001:67) çağdaş görsel kültür ile ilgili saptamalarda bulunduğu “Visula Dijital Culture” başlıklı kitabında video kliplerin tiyatro, resim sanatı, sinema, dans, moda, televizyon ve reklam ile ilişkili görsel-işitsel formları, müzik ile birleştirdiğinden söz etmektedir.

Müzik videolarının alıntısallık özelliğine, bir başka deyişle diğer sanatsal biçimlerle olan alışveriş işlemlerine geçmeden önce müzik videosunun ortaya çıkış sürecine değinmek yerinde olacaktır diye düşünüyoruz. Tarihsel anımsatmalar video klbin doğasındaki ayrışıklığa (alıntının yer aldığı bağlamda ayrışıklık yarattığını anımsatalım) ilişkin kimi ipuçları verecektir.

Reklâm endüstrisinin bilinç yönlendiricileri tarafından tam olarak keşfedilip yeterince kullanılmadığı dönemlerde ortaya çıkan video klipler, ülkenin kendi

kamuoynunu ikna edebilecek stratejileri geliştirmek adına başvurulan bir kitle iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki tarihte video kliplerin ilk kullanım alanına bakıldığında savaş yıllarında özellikle 2. Dünya Savaşı sırasında “Cepheden Haberler” başlığı altında sinema salonlarında film aralarında gösterildiği ve kendi kamuoynunu savaşa karşı ikna etme niteliğini içinde barındırdığı, dolayısıyla propaganda amaçlı olarak kullanıldığı görülmektedir. Reklâm endüstrisinin gelişmesi ve televizyonun yaygın kullanımının ortaya çıkması ile birlikte kullanım alanı genişleyen video klipler, daha çok reklâm endüstrisine hizmet etmeye başlamıştır. Özellikle bir video klip biçimi olan müzik videoları da sinema salonlarında film aralarındaki boşluğu dolduran video-klipler gibi televizyon programları arasında sıkça kullanılarak yaygınlaşmış (Kinder, 1984’den akt. elikcan, 1994:153), günümüzde ise başta tematik müzik kanalları olmak üzere birçok kanal aracılığı ile televizyonlarda sıklıkla yer verilen önemli bir sektör durumuna gelmiştir.

Video klip tanımına uygun haliyle ilk klabin Jon Roseman ve Bruce Gowers tarafından 1975 yılında İngiliz müzik grubu Queen’in “Bohemian Rhapsody” adlı şarkısına çekildiği bilinse de; Pete Franser, Daniel Moller gibi araştırmacılara göre video klabin kökenleri çok daha eskilere, “sesin ve görüntünün eşzamanlı bir konuma getirildiği 1895 ile 1929 yılları arasındaki” gelişmelere dayanmaktadır (Aktulum, 2011). Sözü edilen gelişmelere bakıldığında video kliplerin en erken örnekleri arasında 1894 yılında, George Thomas tarafından tasarlanan “illustrated song (song slides) adlı çalışmanın yer aldığı görülür. “Illustrated song” formatında üretilen yapıtlarda, fotografik görüntülere müziksel performanslar eşlik etmektedir. Genellikle bir piyano ve vokali içeren müziksel performanslar eşliğinde, cam yüzey üzerine yansıtılan 12-16 adet fotoğraf sıra ile gösterilmektedir (Abel, 2006:127). İlk illustrated song “The Little Lost Child” (1894) adlı şarkı için hazırlanmıştır. Illustrated song aracılığı ile tanıtılan “The Little Lost Child”ın kısa süre içerisinde iki milyonun üzerinde kopyası satılmış ve ülke çapında en çok dinlenen popüler şarkı haline gelmiştir (Altman, 2007:107). Bunun yanı sıra 1895 tarihinde Lumiere Kardeşler’in halka açık ilk film gösterisini canlı müzik eşliğinde sunmaları sonucunda müzik ve görüntü birlikteliği izleyici açısından da önem kazanmıştır.

1900’l yıllara gelindiğinde birçok deneysel film üretildiği, bu filmlerin de birer klip özellikleri taşıdığı görülmektedir. Bu nedenle 1900’l üretilen filmlerin

müzik videosunun temellerini oluşturduğunu söylememiz mümkündür.

Video kliplerin tarihsel sürecine ilişkin bir diğer yaklaşıma göre ise müzik parçaları ve görsel materyallerin bir arada olduğu müzik videosunun temelleri 1920’li yıllara dayandırmaktadır. (Clark, 2004)’a göre Oscar von Fischinger’in 1920’li ve 1930’lu yıllarda, Almanya ve Amerika’da gerçekleştirdiği deneysel filmler müzik videolarının öncüleridir. Bu filmlerin başlıca örnekleri renkli geometrik biçimlerin, bir müzik eşliğinde ritmik bir biçimde hareket ettiği “Komposition in Blau” (Composition in Blue-1930) adlı deneysel film ile bir Walt Disney yapımı olan ve müzikle birlikte görüntülerin eşzamanlı bir biçimde bir araya getirildiği “Fantasia” (1939) adlı filmidir. Aynı dönemde Max Fleisher müzik ve animasyon görüntülerinin birlikteliğinden oluşan deneysel çalışmalar üzerinde durmuş, Len Lye gibi İngiliz film yapımcıları müzik ve görüntüyü deneysel bir biçimde bir araya getirmiştir (Toker, 1999:110). Bu gelişmelerin yanı sıra yine 1920’li ve 1930’lu yıllarda birçok müzikal film (müzikli güldürü) üretilmiştir. Sözü edilen müzikaller arasında 1926 yılında ilk sesli ve uzun metrajlı bir film olan “Don Juan” yer almaktadır. Alan Crosland tarafından yönetilen ve bir Warner Brothers (Warner Kardeşler) filmi olan “Don Juan”da görüntülere, vitofon (vitaphone)¹ yöntemi ile senkronize edilen müzik ve ses efektleri eşlik etmektedir (Erdoğan ve Solmaz, 2005:76). Yine aynı tarihlerde vitofon yöntemi ile özellikle Amerika’da birçok kısa müzikal film üretilmiştir. 1927 yılında Alan Crosland’ın yönettiği “The Jazz Singer” (Caz Şarkıcısı) adlı yapım ilk müzikal film olmuştur. Dansın ve müziğin bir arada olduğu, çok az konuşmanın yer aldığı film “sessiz sinemadan sesli sinemaya geçişte tarihsel bir gönderge konumundadır” (Aktulum, 2011). Gerçek anlamdaki ilk müzikal film serileri ise 1930 yılında üretilen ve tiyatral unsurların yer aldığı “Spooney Melodies” serisidir. Ses ve görüntünün bir arada yer aldığı müzikal filmler, müzikselliğin egemen olduğu anlatıların çoğalmasına öncülük etmiş, bu nedenle sinemada ayrıcalıklı bir yere sahip olmuştur.

1940’lı ve 60’lı yıllara gelindiğinde sinema filmlerindeki görüntü parçalarının kullanılmasıyla oluşturulan derlemelerin (tek şarkılık kısa filmlerin) üretildiği görülmektedir. Klip-öncesi denilebilecek özellikler taşıyan ve “Soundies” olarak

---

¹Vitaphone: Plak-tabanlı sesli film sistemi (Erdoğan, Solmaz, 2005:76).

adlandırılan bu derlemeler, Mills Novelty Company tarafından üretilen ve 16 mm siyah-beyaz film kullanan “Panarom visual jukebox” adlı müzik kutuları aracılığı ile sunulmuştur. Sinema filmlerinden alınan parçalar ile popüler şarkıların eşzamanlı olarak sunulduğu müzik kutularında asıl amaç sanatçının tanınırlığını ve popülaritesini arttırmak olmuştur. Billie Holiday’den Bing Crosby’e kadar birçok caz şarkıcısının yanı sıra komedyenlerin ve dansçıların yetenekleri, sekiz dakikayı geçmeyen kısa filmler aracılığı ile panaromlarda sergilenmiştir (Clark, 2004). Panarom adı verilen görüntülü müzik kutuları 2. Dünya Savaşı ile birlikte popülarlığını yitirmiş ve zamanla kullanılmaz hale gelmiştir. Savaşın sonunda ise görüntülü müzik kutuları tekrar gündeme gelerek 1960’lı yıllarda Panaromlardan çok daha fazla gelişmiş olan ve 16 mm renkli film kullanan Scopiton’lar Fransız Cameca Company tarafından üretilmiştir. 36 müzikli filmin bulunduğu aygıt ile tıpkı modern müzik videolarındaki gibi şarkıya dair bir hikâye anlatılmaya, şarkıya ilgi çekilmeye çalışılmıştır. Frank Sinatra, Neil Sedaka, The Exciters, Nancy Sinatra, Debby Raynolds gibi ünlülerin şarkılarının da sunulduğu Scopitonlar, televizyonun yaygın kullanıma geçmesinin ardından 1960’lı yılların sonlarına doğru popülarlığını yitirmeye başlamıştır (Yarsel, 2009).

1950’li yıllarda popüler müziklerin görselleştirilmesi için yaygın bir biçimde kullanılan rock müzik merkezli gençlik filmleri de özellikle 1980’li yılların başlarındaki müzik videolarının temelini oluşturur. Şarkı ve dansa dayalı anlatım biçimlerinin yoğun olarak kullanıldığı filmlerin başlıca örnekleri arasında “Jailhouse Rock” (1957), The Blue Hawai (1961) gibi Elvis Presley filmleri ile The Beatles’ın rol aldığı “A Hard Day’s Night” (1964), “Let it Be” (1970) gibi filmler öne çıkmaktadır (Clark, 2004). Özellikle The Beatles grubu “We Can Work it Out” (1966), “Paperback Writer” (1966), “Penny Lane” (1967) ve “Strawbery Fields Forever” (1967) gibi parçalar müzik videolarının etkin birer tanıtım aracı olarak kullanılabilirliğinin öncülüğünü yaptığı söylenebilir.

Televizyon aracılığı ile müzik videolarının tam anlamıyla ortaya çıkışı ve popülarlaşması, 1980’li yıllarda endüstrinin üretim endeksli yoğunlaşması ile birlikte olmuştur. Özellikle 1 Ağustos 1981’de Amerika’da yayın hayatına başlayan ve 24 saat kesintisiz müzik videosu yayını yapan ilk kablolu televizyon kanalı MTV (Music Television) müzik kanalı ile birlikte popüler müzikler çok daha geniş

kitlelere yayılmış, böylece müzik endüstrisinin üretim-tüketim çarkı daha büyük bir ekonomik ölçekte dönmeye başlamıştır. MTV’de yayınlanan ilk müzik videosu oldukça ironik bir tercih olan The Buggles grubunun “Video Killed the Radio Star” (Video radyo yıldızını öldürdü) adlı parçasına çekilen klip olmuştur (MTV, 2011). MTV müzik kanalını Amerika’da VH-1 (Video Hits One-1985) ve Music Box (1984), MTV Europe (1987) ve The Poper Station (1990) gibi kanallar izlemiştir. Bu müzik kanallarının televizyondaki yayın sürelerinin 24 saate genişlemesi sonucunda benzer kanalların farklı ülkelerde farklı biçimlerde ortaya çıktığı bilinmektedir. Nitekim Fransa’da “MCM”, İngiltere’de “Music Box”, Almanya’da “Viva”, İspanya’da “Music Choise”, Polonya’da “Atomic TV”, Hollanda’da “TMF” bu kanallardan yalnızca birkaçıdır (Bektaş, 2007:71). Ülkemizde ise 1994 yılında InterStar televizyonu vericileriyle MTV müzik kanalı yayın hayatına başlamıştır. Yine aynı yıl Türkiye’nin ilk müzik televizyon kanalı olan Kral TV (1994) kurulmuş, Kral TV’yi Number One Tv (1995), SATEL, Medya Tv gibi müzik kanalları izlemiştir (Çelikcan, 1996:89).

24 saat yayın yapan tematik müzik kanallarının sayısının giderek artması ile birlikte müzik videosu, popüler müziklerin pazarlanmasında sürekli kullanılan önemli bir değer haline gelmiştir. Örneğin ilk müzik videosu olarak değerlendirilen Queen müzik grubunun “Bohemian Rhapsody” adlı şarkısına çekilen klip, şarkının satışını önemli ölçüde arttırmış ve ardından birçok müzik videosu üretilmiştir. Rod Steward, Rolling Stones ve Bee Gees gibi sanatçılar o dönemde müzik videosu kullanmaya başlayan sanatçılar arasındadır (Aktulum, 2011). Daha çok konser görüntüleri ve canlı performansları içeren ilk müzik videolarının yerini, teknolojik ve ekonomik gelişmeler ile birlikte estetik kaygıların arttığı, görsel açıdan daha zengin müzik videoları almıştır. “Artık herhangi bir müzik parçası yaratılırken onun görüntüsel boyutu da, daha bestelenme aşamasında dikkate alınmaya başlanmıştır” (Uğur, 1991:130). İngiltere’de David Bowie, Amerika’da Grup Devo gibi sanatçılar tarafından görsel görüntü elemanlarına oldukça önem verilmesiyle dikkat çeken klipler yapılmıştır. Özellikle 1983 yılında John Landis tarafından yönetilen ve 14 dakika süren Michael Jackson’un Thriller müzik videosu da bu açıdan oldukça önemlidir. Kısa film biçiminde çekilerek satışa sunulan ve gerçek anlamda bir senaryolaştırma sürecini de beraberinde getiren klip, 500.000 dolarlık bütçesiyle o

zamanların en pahalı müzik videosu olarak tarihe geçmiştir. “Öte yandan “Thriller”, bir video klbin kendisinin de satılabilecek bir ürün olduğunu ve bu formun tanıtım aracı olarak ne kadar güçlü olduğunu kanıtlaması açısından da büyük önem taşımaktadır” (Çelikcan, 1996:81). Nitekim “Thriller” klbi ile birlikte ilk kez bir müzik albümü oldukça önemli bir başarı kazanmış, Madonna, Pet Shop Boys gibidiğer sanatçılar/gruplar da müzik videoları için ciddi yatırımlar yapmaya başlamışlardır. Yapılan yatırımlar ise hazırlanan ürünlerin belli ücretler karşılığında yayınlanmasını beraberinde getirmiş, böylece müzik videoları ticari yönüyle de ağırlık kazanmıştır (Başak, 2003:114).

Müzik endüstrisinin lokomotifi olarak nitelendirebileceğimiz Michael Jackson, Madonna ve Pet Shop Boys’un başarılarının ardından müzik videosunda “anlatıya” önem verilmeye başlanmış ardından görüntü ve müziğin birbirine destek olduğu birçok tematik müzik videoları üretilmiştir. Örneğin Bruce Springsteen’in “Born in the USA” (1984) klbinde milliyetçilik; George Michael’in “Careless Whisper” (1984) klbinde aldatma; A-Ha grubunun “Take on me” (1985) klbinde aşk konusu işlenmiştir. Öte yandan tematik müzik videolarında anlatımı kuvvetlendirmek adına dönemin popüler film sahnelerinden kesitlere de yer verilmeye başlanmıştır. “Dans” temasının işlendiği “What a Feeling” ve “Maniac” adlı şarkıların müzik videolarında “Flashdance” (1983); “aşk” temasının işlendiği Berlin’in “Take My Breathe Away” (1987) müzik videosunda “Top Gun” (1986; AIDS’in tematik olarak işlendiği Bruce Springsteen’in “Streets of Philadelphia” (1994) müzik videosunda ise “Philadelphia” filminden kesitlere yer verildiği görülmektedir.

Müzik videolarında görülen tüm bu gelişmeler bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler ile birlikte daha da ilerleme göstermiştir. İlk kez Grup Devo’nun 1970’li yılların sonlarına doğru karşımıza çıkan bilgisayar destekli video klipleri ve özel efekt tekniklerinin kullanımı birçok video klipte de kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin Dire Straits’in “Money For Nothing” (1985) adlı parçasına çekilen müzik videosu bilgisayar animasyonları/efektleri ile desteklemiş, 1986 yılında Peter Gabriel’in "Sledgehammer" adlı müzik videosunda da bilgisayar destekli özel efektler ile animasyon teknikleri kullanılmıştır. 1980’li yıllardan günümüze kadar bilgisayar teknolojisinden sıklıkla yararlanan müzik videoları, internet kullanımının

da yaygınlaşması ile birlikte günümüzün önemli bir anlatım biçimi olarak yerini almış, önceleri müziğin satışını desteklemek için var olan görüntülerin kullanımı, endüstriyel anlamda müzikli video klip yapısının çok farklı bir boyuta taşınmasını sağlamıştır.

Görüldüğü gibi video kliplerin bugünkü biçimini alması, ses ve görüntünün eş zamanlı konuma getirildiği yıllardan itibaren video kayıt teknolojisindeki gelişmeler ile birlikte gerçekleşmiştir. Müzik endüstrisinin televizyon kanalları aracılığıyla 24 saate yayılması, sürekli üretimi gerektirmiş, üretim süreci içerisinde video klipler diğer sanatsal biçimlere/disiplinlere ait olan görüntüleri/verileri tekrarlamaya, taklit etmeye ve yeni bir anlatım dilini oluşturmaya başlamıştır. Böylece diğer sanat alanlarında olduğu gibi video kliplerde de öteki disiplinler ile olan alışveriş işlemleri yeni anlatı yapısının merkezini oluşturmuştur.

1.2. Video Kliplerin Diğer Sanatsal Biçimlerle Olan Alışverişleri

Video klipler, kendine özgü dili ile sanatsal bir biçim olarak günümüzdeki yerini alsada onların diğer sanatsal biçimlerden bağımsız olduğunu düşünmek mümkün değildir. Nitekim tarihsel süreç içerisinde video kliplerin birden bire ortaya çıkmadığı, fotoğrafın, sinemanın ve televizyonun içerisinden doğduğu bilinmektedir. Bu nedenle video kliplerin, başta sinema ve televizyon olmak üzere sürekli olarak diğer sanat alanları ve disiplinler ile alışveriş içerisinde bulunduğu görülmektedir. Video klip türlerine bakıldığında da bu alışveriş işlemlerinin nasıl gerçekleştiğini görmemiz mümkündür.

Video klipler müzik endüstrisi ve akademisyenler tarafından farklı biçimlerde türlere ayrılmaktadır. Müzik endüstrisi tarafından yapılan sınıflandırmaya göre video klipler uygulanım (performance) ve kavramsal (conceptual) olmak üzere ikiye; akademisyenler tarafından yapılan sınıflandırmalarda ise hemen hemen hepsinde uygulanım türünün yer aldığı, ancak kavramsal türün farklılık gösterdiği görülmektedir. Bir öykü anlatmaktan çok müzik unsurlarını görselleştiren ve genellikle birbiriyle ilgisiz görünen görüntüler içeren kavramsal video klipler, Marshal Kinder tarafından “düşsel video klipler” olarak adlandırırken; Lynch tarafından “anlatı dışı video klipler” olarak adlandırmaktadır. Öte yandan E. Ann Kaplan bu türden video klipleri “postmodern” olarak tanımlamaktadır. Belirli bir

öykü düzeni olan video klipler ise “anlatısal/öyküsel video klipler” olarak adlandırılmaktadır. Daha çok anlatısal boyutu doğrultusunda yapılan tanımlamaların yanı sıra, Goodwin video klipleri ses ve görüntü arasındaki ilişkileri temel alarak “resimleyici”, “genişletici” ve “ayırıcı” olmak üzere üç türe ayırmaktadır. Çelikcan, Goodwin’in ayırımına ek olarak uygulam/yansıtıcı video klipleri eklemektedir (Çelikcan, 1996:216-218). Sözü edilen video klip türlerinden “ayırıcı video klipler”de alıntısallık özelliğinin bulunduğu görülür. Ayırıcı video kliplerde ses ve görüntü arasında anlamlı bir ilişki kurulmaz. Bu türdeki video kliplerde imgeler anlamlı bir bütün oluşturmaz. Başka metinlerden sıkça yararlanır ya da başka metinlere göndermede bulunurlar. Öyleyse ayırıcı video klipler metinlerarası bir yapı oluşturur ve çoksesli okumaya olanak sağlayan postmodern bir biçim olarak değerlendirilir. Goodwin’in bu ayırımından farklı olarak bir başka müzik video kuramcısı olan John Stewart da video kliplerin alıntısallık özelliğinden söz etmektedir. John Stewart’a göre video klipler, diğer sanatsal biçimlerin verilerini referans almaktadır ve video kliplerdeki görsel referansların kaynağı çoğunlukla sinema, moda fotoğrafçılığı ve sanatsal fotoğrafçılığıdır. Video klipler, bu sanatsal biçimleri birleştirerek, parçalayarak ya da yeniden inşa ederek bir bütün oluşturmaktadır. Aslında sözü edilen bu birleştirme, parçalama ve yeniden inşa etme işlemleri metinlerarasılığın özünü oluşturmakta, bu işlemler aracılığı ile seyirciye tanıdık gelen görüntüler kullanılarak, nostaljik olan ile yeni anlamlar üretilmektedir (Willcox, 2011).

Bu veriler doğrultusunda video klipleri metinlerarası bir bakışa göre anlamlandırabilmek için öncelikle onların diğer sanatsal biçimlerle olan alış-veriş ilişkilerini somutlaştırmak gerekmektedir. Bu nedenle çalışmanın birinci bölümünde video kliplerin tarihsel süreç içerisinde verilerini yoğun bir biçimde kullandığı sinema, televizyon, tiyatro, bilgisayar oyunları, edebiyat, fotoğraf, resim gibi sanatsal biçimler/disiplinler ile öteki video kliplerden yapılan alış-veriş ilişkilerine yer verilmiştir.

1.2.1. Sinema ve Video Klip

Müzik ve görüntünün bir birleşimi olan video klip, temellerini sinemada bulmuştur. Özellikle müzik ve dans öğelerinin birarada kullanılmasıyla oluşturulan müzikal filmler, video kliplere yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bu doğrultuda bir

Hollywood klasiği olarak kabul edilen Flashdance filmi (1983) önem taşımaktadır (Kinder, 1984'den akt. Çelikcan, 1994:153). Genç bir kadının dansa olan tutkusunu konu alan Flashdance'ın gösterime girmesinin ardından filmin müzikleri de popüler olmuş, en çok dinlenen "What A Feeling" şarkısı için çekilen klipte filmde görüntüler yer almıştır. Irene Cara'nın seslendirdiği ve özellikle dans sahnelerinin yer aldığı söz konusu klip, izleyiciye müzik eşliğinde adeta filmin özetini sunmaktadır. Dahası klip, filmde alınan görüntülere yer vermesinin yanı sıra dönemin giyim tarzını da belirlemeye öncülük etmiş, "Flashdance" filmi ve "What a Feeling" video klibinin ardından tozluk kullanımı moda olmuştur. Filmin bir başka müziği olan ve Michael Sembello tarafından seslendirilen "Maniac" şarkısının klibinde de Flashdance filminden sahnelere yer verilir. Bunun yanı sıra şarkının ismi ve sözleri "Maniac" adlı bir korku filmde yola çıkarak Michael Sembello ve Dennis Matkosky tarafından yazılmıştır. "Maniac" (William Lustig-1980) filmi, New York sokaklarında kurbanlarının etrafında sinsice gezinen bir seri katilin hikayesini içermektedir. Şarkının sözleri ilk kez yazıldığında Maniac filmine belirgin bir biçimde anımsatılmaktadır. Ancak sözlerin klibe uygun olmaması nedeniyle şarkının sözleri değiştirilmiştir (Songfact, 2011).

Şarkı sözlerinin ilk hali:*He's a maniac, maniac that's for sure He will kill your cat and nail him to the door'* **Şarkı sözlerinin değiştirilmiş hali:***She's a maniac, maniac on the floorAnd she's dancing like she's never danced before.*

Resim 1.: "Flashdance" Filmi, 1983

Resim 2.: "What a Feeling" video klibi, Irene Cara

"What a Feeling" in ardından 2003 yılında Jennifer Lopez filmdeki görüntüler doğrultusunda "I'm Glad" şarkısı için klip çekmiştir. Ancak klipte filmde birebir alınan görüntüler yerine, filmdeki sahneler canlandırılarak yeniden düzenlenmiştir. Böylece göstergelerarası yaklaşım doğrultusunda yeniden üretim kavramı ile birebir örtüşen bir durum ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra filmin anlatı yapısı da taklit edilmiş, klip öyküsel bir biçimde izleyiciye sunulmuştur.

Resim 3.: “Flashdance” Filmi, 1983

Resim 4.: “I’m Glad” video klibi, Jennifer Lopez, 2003

Resim 5.: “I’m Glad” video klibi, Jennifer Lopez, 2003

Video klip ile film arasındaki ilişki açısından oldukça önemli olan bir başka klip ise Michael Jackson’un “Thriller” albümünde yer alan ve 14 dakika süren “Thriller” adlı şarkısı için çekilen kliptir. Yönetmenliğini John Landis’in yaptığı klip, genişletilmiş uzunluğu ve bilinçli olarak korku filmi türünde çekilmesi; müzik videosu ile sinema arasındaki bağı güçlendirmiştir (Kinder, 1984’den akt. Çelikcan, 1994:153-154). 1950’lilerin korku filmlerine ve 1980’lerin zombi filmlerine gönderme yapan Thriller klibi başından sonuna kadar, John Landis’in yönetmenliğini yaptığı “An American Werewolf in London” (Kurtadam Londra’da-1981) adlı filmde esinlenerek oluşturulmuştur. Filmde aktör David Naughton bir kurt adama; Griffin Dunne ise bir zombiye dönüşürken; Michael Jackson da klipte önce kurt adama sonra da bir zombiye dönüşmektedir. Michael Jackson’un diğer kliplerinde de filmlere yapılan göndermelere sıklıkla rastlanır. Örneğin “Beat It” ve “Bad” parçaları için hazırlanan kliplerde “West Side Story” adlı müzikal filme göndermeler yapılırken; “Smooth Criminal” ve “Billie Jean” adlı kliplerde gerilim, casus ve gangster film türleriyle bağlantı kurulmaktadır (Çelikcan, 1996:131).

Sinema filminden esinlenen bir diğerk klip Madonna'nın "Material Girl" (Mary Lambert-1985) adlı klibidir. "Material Girl" klibi, Marilyn Monroe'nun başrolünü oynadığı, yönetmenliğini Howard Hawks'ın yaptığı "Gentleman Prefers Blondes" (1953) adlı filmin hem biçimsel hem de içeriksel kurgusunu (tasarımını) tekrarlamaktadır. Çünkü hem film hem de klip belirli bir öykü düzeni içerisinde tasarlanmıştır. Tıpkı filmde şarkının söylendiği dakikalar filmin birer parçasını oluşturduğu gibi, klipte de filmde alınan sahneler klibin yalnızca bir parçasını oluşturur. Klip, bir film sahnesi gibi başlar ve şarkıcının sahne dışındaki yaşantısına da yer verilir.

Filmde Marilyn Monroe'nun "Diamonds Are A Girl's Best Friends" şarkısını seslendirdiği sahne klipte taklit edilmiş, mekândan figürlere, kostümlerden dekora kadar neredeyse bütün ayrıntılar biçimsel olarak yinelenmiştir. "Gentleman Prefers Blondes" (Erkekler Sarışın Sever-1925) adlı bir romandan sinemaya uyarlanan filmde, Marilyn Monroe'nun "Diamonds Are A Girl's Best Friends" şarkısını söylediği sahne tamamen kırmızı olarak döşenmiştir ve bu sahne Madonna'nın klibinde hiçbir değişikliğe uğratılmadan yeniden tasarlanmıştır. Madonna'nın kıyafeti tıpkı Marilyn Monroe'nunki gibi üst kısmı büstiyerli, arkası fiyonklu pembe saten bir elbisedir ve pembe saten eldivenler ile elmas takılar kıyafeti tamamlamaktadır.

Resim 6.: "Material Girl", Madonna, 1985

Resim 7.: "Gentleman Prefers Blondes", 1953

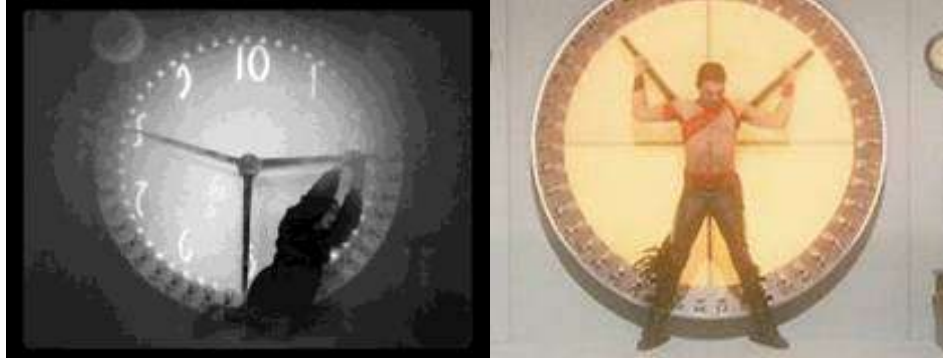
Hem filmde hem de klipte yer alan görüntüler şarkının sözlerini destekler niteliktedir. Filmde "Diamonds Are A Girl's Best Friends" şarkısının sözleri ile "Material Girl" şarkısının sözleri içerik bakımından birebir örtüşmektedir. "Diamonds Are A Girl's Best Friends" şarkısı gibi "Material Girl" şarkısının isminden de anlaşılacağı gibi sözler tamamen maddiyatı konu almaktadır ve erkeklerle olan

ilişkiler bu maddi yaşam doğrultusunda biçimlenmektedir. Klipte zenginliğin göstergeleri olan kürk ve elmas takılar ile maddi yaşama olan düşkünlük simgelenirken, Madonna'nın, dansçıların değerli eşyalarını ve ceplerindeki paraları almasıyla zenginliğe ve lükse olan düşkünlüğe vurgu yapılmaktadır.

İngiliz rock grubu Queen'in "Radio Ga Ga" (1984) adlı klibinde ise, yönetmenliğini Fritz Lang'ın yaptığı sessiz bir bilim-kurgu film olan "Metropolis"den (1927) alınmış görüntüler kullanılmıştır (Goodwin, 1992:157).

Resim 8.: "Radio Ga Ga" video klibinden kesitler, Queen, 1984

Resim 9.: "Radio Ga Ga" video klibinden kesitler, Queen, 1984

Klipte, Metropolis filminden kimi zaman olduğu gibi alınan görüntü parçaları ard arda sıralanır, kimi zaman ise Queen grup üyeleri tarafından yeniden canlandırılır ve klip aracılığı ile izleyiciye sunulur. Böylece klip tasarımında bir bütünlük oluşur, filmde alınan sahneler ile grup üyelerinin yeniden canlandığı sahneler birbirinden bağımsız olarak değil sanki bir bütünün parçalarıymış gibi algılanır.

Klip ile film arasında biçimsel olduğu kadar anlamsal açıdan da benzerlikler olduğu görülür. Fritz Lang "Metropolis" filminde kitlesel bağımlılığı eleştirmiştir. Filmdeki kitlelerin bağımlılığı klipte seyircinin bağımlılığı olarak karşımıza çıkmaktadır (Stockbridge, 1987:4). Makineleşmeyi, bölünmüş toplumsal yapıyı,

zenginler ve yoksullar arasındaki karşıtlığı konu alan filmle klip arasında ilk anda bir ilişkisi yokmuş gibi görünse de, görüntülerin şarkının sözleri ile birlikte anlam kazandığı görülür. Şarkının sözleri teknolojinin gelişmediği henüz televizyonun olmadığı dönemlerde yaşama dair her şeyin radyo aracılığı ile öğrenildiğini, radyonun insanın ruh halini etkilediğini, hayal kurma fırsatı verdiğini kısacası radyonun yaşamımızın merkezinde yer aldığını konu almaktadır. Ancak makineleşme, buna bağlı olarak da teknolojik gelişmeler ile birlikte dünyaya dair her şey yalnızca işitsel değil, hem işitsel hem de görsel olarak takip edilebilir duruma gelmiş, bu durum radyonun etkinliğini yitirmesine neden olmuştur. Dahası bilim-kurgu filmler aracılığı ile imkansızmış gibi gelen, yalnızca hayal edilebilen imgeler artık görüntüler aracılığı ile somutlaşmış, böylece zihinde canlandırmak bir bakıma engellenmiştir. Nitekim klipte bu durum dünya sinemasının ilk bilim-kurgu filmlerinden olan “Metropolis” filmine yer verilmesi ile de pekiştirilmek istenmektedir. Öte yandan radyo aracılığı ile hayal etmeye duyulan özlem şarkının sonunda “Radio, someone still loves you!” (Radyo, biri hala seni seviyor!) sözleri ile dile getirmektedir.

“Metropolis” (1926) örneğinde filmle klip arasındaki zaman farkı 58 yıldır. Queen grubunun “Radio Ga-Ga” klibinde grubun lideri olan Freddy Mercury bir idole dönüşürken filmde (Metropolis) bir robot kentin işçilerini etkisi altına alıp manipüle etmektedir. Bu Freddy Mercury’nin bir rock yıldızı olarak kendisinin özdüşünümsel kabulü olabilir. Bu yorum genişletilerek müzik endüstrisinin bir eleştirisine dönüştürülebilir (Stockbridge, 1987:5).

Resim 10.: Busted, “Year 3000” adlı video klibi

Busted’in “Year 3000” adlı klibinde diğer disiplinlere/sanatsal biçimlere (bilgisayar oyunlarına, filme, çizgi filme vb.) yoğun bir biçimde gönderme

yapılmaktadır. Klipte yapılan göndermeler ile gelecekte de popüler olacaklarını düşündükleri kişilere, filmlere vb. yer verilmekte, bu göndermeler kimi zaman olduğu gibi alıntılanarak kimi zaman ise anımsatılarak yapılmaktadır.

Klip, Amigo 3000 oyun konsolu için üretilen, yeşil uzaylıların yer aldığı “The Space Invader” adlı bir oyun ile başlamaktadır. Klipte yer alan en belirgin gönderme, arabanın üzerinde yer alan zaman makinası ile “Back To The Future” (Geleceğe Dönüş-1985) adlı filme yapılmaktadır ve bu durum şarkı sözleri ile de açık bir biçimde belirtilmektedir:

“Year 3000” Şarkı Sözleri

One day when I came home at lunchtime, I heard a funny noise. Went out to the back yard to find out if it was, One of those rowdy boys. Stood there with my neighbor called Peter, And a Flux Capacitor. <i>He told me he built a time machine. Like one in a film I've seen, Yeah... he said... I've been to the year 3000....</i>	Bir öğlen yemeğine eve gelmişim, Komik bir ses işittim. Arka tarafa ne olduğuna bakmaya gittim, O sokak serserilerinden biri. Komşum Peter’le birlikte idi, Ve bir de akim kapasitörü. <i>Bir zaman makinesi icadettiğini söyledi. Izlediğim bir filmdeki gibi, Evet öyle dedi 3000 yılına gittim. ...</i>
---	--

Geleceğe dönüş filminde Christopher Allen Lloyd’un canlandığı profesör Dr. Emmett Brown’u klipte küçük, sarışın bir çocuk canlandırmaktadır. Filmde zaman makinası ile 30 yıl geriye dönülürken, klipte geleceğe, 3000 yılına gidilmektedir. Grubun solisti ise 3000 yılında gördüklerini ve yaşadıklarını görüntüler eşliğinde anlatmaktadır. Bu görüntülerin bir çoğu diğer sanatsal biçimlerden alıntılanan sahneleri içermektedir. Örneğin “Total Recall” (1990) filminde yer alan “üç göğüslü kadın” imgesi Busted’ın klibinde de karşımıza çıkmaktadır. Klipte yer alan su altı şehri ve yüzen yaratıklar ile Sünger Bob adlı çizgi filmi anımsatmakta, Michael Jackson’ın en bilinen dans hareketleri taklit edilmektedir (latimermedia, 2010). Şarkı sözlerinde ise Star Wars filminden, Amerikalı pop-rock şarkıcısı Kelly Clarkson’dan söz edilmektedir. Son olarak Busted müzik grubu, 3000 yılında “Year 3000” şarkısının pek çok müzik ödülü kazandığını, grubun çok popüler olduğunu ve herkesin grubun 7. albümünü satın aldıklarını görmüştür. Busted grubu kendi şarkılarının, gruplarının ne kadar iyi olduğunu bu sözler aracılığı ile vurgulayarak izleyicinin de öyle düşünmesini istemektedir.

“Year 3000” Şarkı Sözleri

...
This song had gone multi-platinum.
Everybody bought our 7th album.
It had outsold Kelly Clarkson.

...
Bu şarkı pek çok platin ödül kazanmıştı
Herkes 7. albümümüzü almıştı
Kelly Clarkson’u sollamıştı

Blur müzik grubunun “The Universal”i ile Rob Zombie’nin “Never Gonna Stop” adlı kliplerinde “Clockwork Orange” filmine gönderme yapılmaktadır. Her iki klipte yer alan mekanlar, kıyafetler, makyajlar tam anlamıyla filmi anımsatmaktadır. Blur müzik grubu, “To the End” adlı bir başka video klibinde ise Alain Resnais’in 1961 yapımı olan “Last year at Marienbad” adlı filmi taklit etmektedir.

Resim 11.: “Clockwork Orange” filmi, 1971

Resim 12.: Rob Zombie, “Never Gonna Stop” video klibi

Roger Waters’ın “5:01 Am” (The Pros and Cons of Hitchiking) adlı parçasına çekilen video klipte sinema, fantezi ve düş birarada kullanılmıştır. Klip, “Sahne” filminden görüntülerle başlar ve üstü açık bir arabayla yolculuk eden bir kadının yakışıklı bir otostopçuyu arabasına almasını konu edinen çekimlerle devam eder. Klip “Sahne” filminden ve “The Wild One” filminden alınan veya yeniden çekilen sahnelerin düşünip bir fanteziye dönüştürülmesi üzerine kurulur. “Romancing the Stone” video klibinde de ikili bir bakış açısı vardır (Çelikcan, 1996:127).

Bu örneklere ek olarak Metallica, Iron Maiden, The Belle Stars ve Eurythmics gibi sanatçılar/gruplar tarafından çekilen daha birçok klipte sinema sanatına yapılan göndermeler bulunmaktadır: Metallica'nın "One" (1989) adlı video klibi Dalton Trumbo'nun "Johnny Got His Gone" (1971) adlı filminden sahneler içermekte, klip filmde yer alan diyaloglar ile başlamaktadır. Film ise Dalton Trumbo'nun 1938 yılında yazmış olduğu ve filmle aynı ismi taşıyan savaş karşıtı bir romandan sinemaya uyarlanmıştır (Dastarac, 2010:149). Iron Maiden'in Alfred Tennyson'un "The Charge of the Light Brigade" isimli şiirinden esinlenerek yazılmış olan "The Trooper" şarkısına çekilen klip, "Charge of the Light Brigade" filminden sahneler içermektedir. Tom Cruise and Dustin Hoffman'ın başrolünü oynadığı "Rain Man" (1988) filminin soundtrack'i olan ve The Belle Stars'ın seslendirdiği "İko İko" şarkısı için çekilen klipte "Rain Man" filminden sahnelere yer verilir. Eurythmics'in Sex Crime'ı (1984) da A. Hitchcock'un Vertigo (1958) filmiyle ilişkilidir. TuPac ve Dr. Dre'nin "California Love" (Hype Williams-1996) adlı klibi ise Avustralya yapımı bir aksiyon filmi olan "Mad Max Beyond Thunderdome"e (George Miller-George Ogilvie-1985) gönderme yapmaktadır. Kıyamet senaryosu üzerine kurulu olan film ile klipte yer alan mekânlar/setler (çöl) ve kullanılan araçlar arasında belirgin bir benzerlik vardır.

Yukarıda verilen örneklere bakıldığında video klip tasarım süreci içerisinde, sinema sanatının verilerinin farklı biçimlerde alıntılanarak kullanıldığı görülmüştür: Örneğin bir sinema filminden alınan görüntü parçaları olduğu gibi bir video klipte kullanılabilen veya bu parçalar klip aracılığı ile yeniden canlandırılabilir. Sinemadaki görüntü parçalarının yanı sıra aktrisler, mekanlar, dekorlar vb. de kimi zaman olduğu gibi, kimi zaman ise taklit edilerek kliplerde kullanılmakta, böylece referans alınan filminin izleyici tarafından anımsanması sağlanmaktadır. Biçimsel olarak yapılan bu alıntılama yanında görüntülerin birebir kullanılmadan ya da yeniden canlandırılmadan yalnızca sinema filminin konusunun taklit edildiği kliplere de rastlanmaktadır. Sözü edilen bu alıntılama işlemleri, anlamı güçlendirme (Madonna-Vogue), eleştirme (Queen-Radio Ga Ga), eğlendirme, soundtrack ile film arasında bağlantı kurma (Irene Cara-What a Feeling), hayal edileni klip aracılığı ile gerçekleştirme (Busted-Year 3000) gibi işlevleri üstlenmektedir.

1.2.2. Televizyon ve Video Klip

Günümüzde teknolojik gelişmelere paralel olarak bilgisayar kullanımının, cep telefonlarının ve 3G-4G gibi teknolojilerin gün geçtikçe yaşamımıza daha yoğun bir biçimde girmesine rağmen, televizyon hala etkin bir biçimde yaşantımızda yer almaktadır. Çünkü teknolojinin kullanımı belirli bir eğitim seviyesini gerektirmesinin yanı sıra belli coğrafi alanlardaki insan topluluklarının da niteliğine göre biçimlenmektedir. Bu nedenle özellikle Türkiye gibi tam anlamıyla sayısal televizyon yayıncılığına geçmemiş ülkelerde hemen hemen her evde, hatta odalarda televizyon bulunmakta, izleyiciye televizyonlar aracılığı ile verilmek istenen iletiler aktarılmaktadır. Bu durum televizyonun yaşamımızı yoğun bir biçimde işgal ettiğinin, oldukça geniş bir yelpaze ekseninde tüketildiğinin göstergesidir.

Televizyonlarda verilmek istenilen iletiler büyük oranda görsel göstergeler bağlamında tasarlanıp izleyiciye sunulmaktadır. Çünkü görsel göstergeler, sözcüklerden daha kısa sürede algılanarak, belleklerde daha uzun süre kalabilmektedirler. Bu göstergelerin televizyon aracılığı ile belirli bir amaç doğrultusunda kullanıldığı gibi, kimi zaman da bağlamından koparılarak yeni bir biçimde, yeni bir anlam ile izleyiciye sunulması, televizyonun anlam/anlatı oluşturma ve kitlesel etki elde etme sürecindeki özelliğinin temel bir göstergesidir. Televizyonun anlam oluşturma sürecine olan etkisi video kliplerde de görülmektedir. Televizyon programlarında yer alan görsel göstergelerin/görüntü parçalarının video kliplerde belirli bir amaç doğrultusunda arka arkaya gösterilmesi ile bir anlatı oluşturulmakta, böylece izleyiciye verilmek istenilen ileti biçimlendirilmektedir. Özellikle televizyon programlarını eleştirel bir dille konu alan video kliplerde, televizyonlarda yer alan görüntülerden yararlanılması kaçınılmazdır. Televizyonun kaynaşma kazanını andıran yapısı, içerisinde her tür haberin yer almasına olanak sağlamaktadır. Kaynaşma kazanı kavramının özet hali R.E.M. müzik grubunun “Bad Day” adlı parçasına çekilen klipte görülmektedir.

Resim 13.: R.E.M, “Bad Day” video klibi

R.E.M (Rapid Eye Movement), “Bad Day” (2003) adlı klibinde, televizyonlarda yer alan medya haberlerine göndermeler yapılmaktadır. Klip Morning Team’s adlı bir haber programı olarak tasarlanmıştır. Video klipteki görüntüler ile şarkının sözleri de birbirleriyle ilişkilidir. Haber programlarında yer verilen kötü olaylar şarkının sözleri ile dile getirilirken bir yandan da görüntüler ekrana gelmektedir. Klipte gösterilen haberler arasında bir ev içinde meydana gelen muson yağmurları, bir senatorun odasını basan sel ve bir çocuğun yatak odasında oluşan kasırga gibi kötü olaylar yer almaktadır.

Resim 14.: R.E.M, “Bad Day” video klibi

Klip, John Stewart’ın video klip teorisi ile birebir bağdaşmaktadır. Çünkü John Stewart, video kliplerde sahne performansından çok sanatçının oyuncu/icracı kimliğinin ön plana çıktığını savunmaktadır (Willcox, 2011). Nitekim Bad Day klibinde grup üyeleri, şarkıcı kimliklerinin yanı sıra oyuncu kimlikleri ile de karşımıza çıkmaktadır. Müzik grubunun üyeleri de programda haber sunucusu, muhabir, meteorolojist gibi rollerde yer almakta, tıpkı bir haber programı/hava durumu sunarı gibi şarkının sözlerini söylemektedirler. Grup üyelerinden Michael Stipe, haber sunucusu Cliff Harris olarak; Mike Mills muhabir Ed Colbert ve meteorolojist Rick Jennings olarak; Peter Buck, iklim uzmanı Geoff Sayers ve muhabir Eric Nelson olarak karşımıza çıkar. Benzer bir biçimde Juice Rap News’in, dünyada meydana gelen güncel olayları içeren şarkıları için çekilen video klipleri,

televizyonlarda yayınlanan haber programlarını anımsatmaktadır. Örneğin “Wikileaks’ Cablegate: The truth is out there” şarkılarının klibinde Robert Foster bir haber programı sunar gibi şarkının sözlerini söylemektedir. Benzer bir biçimde ülkemizde “Manga” müzik grubunun “Dünyanın Sonuna Doğmuşum” şarkısına çekmiş olduğu video klipte de aynı yapı görülür. Bu video klipte de televizyonlarda yer alan medyatik yarışma programlarına “Çarkıfelek”, “İzdivaç” gibi programlar aracılığı ile gönderme yapılmakta/bir sistem (popüler kültür) eleştirisi yapılmaktadır. Eleştiri ve mizahı video klip aracılığı ile buluşturmak için ise mizah yazarı olan Vedat Özdemiroğlu ile Esra-Ceyda kardeşlere klipte yer verilmektedir.

Resim 15.: Manga, “Dünyanın Sonunda Doğmuşum”

Bunun yanı sıra Devo’nun “Whip It” klibi, televizyondaki çocuk dizilerine ve Uzay Yolu (Star Track) adlı diziye, Ozzy Osbourne’nun “The Ultimate Sin” klibi ise “Dallas” dizisine göndermelerde bulunur (Çelikcan, 1996:132). The Beastie Boys’un “Sabotage” (1994) adlı klibinde ise polislerin gösterisini alaya alan bir yapı vardır.

Bu örnekler doğrultusunda video kliplerin televizyonun verilerinden yararlanmasının en önemli nedenlerinden birisinin, televizyonun yaygın ve en etkili kitle iletişim araçlarından biri olarak, kamuoyunu ilgilendiren bütün konuları (politika, haber, eğitim, din, bilim, spor) içerisinde barındırması olduğu söylenebilir (Postman, 2010:91). Televizyonun bu zengin içeriği böylece video klipler için önemli bir veri kaynağı oluşturur. Öte yandan hem televizyonlarda hem de video kliplerde yer alan görüntülerin daima eğlenme ve haz alma fikri doğrultusunda düzenlenmesi, bu iki sanatsal biçimin ortak noktasını oluşturmaktadır. Sözü edilen

kliplerde de görüldüğü üzere eğlence odaklı görüntüler aracılığı ile medyayı eleştirmek, televizyon programlarıyla ve/veya medyatik kişilerle alay etmek ya da yüceltmek amaçlanmaktadır.

1.2.3. Tiyatro ve Video Klip

“Bir yazar tarafından önceden yazılmış ya da tasarlanmış bir metnin, belirli bir yerde, belirli bir süre içinde ve belirli kişiler tarafından canlandırılması” (Yalçın ve Aytaş, 2002:13) olarak tanımlanan tiyatro, “dramatik metin, oyunculuk, sahneleme, sahne tasarımı, kostüm, sahne müziği, ışıklama” gibi birçok tasarım ögesini bünyesinde barındıran kolektif bir sanat dalıdır. Tarihi çok eskilere dayanan tiyatro sanatı, kolektif yapısı nedeniyle diğer sanatsal biçimlerle etkileşim içerisine girmektedir. Tiyatronun iletişim içerisine girdiği sanatsal biçimlerin başında görsel sanat uygulamaları gelmektedir. Bu anlamda video klipte tıpkı tiyatro gibi hareket odaklı görsel ve işitsel bir hitap biçimi sayesinde izleyiciyle iletişime geçer. Bu iki sanat biçiminin ortak uygulama alanları, birbirleri ile alış-veriş ilişkisini olası kılmakta, video klipler tiyatro sanatının zengin verilerini kendi uygulama alanı içerisinde kullanmaktadır. Bu doğrultuda video klipler, kimi zaman tiyatro oyunlarından birebir kesitler alarak ya da esinlenerek, kimi zaman tiyatro oyun yazarlarına göndermeler yaparak, kimi zaman da tiyatro oyunlarının sahne yapısını taklit ederek tiyatro sanatından yararlanmaktadır. Tiyatro sanatının verilerini kullanan kliplere bakıldığında özellikle William Shakespeare’in yapıtlarına sıklıkla başvurulduğu görülmektedir. Örneğin Taylor Swift’in Love Story adlı şarkısının hem sözleri hem de şarkı için çekilen klibi, William Shakespeare’in “Romeo ve Juliet” adlı yapıtından esinlenerek yapılmıştır.

Resim 17.: Taylor Swift, “Romeo and Juliet” video klibi

Klibin, “Romeo ve Juliet” oyunundan esinlenilerek çekilmesinin nedeni Shakespeare’nin bu öykü ile temel bir aşk imgesi yaratmış olmasıdır. Oyunun örgüsünü, birbirine düşman olan iki ailenin çocuklarının (Romeo ve Juliet’in) “imkansız aşk”ları oluşturmakta, karşılaştıkları ilk andan itibaren birbirlerine aşık olan iki gencin birbirlerine kavuşamamaları şiirsel bir dille anlatılmaktadır (Çalışlar, 1994:248-249). Shakespeare’in oyunundaki gibi şiirsel bir dil ile yazılan Taylor Swift’in “Love Story” isimli şarkısının klibinde de bir aşk hikayesi anlatılmaktadır. Ancak Shakespeare’in yapıtında Romeo ve Juliet’in aşkları ancak ölümle ölümsüzlüğe kavuşmakta iken; Taylor Swift’in klibinde ölüm ve trajedi yoktur. Bu nedenle klip “Romeo ve Juliet” oyunundaki gibi trajik bir sonla değil, mutlu sonla bitmektedir. Klip her ne kadar mutlu sonla bitse de şarkının sözlerine bakıldığında Romeo ve Juliet oyunundaki imkansız aşka gönderme yapıldığı görülür. Ayrıca şarkı sözlerinin şiirsel dili, klipteki ışık kullanımı ve Rönesans etkilerinin mekan ve kostümler aracılığı ile yansıtılması, klibin biçimsel açıdan da Romeo ve Juliet oyununu taklit ettiğinin göstergesidir.

“Romeo and Juliet” Şarkı sözleri:

...	...
Romeo, save me	Romeo, kurtar beni
They try to tell me how I feel	Bana nasıl hissedeceğimi anlatmaya çalışıyorlar
This love is difficult, but it's real	Bu aşk zor fakat gerçek
Don't be afraid, we'll make it out of this mess	Korkma, bu karmaşadan kurtulmayı başaracağız
It's a love story	Bu bir aşk hikayesi

Shakespeare’in “Romeo ve Juliet” oyunu gibi İngiliz edebiyatının en güçlü ve etkileyici trajedilerinden birisi olan “Hamlet” (1599-1601) oyunu da birçok yapıta konu olmuştur. Örneğin Erik Ransom’un “Patter Song” şarkısının klibinde, “Hamlet” oyununa gönderme yapılmaktadır. Sinemadan müziğe, resimden heykele kadar birçok alana konu olan Shakespeare’in bu ünlü yapıtında, Hamlet’in elinde bir kuru kafa tutarak “Olmak ya da Olmamak” (to be, or not to be) repliğini söylediği sahne klipte yeniden canlandırılmıştır.

Resim 18.: Erik Ransom, “Patter Song” video klipi.

Bu örneklerin yanı sıra herhangi bir tiyatro oyununa gönderme yapmadan, bir tiyatro türünü ve tiyatro sahne yapısını taklit eden klibe örnek olarak Lady Marmelade'nin “Moulin Rouge”u verilebilir. Kabare² tiyatro türünü taklit eden klip, Paris'te kabare gösterilerinin yapıldığı dünyaca ünlü “Moulin Rouge” (Kırmızı Değirmen) binası ile aynı ismi taşımaktadır. Fransız kültüründe sembolleşmiş bir yere sahip olan ve erotik gösterilerin, yetişkinlere yönelik eğlence programların sahnelendiği Moulin Rouge'un sahne yapısı, klip aracılığı ile yinelenmekte, böylece izleyicinin eğlenmesi amaçlanmaktadır.

Resim 19.: LadyMarmalade, “Moulin Rouge” video klipi

Klip tıpkı tiyatro sahnesinde olduğu gibi perdenin açılmasıyla birlikte başlamaktadır ve sahneye Lady Marmelade'in grup üyeleri (Christina Aguilera'nın Lil'Kim, Mýa, Pink) gelerek şarkı söylemektedir. Müziği ve dansı birleştiren grup üyelerinin kostümleri, buldukları gösterişli sahne de “Molin Rouge” kabaresini ilk anda anımsatmakta, şarkı sözleri ise bir kaberdeki diyalogları andırmaktadır. Bu sayede klip, dünyaca ünlü bir eğlence gösterisinin verileri ile desteklenerek tamamen dinleyiciyi/izleyiciyi eğlendirme amacı taşımaktadır.

² Kabare tiyatrosu: Güncel, politik konularla ilgili, toplumsal ve kültürel yozlaşmayı şakayla karışık eleştiren, sivri bir dille taşıyan; şarkı, parodi, skeç, söylev, sözsüz oyun, şiir, karikatürden kurulu, oyuncuyla seyircinin içli-dışlı olduğu, büyük şehirlere özgü bir tiyatro türü.

Resim 20.: N'Sync, "Bye Bye Bye" video klibi

Bir başka tiyatro türü olan -kuklaların bir kişi tarafından el ile veya iplerle hareket ettirilerek oynatıldığı- "kukla tiyatrosu"nun sahne yapısı N'Sync'in "Bye Bye Bye" adlı klibinde taklit edilmektedir. Klip "ipli kukla" türüne uygun bir biçimde tasarlanmıştır. İpli kuklada, bir kuklacı sahnenin üzerinde yer alır ve görünmeden ipler aracılığı ile kuklaları hareket ettirir (Oral, 2003:41). Klipde de aynı yapı söz konusudur: N'Sync grup üyeleri bir tiyatro sahnesinde tıpkı birer kukla gibi eklem yerlerinden ip ile tutturularak, bir kuklacı tarafından hareket ettirilmektedir. Grup üyelerini bir kukla gibi hareket ettiren ise sahnenin yukarısında yer alan bir kadındır. İpli kukladan farklı olarak söz konusu klipte yer alan kuklacı kadın zaman zaman izleyiciye gösterilmektedir.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere bir tiyatro sanatının verilerine başvurularak göstergelerarası bir yaklaşım doğrultusunda üretilen video kliplerde kimi zaman bir tiyatro oyunu, kimi zaman yalnızca bir replik, kimi zaman ise bir tiyatro türünden ve tiyatro sahne tasarımından yararlanılarak klibin kurgusu oluşturulmaktadır. Bu işlem sırasında yapılan göndermeler ise şarkının anlamını pekiştirmeye yönelik olabildiği gibi, izleyiciyi eğlendirmeye ya da izlerken düşündürmeye yönelik de olabilmektedir.

1.2.4. Bilgisayar Oyunu ve Video Klip

Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelere paralel olarak günümüzde bilgiye ulaşmak oldukça kolaylaşmış, teknolojinin sağladığı olanaklar insanlar tarafından birçok alanda kullanılmaya başlamıştır. Özellikle bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte bilgiye ulaşım süresinin kısılması ve mesafelerin ortadan kalkması, her türlü bilgiye/veriye ulaşabilmenin ve bu bilgileri/verileri kullanabilmenin önünü açmıştır. Yaşamın her alanını etkisi altına alan bu gelişmeler sanat alanını da yoğun bir biçimde etkilemiş, bilgisayar teknolojilerinin verileri diğer sanatsal biçimler tarafından da kullanılmaya başlanmıştır. Sanatsal biçimler arasında video klipler, tasarım süreci içerisinde bilgisayar teknolojilerinin verilerinden yoğun olarak yararlanarak, yeni/zengin anlatım biçimlerinin oluşmasını sağlamıştır. Teknolojik ilerlemelere paralel olarak gelişen ve değişen bilgisayar oyunlarına, video kliplerde sıklıkla yer verildiği görülmektedir. The Red Hot Chilli Peppers adlı müzik grubunun “Californication” adlı şarkısı için çekilen klip, bilgisayar oyunlarına yapılan göndermeler açısından oldukça iyi bir örnektir.

Resim 21.: Red Hot Chilli Peppers, “Californication” video klipi

“Californication” adlı klip, tıpkı bir bilgisayar oyunu gibi görünmektedir. Özellikle genç erkek izleyicisine yönelik olarak hazırlanmış olan klipte müzik grubunun üyeleri star imajlarının yanı sıra bir bilgisayar oyununda yer alan oyuncular olarak konumlandırılmıştır (Johnson, 2010). Bir bilgisayar oyununda yer alması gereken bütün öğelere klipte de rastlanır: Klip, adeta bir bilgisayar oyununun bilgisayara yüklenmesi gibi “Now Loading” yazısı ile başlamaktadır. Ardından “Player Select” sayfasının ekrana gelmesiyle, oyuncuların özelliklerinin tanıtıldığı gibi grup üyelerini tanıtıcı yazılara yer verilmektedir. Seçim işleminin tamamlanmasının ardından oyun başlar ve şarkı boyunca devam eder. Klipin

sonlarına doğru grup üyeleri bir arada görüntülenirken ekrana “Game Over” yazısının gelmesi ile birlikte oyun biter. Adeta gerçek bir bilgisayar oyunu olarak algılanan klibin, gerçekte bir müzik klipi olduğunun izleyiciye hatırlatılması amacıyla kimi zaman grup üyeleri bir sahne üzerinde şarkıyı söylerken ekrana getirilmektedir. Şarkının sözlerine bakıldığında ise Batılılaşmanın eleştirisinin yapıldığı görülür ve bu durum video klip aracılığı ile oyunsu bir tavır ile eleştirilir.

“Californication” klibine benzer özellikler taşıyan bir diğeri Pakistanlı şarkıcı Mustafa Pervez’in “Kitna Yaad Aye” adlı şarkısı için çekilen kliptir. Ancak “Californication” klipi tamamen bilgisayar ortamında, bir animasyon biçiminde hazırlanmışken, “Kitna Yaad Aye” klibinde gerçek görüntüler ile bilgisayar destekli görüntüler birleştirilmiştir. Klip, Mortal Combat, Street Fighter gibi dövüş içerikli bilgisayar oyunlarından esinlenilerek hazırlanmıştır.

Resim 22.: Mustafa Pervez, “Kitna Yaad Aye” video klipi

Yelowolf’un “No Hand” adlı klibinde ise “Driver: San Francisco” bilgisayar oyununda yer alan mekanlar, arabalar ve oyunun yapısı ile benzerlikler görülmektedir. Ayrıca klipte arabaların plakalarında yer alan “DRV SF” harfleri oyunun anımsanması sağlanmaktadır.

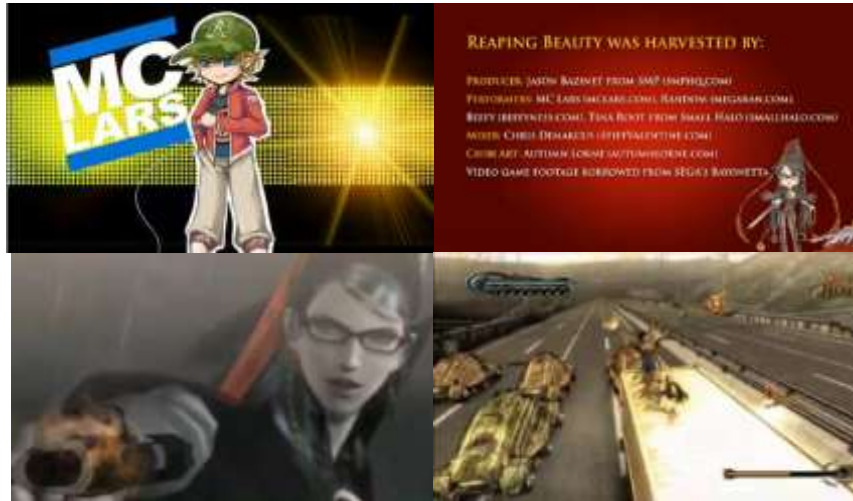

Resim 23.: “Driver: San Francisco”
Bilgisayar Oyunu

Resim 24.: Yelowolf, “No Hand” video klibi

Erick Peyton tarafından yönetilen klipte gerçek yaşam ile oyun dünyası birbirine geçmiş durumdadır. Şarkıcı kendi karakter yapısını (kayıt sırasındaki saldırgan tavırlarını) oyunun ana karakteri olan Tanner’in tavırları ile özdeşleştirmektedir. Oyunda yer alan arabaların gerçek yaşamda büyük bir hayranı olan şarkıcı, müzik ile oyunu birleştirmek istemiş, böylece gerçek yaşamda edinemediği arabaları klip aracılığı ile oyun dünyası içerisinde gerçek dışı da olsa kullanabilmiştir (gamezone, 2011). Bunun yanı sıra Mc Lars’ın “Reaping Beauty” şarkısının yer aldığı “21 Concepts” adlı albümün albüm kapağında da Tetris oyunundan esinlendiği görülmektedir (gamezone, 2009).

Resim 25.: Mc Lars, “Reaping Beauty” – SEGA “Bayonetta” bilgisayar oyunu

Epic Rap Battles of History'nin "Mario Bros vs Wright Bros" adlı şarkısına çekilen klipte bir bilgisayar oyunu olan Mario ile Wright Brothers'a yapılan göndermeler yer almaktadır. İlk motorlu uçağı yapan ünlü kardeşler Wright Brothers ile Mario ve Luigi kardeşlerin canlandırıldığı klipte her iki kardeş arasında sanki bir çatışma vardır. Bu durum video klibin sonuna doğru "kim kazandı?" ve "kim devam edecek" sözleri ile de pekiştirilmektedir ve karar izleyiciye bırakılmaktadır.

Resim 26.: Epic Rap Battles of History, "Mario Bros vs Wright Bros" video klibi

Resim 27.: Epic Rap Battles of History, "Mario Bros vs Wright Bros" video klibi

Bilgisayar oyunlarından ve dijital teknolojilerden yararlanan diğer video klipler arasında; The Crystal Method'un "Play for Real" klibi "Ace Combat Assault Horizon" bilgisayar oyunundan uyarlanırken, Robbie Williams'ın "Let Love Be Your Energy" klibi, Paul Oakenfold'un "Tokyo" klibi üç boyutlu anime (canlandırılmış) karakterlerden esinlenilerek oluşturulmuştur. Muse'nin "Bliss" adlı klibinde bilgisayar teknolojilerinden yararlanılarak ve gerçek dışı mekanlar yaratılarak düşsel bir yapı oluşturulmuştur. Ayrıca Cadence Weapon'un "Sharks"ı, Junior Senior'un "Move Your Feet"i, Daft Punk'ın "One More Time"i, Peter, Bjorn and John'un "Young Folks"u ve "Second Chance"i, Lek Mun'un "Finally Over"i, Franz Ferdinand'ın "Take me Out"u, The Cribs grubunun "Don't You Wanna Be Relevant?"i, Gorillaz'ın "Feel Good Inc."i, The Beatles'ın "Lucy In The Sky With Diamonds"u, Eiffel 65'in "I'm Blue"su, Halfby'nin "Star Track"i, Little Brother'ın "Atari 2600"si gibi daha birçok video klipte de gerçek dışı düşsel yapı oluşturulmaktadır.

Görüldüğü gibi video klipler daha çok düşsel bir kurgu oluşturabilmek için bilgisayar oyunlarının verilerinden yararlanmaktadır. Gerçek dünya ile oyun dünyasının harmanlandığı bu video kliplerde izleyici de oyunun içine dahil edilmektedir. Böylece izleyicinin bir yandan eğlenmesi amaçlanırken, diğer yandan klip aracılığı ile verilmek istenen iletiler oyunsu bir tavırla sunulmaktadır. Bu işlem sırasında kimi zaman bir oyunun tamamı, kimi zaman birden fazla oyunun bir araya getirilmesi, kimi zaman ise oyunlardan alınan kimi parçalar (oyun arayüzleri gibi) bir araya getirilerek klipte anlam oluşumu gerçekleştirilmektedir.

1.2.5. Fotoğraf ve Video Klip

Edward Muybridge'in 1880'li yıllarda senkronize kameralar sistemi kurarak bir atın hareket halindeki görüntülerini yakalamayı başarması, fotoğraf sanatının ve hareketli görüntü tarihinin en önemli gelişmelerinden birisi olmuştur. O dönemde bilinen ve genel geçer olarak kabul edilen anlayışa göredört nala giden bir atın ayaklarından birisi ya mutlaka yere değmektedir ya da dört ayağı da dümdüz olmaktadır. Ancak Muybridge ile birlikte atın ayaklarının hareket halinde iken bir noktada hepsinin havada olduğu, görüntüler aracılığı ile ispatlanmıştır. Gözün yakalayamadığı bir durumun kamera sayesinde saptanması sonucu atın ayaklarının bir noktada tamamen yerden kesildiğinin anlaşılmasına sebep olan bu seri senkronize fotoğraflar, sinema kamerasının gelişmesine yardımcı olmuş, böylece hareketsiz görüntülerden hareket eden görüntülere geçilmiştir (İmançer, 2003). Durağan fotoğraf görüntülerinin ard arda dizilerek hareketliymiş izleniminin verilmeye başlanması ile ortaya çıkan hareketli görüntüler başta sinema olmak üzere televizyon ve video gibi görüntü sanatlarının temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle fotoğraf sanatının, sözü edilen sanatsal biçimlerden bağımsız olduğunu düşünmek olanaksızdır. Özellikle kompozisyon, bakış açısı, ışık kullanımı gibi fotoğraf sanatına ait özellikler söz konusu sanatsal biçimler tarafından kullanılmakta, daha önceden üretilmiş olan fotografik görüntüler taklit edilmektedir.

Fotografik görüntüleri sıklıkla yineleyen sanatlardan olan video kliplerde sanatçılar daha önceden çekilmiş olan fotoğrafların kimi zaman teknik özelliklerini, kimi zaman ise görüntünün kendisini sıklıkla yinelemektedir. Örneğin fotoğraf sanatından yoğun bir biçimde yararlanan Rihanna, S&M adlı şarkısının klibinde

moda fotoğrafçılarından olan David LaChapelle'in ve Phillip Paulus'un çekmiş olduğu fotoğrafların izlerine rastlanmaktadır. Rihanna'nın klibinde yer alan görüntüler ile sözü edilen fotoğraflar arasında belirgin bir benzerlik söz konusudur. Fotoğraflarda kullanılan aksesuarlardan mekânlara, kostümlerden makyaja kadar birçok unsur klipte biçimsel anlamda yinelenmiştir: Klibin ilk dakikasında ekrana gelen görüntülerde Rihanna, tıpkı Phillip Paulus'un fotoğrafında olduğu gibi şeffaf bir naylon ile duvara bantlanmıştır. Her iki görüntüde de arka plan rengi aynıdır ve kullanılan bantlar siyah renktedir. Bunun yanı sıra her ne kadar Rihanna'nın saç rengi ve kostümü Phillip Paulus'un fotoğrafındaki figür ile benzerlik taşımasa da fotoğrafın kompozisyonu ve bakış açısı klipte neredeyse olduğu gibi tekrarlanmıştır.

Resim 28.: Phillip Paulus'un fotoğrafı ve Rihanna "S&M" video klibi

Klipte görülen diğer sahneler ise büyük oranda David LaChapelle'in fotoğraflarının yeniden canlandırılması ile oluşturulmuştur. Yeniden canlandırılan fotoğraflar arasında Quentin Tarantino'nun (GQ Magazin), Milla Jovovich'in fotoğrafları ile "Didn't We Have a Lovely Time..." serisi ve Lavazza kahveleri için çekmiş olduğu fotoğraflar ön plana çıkmaktadır. Bu fotoğrafların dışında doğrudan bir fotoğrafa gönderme yapılmadan David Lachapell'in kullanmış olduğu renklerin, kostümlerin, mekanların ve dekorların izlerine klip içerisinde belirgin bir biçimde rastlanmaktadır. Şarkının sözleri ile klipte yeniden canlandırılarak izleyiciye sunulan fotoğraflar arasında doğrudan bir bağlantı yoktur. Bu fotoğraflar aracılığı ile izleyiciye adeta görsel bir şölen sunulmaktadır.

Resim 29.: David LaChapelle'in fotoğrafları ve Rihanna "S&M" video klibi

Rihanna'nın "You da One" (2011) adlı klibinde fotoğraf sanatına yapılan göndermeler yoğun bir biçimde karşımıza çıkar. Klibin yönetmeni Melinda Matsouka, Norveç asıllı moda fotoğrafçısı olan Solve Sundsbo'nun "Numero Magazine" için 2008 yılında çekmiş olduğu fotoğraflara öykünerek yeni bir yapı oluşturmuştur (date360, 2011). İki klipteki tek fark saç modelleridir. Solve'nin fotoğrafında yer alan model Edita Vilkeviciute siyah kısa saç kesimine sahip bir peruk kullanılırken, "You da One" klibinde ise Rihanna Solve'nin fotoğrafındaki saç kesimine uygun bir sarı peruk kullanmaktadır. Solve'nin fotoğrafındaki modelin vücudu beyaza boyanarak çıplak bir biçimde konumlandırılmışken, klipte Rihanna çıplak olmak yerine vücudunu saran beyaz bir kostüm giymiştir. Bunun yanı sıra ışık oyunları ile oluşturulan gölgeler, pozlar da neredeyse aynıdır.

Resim 30.: Rihanna, "You Da One" video klibi

Resim 31.: Solve Sundsbo'nun fotoğrafı

Resim 32.: Rihanna, “You da One”
video klibi

Resim 33.: Solve Sundsbo'nun
fotoğrafi

Klipte Michael Jackson'un ölümsüzleşmiş dans hareketlerine ve “Clockwork Orange” (1971) filmindeki karakterlere yapılan göndermelere de yer verilmektedir. Rihanna'nın göz makyajı, filmde Alex karakteri ile yer alan Malcolm McDowell'in makyajı ile benzerdir. Her ikisinin de tek gözüne abartılı bir biçimde kirpik çizilmiştir. Klipte sanatçının giymiş olduğu kıyafetler ve bastonun kullanılması yine filmi anımsatmaktadır. Şarkı sözleri ile klip arasında ise hiçbir bir bağlantı yoktur. Şarkı sözleri ile sevgiliye duyulan aşk konu alınmaktadır ancak gönderme yapılan görüntülerin hiçbirinin konusu doğrudan “aşk” değildir. Bu görüntülerin kullanılmış olmasının nedeni yalnızca izleyicinin daha önceden izlemiş/görmüş olduğu biçimler üzerinden klipte bir anımsama sürecinin yaratılmak istenmesidir.

Resim 34.: Rihanna “You da One” video klibi - S. Kubrick “Clockwork Orange” filmi

Kliplerinde fotografik görüntüleri kullanan bir diğer sanatçı Madonna'dır. David Fincher'in yönetmenliğini yaptığı "Vouge" adlı şarkının klibinde şarkının ismine ve sözlerine uygun bir biçimde görüntüler kullanılmıştır. Klipde, "Vouge" moda dergisinde yer alan fotoğraflar, modeller ve sinema yıldızları yeniden canlandırılmıştır. Madonna'nın korse giydiği sahneler P. Horst'un Mainbocher Korseleri için çekmiş olduğu fotoğrafın neredeyse aynısıdır (colleyeeqgs, 2009).

Resim 35.: Horst P. Horst, Mainbocher Corset, 1939

Resim 36.: Madonna, Vogue 1990

Resim 37.: Madonna-Marlene Dietrich

Resim 38.: Madonna-Marlyn Monroe

Resim 39.: Lisa Fonssagrives - Madonna

Resim 40.: Madonna- Carole Lombard

Sinema oyuncusu Carole Lombard'in ve Jean Harlow'un, oyuncu ve şarkıcı Marlene Dietrich'in, fotomodel Lisa Fonssagrives'in fotoğraflarına benzer bir biçimde görüntüler kullanarak adı geçen sanatçılar üzerinden moda ve popülerliğe gönderme yapılmaktadır. Şarkının sözleri de tamamen moda üzerine kurulmuştur ve sözlerde adı geçen kişiler, 1920'li ve 1960'lı yıllar arasında güzellikleriyle, zerafetleri ve tarzları ile günümüzde de moda yön veren ünlü Hollywood yıldızlardır. Şarkı sözlerinin yanı sıra şarkının melodisi de The Salsoul Orchestra'nın "Ooh, I Love It" (Love Break-1977) adlı şarkısının bilinçli bir biçimde örnek alınması ile hazırlanmıştır (Vena, 2012).

“Vogue” Şarkı sözleri

...
Greta Garbo, Monroe
Dietrich DiMaggio
Marlon Brando, Jimmy Dean
On the cover of a magazine
Grace Kelly; Harlow, Jean
Picture of a beauty queen
Gene Kelly, Fred Astaire
Ginger Rogers, dance on air
They had ., they had grace
Rita Hayworth gave good face
Lauren, Katherine, Lana too
Bette Davis, we love you
...

...
Greta Garbo ve Monroe
Dietrich ve DiMaggio
Marlon Brando, Jimmy Dean
Bir dergi kapağında
Grace Kelly; Harlow, Jean
Bir güzellik kraliçesinin resmi
Gene Kelly, Fred Astaire
Ginger Rogers, canlı yayında dans
Tarzları ve zarafetleri vardı
Rita Hayworth güzel görünürdü
Lauren, Katherine, Lana da
Bette Davis, seni seviyoruz
...

Resim 41.: Madonna, “Vogue” video klipi -Tamara de Lempicka, “Nana de Herrera”, 1929

Resim 42.: Madonna, “Vogue” video klipi Tamara de Lempicka, “Donna in Blue”, 1929

Siyah-beyaz olarak çekilen ve 1930’lu yılların Hollywood filmlerini andıran klipte ünlü Polonyalı Art deco sanatçısı Tamara de Lempicka’nın yapıtları da kullanılmıştır. Buna ek olarak klipin genelinde de geometrik biçimlerin, sadeliğin hakim olduğu bir Art Deco stili hakimdir. Görüldüğü gibi şarkının sözleri ve melodisi, klip görüntülerinin neredeyse tamamı bir alıntılar mozağı gibi gibidir. Klip tasarımının 1920’li ve 1960’lı yıllar arasındaki moda ve sanat anlayışına gönderme

yaparak oluşturulmasının nedeni, şarkının anlatı yapısının modaya yön veren kişiler ve sanatsal biçimler üzerinden pekiştirilmek istenmesidir. Öte yandan klip yönetmeninin 1990 yılındaki bu klibinde Madonna'nın tıpkı Marilyn Monroe, Carole Lombard, Lisa Fonssagrives vb. isimleri anımsatacak biçimde görüntülemesi, Madonna'nın sanatçı kimliğinin yanında sözü edilen diğer ünlü isimler gibi modaya yön veren bir sanatçı olduğunu düşündürmek içindir. Nitekim bu klip ile birlikte Madonna'nın dansçıları ile birlikte sergilemiş olduğu Vogue dansının (voguing) popüler hale gelmiş olması, Madonna'nın popüler olanın belirlenmesinde ne kadar etkili olduğunun bir göstergesidir.

Fotoğraf sanatının verilerinden yararlanarak oluşturulan bir başka klip ünlü rock grubu U2'nin "Lemon" adlı şarkısı için çekilmiştir. Eadweard J. Muybridge'in 1878 yılında insanların ve hayvanların bütün hareketlerini tespit etmek amacıyla kayıt altına aldığı görüntüler (Küçükcan, 2011:15), U2 tarafından, "Lemon" adlı klipte alıntılanmıştır. Klip, hareketi çözümlenmek amacıyla gerçekleştirilmiş olan söz konusu çalışmaya bir saygı göstergesi olarak, Muybridge'nin fotoğraf tekniğine uygun bir biçimde çekilmiştir. Klibin Muybridge'nin çalışmalarından etkilenecek şekilde çekildiğini Washington Corcoran Galerisi Fotoğraf ve Medya Sanatları Kuratörü olan Philip Brookman³ şu sözleri ile dile getirmektedir:

"Muybridge'nin fotoğraflarının büyük etkisi resim ve heykel sanatlarında Thomas Eakins'in, Edgar Degas'ın, Umberto Boccioni'nin, Marcel Duchamp'ın ve Francis Bacon'un yapıtlarında; 1999 yılında gişe rekorları kıran "Matrix" filminde ve U2 müzik grubunun popüler şarkısı olan "Lemon"un video klibinde görülmektedir" (washdiplomat, 2012).

"MEN" yazısının ekrana gelmesi ile başlayan klip, Muybridge'nin "Human Figure in Motion" adlı fotoğraf serisinden esinlenilerek oluşturulmuştur. "Human Figure in Motion" adlı bu kapsamlı çalışmada Muybridge erkeklerin, kadınların ve çocukların koşma, zıplama, düşme hareketlerin yanı sıra sportif faaliyetlerini ve günlük yaşamdaki sıradan aktiviteleri üzerinde çalışarak, insan gözünün yakalayamadığı/göremediği hareketleri tespit etmiştir (eadweardmuybridge, 2012). "Lemon" isimli klipte de Muybridge'nin fotoğraflarında olduğu gibi yürüyen, koşan,

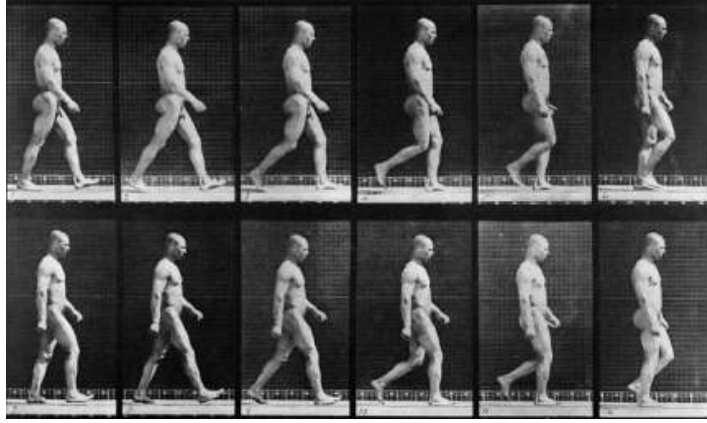
---

³ Philip Brookman, 2010 yılında Muybridge'nin fotoğraflarının sergilendiği Washington Corcoran Galerisinde, "Helios: Eadweard Muybridge in a Time of Change" başlıklı serginin kuratörlüğünü yapmıştır.

bir enstrüman çalan, dans eden, şarkı söyleyen vb. figürlere yer verilmekte, böylece klip aracılığı ile Muybridge'nin bu çalışmalarına saygı duruşunda bulunmaktadır.

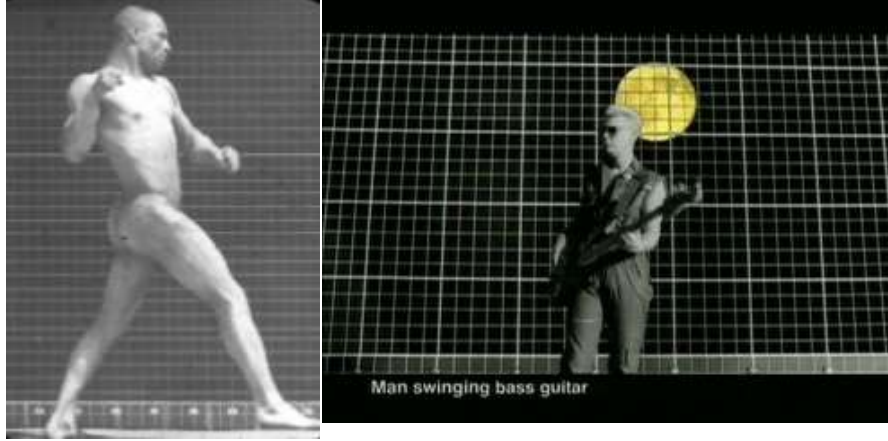
Resim 43.: U2, "Lemon" video klibi

Resim 44.: E. Muybridge, "Athlete, Walking"

Muybridge'nin çalışmalarından yararlandığını daha belirgin bir biçimde izleyiciye sunmak amacıyla, klibin arka planında ızgaralar kullanılmıştır. Bu ızgaralar, Muybridge'nin insan hareketlerini tespit etmek amacıyla kullandığı Antropometri⁴ alanında kullanılan "Antropometrik ızgara" ile aynıdır. Bunun yanı sıra antropometrik ızgaranın 19. yüzyılda etnografik fotoğrafçılık alanında insan bedenleri ile ilgili nesnel çalışmaların yapılması için kullanıldığı da bilinmektedir.

⁴**Antropometri:** Kemik, kas ve yağ dokusunun boyutları açısından insan vücudunun ölçümü ile ilgilenen, insanın fiziksel duruşunu ve hareketleri tespit eden bir bilim dalıdır (cdc, 1988:1).

Resim 45.:“Antropometrik ızgara”nın fotoğrafta ve klipte kullanımı

Şarkı sözlerinin klipteki görüntü parçaları ile bir ilişkisi yoktur ancak görüntü eşliğinde ekrana gelen alt yazılar, klabin Muybridge’in çalışmalarından esinlenerek oluşturulduğunun bir göstergesidir. Klipte görüntüler ile birlikte eşzamanlı olarak ekrana gelen alt yazılar insan hareketlerini tanımlamaktadır ve bu yazılar, Muybridge’nin “Human Figure in Motion” fotoğraf isimleri (Muybridge, 1885:17-153) ile doğrudan örtüşmektedir:

E. Muybridge fotoğraf isimleri

Athlete, Walking
 Woman, walking
 Athlete, Running
 Woman, running
 Athletes, Fencing
 Athlete, Standing broad jump.
 Woman turning and ascending stairway
 Woman descending an incline
 Woman turning around on the ground
 Dancing Girl, A Pirouette
 Boys, playing at “leap-frog”
 ...

U2, “Lemon” “Klip altyazıları çeviri

Man walking
 Man walking (twice speed)
 Man running
 Man running (half speed)
 Man gesturing
 Man with guitar jumping backwards off platform
 Man turning through 1800
 Man with suitcases walking down incline
 Man with electric guitar turning through 3600
 Man dancing
 Man playing buss drum
 ...

Bu örneklere ek olarak Rihanna’nın “Only Girl” adlı klibinde moda fotoğrafçısı Tim Walkers’in fotoğrafları taklit edilmiştir. Red Hot Chili Peppers’in “Can’t Stop” klibi ise, Erwin Wurm’un “One Minute Sculpture” isimli fotoğraflarından esinlenilerek çekilmiştir. Nitekim klabin sonunda gönderme yapılan kaynak belirtilmektedir. Sözü edilen örneklerde görüldüğü üzere görüntüler, fotoğraflar aracılığı ile tüketilirken; fotoğraflar da video klipler aracılığı tüketilmektedir.

Fotoğrafın anı “sabitleme” özelliği ile birlikte görüntüleri ölümsüzleştirilmesi ve görsel hafızayı etkileme gücü, fotoğrafı insanın içinde yer aldığı her etkinliğin ayrılmaz bir parçası konumuna getirmiştir. (Freund, 2008:8). Bu nedenle fotoğrafın verilerinin yoğun bir biçimde video kliplerde ve diğer sanatsal biçimlerde kullanılması olağandır. Video kliplerde fotoğrafın dış gerçekliği yansıtabilme özelliğinin yanında kurgusal görüntüler oluşturabilme özelliği de tasarım süreci içerisinde anlatımı desteklemek adına kullanılmakta, fotoğrafın güçlü anlatım gücünden yararlanılmaktadır. Öte yandan kliplerde alıntılama işlemi kimi zaman fotoğrafların olduğu gibi kullanılmasıyla, kimi zaman ise yeniden canlandırılması ile gerçekleştirilmektedir. Bu sayede izleyiciye adeta “hareketli fotoğraflar” sunulmaktadır.

1.2.6. Resim ve Video Klip

Diğer sanatlara göre daha yeni bir biçim olan video kliplerin ortaya çıkışında sinemanın ve fotoğrafın rolü ne kadar büyükse; fotoğrafın ve sinemanın ortaya çıkışında da resim sanatının rolü o derecede büyük ve önemlidir. Öyle ki görüntünün ışık aracılığı ile saptanıp kaydedilmesi ile ortaya çıkan bu sanatların ilk biçiminin resim sanatı olduğu söylenebilir. Çünkü resim insanlık tarihinin başlangıcıyla birlikte var olmuş bir uğraştır ve diğer sanatsal biçimler resim sanatının temel ilkelerinden yararlanarak kendi anlatım dilini oluşturmaktadırlar: Fotoğraf ve sinema sanatı gibi video klipler de ışık ve renk kullanımı, kompozisyon (çerçeveleme), yerleştirme, perspektifi oluşturan diğer öğeler açısından çoğu kez resim sanatının temel ilkelerinden yararlanmakta, bunun yanı sıra sanat tarihi içerisinde adı geçen ressamlar, yapıtlar ve resim sanatına konu olan imgeler video klipler aracılığı ile yeniden üretilmektedirler (Karakaya, 2005:134-135). Örneğin Amerikan rock grubu olan Violent Femmes’in “Renaissance Man” adlı şarkısı içerisinde Rönesans dönemi sanatçıları konu alınmaktadır. Resim sanatının önde gelen isimlerinden olan Leonardo da Vinci, Dante, Michelangelo, Albrecht Dürer ve Pieter Brughel’in yanı sıra Dante, Thomas More, Henry VIII, Miguel de Cervantes, William Shakespeare, Baldassare Castiglione, Desiderius Erasmus, Nicolaus Copernicus, Lorenzo de Medici, Cosimo de Medici, Andreas Vesalius gibi Rönesans döneminin önemli figürleri klip içerisinde tanıtılmaktadır.

Resim 46.: Violent Femmes, “Renaissance Man” video klibi

Klip, hem şarkı sözleri hem de sözlere eşlik eden görüntüler ile Rönesans döneminin kısa bir özeti niteliğindedir. Şarkı sözlerine bakıldığında “Rönesans”ın kelime anlamından başlayarak bu dönemde yaşanan bilimsel ve sanatsal gelişmeler ilgili bilgi verilmekte, üç dakikalık süre içerisinde adeta Rönesans döneminin kısa bir tarihi anlatılmaktadır. Şarkı sözlerine eşzamanlı olarak eşlik eden görüntüler ile birlikte, izleyicinin Rönesans dönemi hakkında bilgi sahibi olması amaçlanmakta, klip bu özelliği ile eğitici bir işlev üstlenmektedir.

“Renaissance Man” Şarkı sözleri

Renaissance is a French word for “rebirth”	Renaissance Fransızca’da “yeniden doğuş” demektir
Renaissance the understood human worth	Renaissance insan değerini anlamıştır
Leonardo last name -da Vinci	Leonardo soy ismi – da Vinci
He was really the guy	O gerçekten adamdı
The last Supper, The Mona Lisa	Son Akşam Yemeği, Mona Lisa
Buildings wing to fly	Uçan kanatları inşa eder
Renaissance man, he can do most everything	Renaissance insanları, onlar herşeyi yapabilir
Renaissance man, paint, sculpt, design and sing!	Renaissance insanları, Boya, şekillendir, tasarla ve şarkı söyle!
Then there was a Dante	Sonra Dante vardı
He wrote in Tuscan, The Divine Comedy	O, Toskanalı’yı, İlahi Komedya’yı yazdı
Talking of life in Heaven and Hell	Cennet ve Cehennemdeki yaşam ile
And Dreaded Purgatory!	Ürkütücü Araf üzerine konuştu
...	...
Michelangelo was intense	Michelangelo, elleri ile çalışmaktan
Liked to work with his hands	çok hoşlanırdı
Making the marble come to life	Mermere hayat verdi
The Pope one of his fans	Onun hayranlarından birisi Papa idi
...	...

Benzer bir biçimde Hold Your Horses müzik grubunun “70 Million” adlı şarkısına çekilen klipte resim sanat tarihi içerisinde adı geçen ressamların yapıtlarından alıntılar yapıldığı görülür. Değişik dönemlerden, ülkelerden sanatçıların yapıtlarından alıntılar yapan klipte yer alan görüntüler adeta “yeniden canlandırılmış resimler” durumundadır (Aktulum ve Çalış, 2010:64). Klipte alıntılanan ve Hold Your Horses müzik grubunun üyeleri tarafından yeniden

canlandırılan/taklit edilen yapıtlar arasında Leonardo da Vinci'nin Son Akşam Yemeği (The Last Supper, 1498), Botticelli'nin "The Birth of Venus"ü (1486), Rembrandt'ın "The Anatomy Lecture of Dr. Nicolaes Tulp"u 1632), Holbein The Younger'in "Portrait of Henry VIII"i (ca. 1536), Édouard Manet'in "Olympia"sı (1863), Johannes Vermeer'in "Girl with A Pearl Earring"i (c. 1665), Théodore Géricault'in "Medusa'nın Salı" (The Raft of the Medusa,1818-1819), Jacques-Louis David'in "Death of Marat"ı (1793), Michelangelo'nun "The Creation of Adam"ı (ca. 1511), Magritte'in "The Son of Man"i (1964), Mondrian'ın "Composition II in Red, Blue, and Yellow"u (1930), Frida Kahlo'nun "Self-Portrait"i (1940), Picasso'nun "Portrait of Dora Maar"ı (1937) ve Munch'un "The Scream"i (1893), Velazquez'in "Las Meninas"ı yer almaktadır. Şarkı sözleri ile hiçbir bağlantısı olmayan bu görüntüler bir yandan izleyiciyi eğlendirme işlevi görmekteyken, diğer yandan sanat tarihinde yer alan ünlü yapıtların anımsanmasını sağlamaktadır.

Resim 47.: Botticelli, "The Birth of Venus", 1486

Resim 48.: Rembrandt, "The Anatomy Lesson of Dr. Nicolaes Tulp", 1632

Resim 49.: Édouard Manet, "Olympia", 1863

The Red Hot Chili Peppers müzik grubu "Monarchy Of Roses" adlı şarkılarının klibinde Amerikalı sanatçı Raymond Pettibon'un çizimlerinden esinlenilmiştir. Genellikle çizgi roman niteliği taşıyan Pettibon'un çizimleri, siyah-beyaz figuratif unsurlar ve siyah mürekkep ile yazılan yazılardan oluşmaktadır. "Monarchy of Roses" klipi ise biçimsel olarak Pettibon'un çizimlerini taklit etmektedir. Tamamı siyah-beyaz olan klipte grup üyeleri bir çizgi roman karakteri gibi görünmektedir ve klipin kimi bölümlerinde elle yazılmış izlenimi veren yazılar yer almaktadır. Benzer bir biçimde Aha müzik grubunun "Take On Me" şarkısının klibinde çizgi roman niteliğine uygun görüntüler bulunmaktadır.

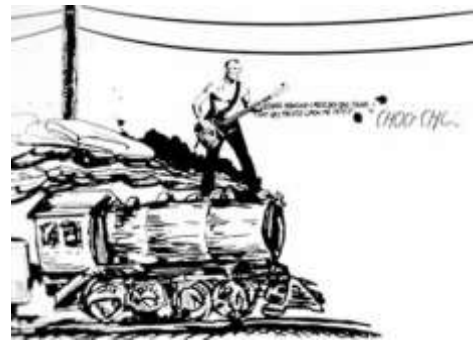
Resim 50.: Red Hot Chilli Peppers, “Monarchy of Roses” video klibi

Resim 51.: Raymond Pettibon çizimi

Resim 52.: Red Hot Chilli Peppers, “Monarchy of Roses” video klibi

Resim 53.: Raymond Pettibon çizimi

Aynı biçimde Nick Cave’in The Bad Seeds grubu ile çıkardığı “Murder Ballads” adlı albümünde yer alan “Where the Wild Roses Grow” adlı şarkısının klibi William Shakespeare’in Hamlet oyunundaki Ophelia karakterine bağlı kalarak resmedilen Everett Millais’in Ophelia’sından esinlenilerek çekilmiştir. Saplantılı bir aşk öyküsünün anlatıldığı klipte Nick Cave katil, Kylie Minoque ise Elisa Day karakteri ile kurban rolündedir. Elisa Day, Cave’in hayatında gördüğü en güzel kızdır. Cave bu güzelliğin hiç bozulmaması için Elisa’yı yok ederek saklamak ister ve Elisa’yı öldürür. Şarkıda geçen “all beauty must die” (bütün güzellikler ölmeli) sözü de görüntüleri destekler niteliktedir:

“Where the Wild Roses Grow” Şarkı sözleri

...
On the third day he took me to the river
He showed me the roses and we kissed
And the last thing i heard was a muttered word
As he knelt (stood smiling) above me
with a rock in his fist
On the last day i took her
where the wild roses grow on
And she lay on the bank, the wind light as
a thief
And i kissed her goodbye, said ,
“all beauty must die”
And lent down
And planted a rose
between her teeth

...
Üçüncü gün beni nehre götürdü
Bana gülleri gösterdi ve öpüştük
Duyduğum son şey fısıltılı bir sözdü
Yumruğundaki bir kayayla,
Önümde diz çökülüydü gülümseyerek durdu
O gün onu yaban güllerinin yetiştiği yere
götürdüm
Ve banka uzandığında rüzgar bir hırsız gibi
Konmuştu ve elveda öpücüğü verdim,
Dedim ki: bütün güzellikler ölmeli
Ve eğildim
Ve dişlerinin arasına bir gül yerleştirdim

Resim 54.: John Everett Millais, “Ophelia”, 1852 **Resim 55.:** Nick Cave-Kylie Minogue “Where the Wild Roses Grow”

Anılan örneklerin yanı sıra Live'in “Turn My Head” klibinde gerçekçi resimler yapan Amerikalı John Register'in yapıtlarından büyük oranda esinlenmiştir (snap2objects, 2007). Madonna'nın “Bedtime Stories” adlı klibinde sürrealist ressamlardan olan Leonora Carrington'un, Remedios Varo'nun ve Frida Kahlo'nun yapıtlarından esinlenilmiştir (snap2objects, 2007). Benzer bir biçimde Enya'nın Carabbean Blue adlı klibinde, Don McLean'ın “Vincent” (Starry Starry Night) adlı klibinde resim sanatının verilerinden yararlanıldığı görülmektedir.

Örneklerde de görüldüğü gibi resim sanatından yapılan resimsel alıntılar video klip aracılığı ile izleyiciye müzik eşliğinde yeniden sunulmaktadır. Resim sanat tarihi içerisinde yer alan bu yapıtlar, video kliplere olduğu gibi aktarılabildiği gibi yeniden canlandırılarak da alıntılanabilmektedir. Alıntılanan bir ya da birden fazla yapıtın kimi zaman biçiminin (yapıtın bütünü veya bir kesiti), kimi zaman içeriğinin, kimi zaman ise üslubunun video klip aracılığı ile yinelenmesi, sanat tarihi

içerisinde yer alan yapıtların, sanat tarihinin ciddi havasından uzaklaştırarak daha eğlendirici bir havada izleyiciye yeniden sunulmasına, bu sayede kültürel mirasın bir kez daha güncel taşınmasına olanak sağlanmaktadır (Aktulum, 2011:364).

1.2.7. Edebiyat ve Video Klip

Sinema, tiyatro gibi dili araç olarak kullanan sanatsal biçimlerle etkileşim içerisinde olan edebiyatın verileri, video klipler tarafından da sıklıkla tüketilmektedir. Edebiyat ve video klipler her ne kadar birbirlerinden farklı iki ayrı sanatsal biçim olsalar da, kliplerin edebiyatın malzemelerini kullanarak kendi anlatım dilini oluşturduğu görülür. Bilindiği gibi edebiyat “bir olayı, düşünceyi, duyguyu ve hayalleri dil aracılığı (söz/yazı) ile anlatma” sanatıdır (tdk, t.y.). Video kliplerde benzer bir yapı söz konusudur, ancak edebiyatın anlatım biçimi söz/yazı ile oluşturulurken video kliplerde anlatım biçimi sözsöz, görüntüsel ve işitsel bir dil aracılığı ile oluşturulmaktadır. Öte yandan video klipler belirli bir öyküyü içersin ya da içermesin, tasarım süreci içerisinde senaryo yazımını, bir başka deyişle sözün/yazının kullanılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla video kliplerin sözden ve yazıdan bağımsız olması düşünülemez. Bu doğrultuda anlatım biçimlerini ve dili araç olarak kullanan diğer sanatsal biçimler gibi video kliplerin de edebiyat ile sıklıkla etkileşim içerisine girmesi kaçınılmazdır.

Video klip tasarım süreci içerisinde kimi zaman edebi metinlerin biçimsel yapısından, kimi zaman ise konu ve temalarından yararlanılmaktadır. Örneğin Amerikalı rap şarkıcısı Nicki Minaj’ın rap şarkıcısı Drake ile birlikte seslendirdiği “Moment 4 Life” adlı şarkının klibinde Sindirella (Kül Kedisi) hikâyesine gönderme yapılmaktadır. Klipde Nicki Minaj’ın Drake ile olan evlilikleri konu edinilmekte ve bu evlilik külkedisi hikâyesi ile özdeşleştirilerek anlatılmaktadır. Klipde tıpkı külkedisinde olduğu gibi Nicki de kendisine iyilik perisi tarafından verilen bir çift ayakkabı ile balo salonuna girer. Gece 12 olduğunda Nicki ile Drake’in evlilik töreni gerçekleşir. Klibin külkedisinden tek farkı gece 12 olunca hikâyenin bitmemesidir.

Resim 56.: Nicki Minaj, "Moment 4 Life" video klibi

Enigma'nın "Sadness" adlı klibi, erotik edebiyatın önemli yazarlarından olan ve sadist öyküler yazan Fransız yazar Marquis de Sade'i referans alarak çekilmiştir. Klipte Marquis de Sade, masası başında yazı yazarken uykuya dalar ve rüya görmeye başlar.

Resim 57.: Enigma, "Sadness" video klibi

Rüyada bir rahibin, onu baştan çıkaran bir kadına olan cinsel arzularını ve dini korkuları ele alınmaktadır. Sade'in "doğa ve insan" ilişkisi bağlamında ele aldığı cinsel arzular ve dini konular şarkı sözleri ile de yinelenmektedir. Sade'in doğa anlayışına göre insanın biricik yükümlülüğü yaşamın sonuna kadar haz duyarak yaşamak için her şeyi yapmaktır. Doğanın kadınlara ve erkeklere buyurduğu bu buyruk, öncelikle cinsel bakımdan yerine getirilmelidir ve cinsel haz duymak için yapılan eylemler ne kadar aşırı olursa olsunlar doğayı asla ihlal etmezler (Ketenci, 2007: 88, 90). Sade'in bu düşünceleri şarkıda şu sözler ile karşılığını bulmakta ve eleştirilmektedir:

“Sadness” Şarkı sözleri

...
Sade dit moi pourquoi le sang pour le plaisir? Sade söyle bana neden zevk için kan?
Le plaisir sans l'amour. N'y a t'il plus deNiçin aşksız zevk?
sentiment dans le culte de l'homme? İnsanlığın ibadetinde duygular yok mudur? Sade
Sade es-tu diabolique ou divin? sen şeytani misin yoksa ilahi mi?
... ..

Şarkıda Sade'in inanç(sızlık), ölüm ve kötülük ile ilgili görüşleri de eleştirilmektedir. Sade'e göre doğanın bir ilk hareket ettiriciye, Tanrıya ihtiyacı yoktur. Yaratıcı, hareket etme özelliği olan maddeden başkası değildir (Sade 2002:37'den akt. Ketenci, 2007:86). Öte yandan “ölüm” doğaya hizmetin bir parçasıdır. Çünkü doğanın yeni canlılar yaratabilmesi ancak canlıların ölümüyle dönüşecek maddelere bağlıdır Sade'e göre kötülük yok olursa tüm doğa yasaları da yok olacaktır (Sade 2005 ve 2004'ten akt. Ketenci, 2007:87, 88). Sade'in bu görüşleri ise şu sözler ile dinleyiciye sunulmaktadır:

“Sadness” Şarkı sözleri

Procedamus in pace In nomine Christi, AmenSadeness Huzur içinde ilerleyelim Tanrı adına,
Cum angelis et pueris, Fideles inveniamuröyleyse olsun (Amin)
Attollite portas, principes, vestras İnançlı olanları bulalım Melekler ve çocukların
yardımıyla
... ..
Sade dit moi Sade donne moi
Procedamus in pace In nomine Christi, Amen Sade söyle bana Sade ver bana Huzur içinde
Sade dit moi Qu'est ce que tu vas chercher? ilerlemeliysek Tanrı adına, öyleyse olsun (Amin)
Le bien par le mal Sade söyle bana O aradığın kimdir?
La vertu par le vice Yanlıkların doğrusu Kötü huyun erdemi
Sade dit moi pourquoi l' 'evangile du mal? Sade söyle bana neden kötülerin kitabı?
Quelle est ta religion ou` sont tes fide`les? Dinin nedir?
Si tu es contre Dieu, tu es contre l'homme Senin inananların nerededir?
Eğer tanrıya karşı isen insanlığa da karşıdır

Rüyasında, bir katedralin kalıntıları arasında dolaşan Sade, “The Gates of Hell”in (Cehennem Kapılarının) önüne gelir. Klipte yer alan “Cehennem Kapıları”, Fransız heykeltıraş Auguste Rodin'in Dante'nin İlahi Komedî'sinden esinlenerek yapmış olduğu bir yapıdır. Bu doğrultuda klipte heykel sanatına da gönderme yapıldığı söylenebilir.

Resim 58.: August Rodin, “The Gates of Hell”

Epic Rap Battles of History rap müzik grubunun “Dr Seuss vs Shakespeare” isimli klibinde ise bir oyun yazarı ve şair olan William Shakespeare ile Amerikalı yazar, şair ve karikatürist olan Dr. Seuss (Theodor Seuss Geisel) canlandırılarak, iki yazar arasındaki sözlü atışmalara yer verilmiştir. Her iki karakter de kendilerini överek bir diğeri eleştirmektedir.

Bilindiği gibi, rap müzikte genellikle müziğin temposuna uygun bir biçimde eşlik eden kafiyeli sözler ile bir durumun/olayın/kişi(ler)in eleştirisi yapılır. Nitekim “Rap” sözcüğünün İngilizce sözlük anlamına bakıldığında da “ağır eleştiri” anlamına geldiği görülür. Bir rap müziği olan “Dr Seuss vs Shakespeare” adlı şarkının klibinde eleştirel bir biçimde söylenen sözlere görüntüler eşlik etmektedir ve görüntüler sözleri destekler niteliktedir.

“Dr. Seuss vs Shakespeare” Şarkı Sözleri

(Shakespeare)	(Shakespeare)
My rhymes are classic	Benim ritimlerim klasik
Your crap is drafted by a kindergartener	Senin saçmalığın kafayı bulmuş bir çocuk tarafından bile çıkartılır
high on acid	
You're an old white Soulja Boy who has no swag	Sen daha takımları bile olmayan yaşlı beyaz bir Soulja çocuğusun
and no gonads	
Egads, it's so sad	Gerçekten bu çok üzücü
And to top it off	Üstüne üstlük
You're not a doctor	Sen doktor değilsin
I've never seen a softer author	Senden daha yumuşak bir yazar görmedim
You crook, you	Seni sahtekar seni
I bet you wrote The Twilight books too!	Bahse girerim Alacakaranlık kitaplarını da sen yazmışsındır!
...	...

Bunun yanı sıra Dr Seuss’un kendi öykülerinde yer alan karakterlerin söz konusu klipte de kullanıldığı, Shakespeare’in kitaplarında yer alan ünlü sözlerden ve oyunlarından alıntılar yapıldığı görülmektedir.

Resim 59.: Epic Rap Battles of History, “Dr. Seuss vs Shakespeare”

The Band Perry'nin “If I Die Young” şarkısı için çekilen klipte İngiliz yazar Alfred Lord Tennyson'un klasik bir şiiri olan “The Lady of Shalott”a yapılan görsel göndermeler yer almaktadır. “The Lady of Shalott” şiirinde, Kral Arthur efsanesine göre lanetlenmiş bir kadın olan Shalott isimli bir kadın betimlenmektedir. Shalott dünyaya yalnızca yaşadığı şatonun penceresinden elindeki aynasıyla bakabilmektedir. Çünkü dünyaya çıplak gözle baktığı anda ölecektir. Ancak bir gün aynasından dışarıya bakarken Sir Lancelot'u görür ve aşık olur, ona çıplak gözle bakmak ister. Şatonun etrafındaki su birikintisini kayıkla geçmeye çalışır, ancak Sir Lancelot'a ulaşmadan kayıkta ölür (Marotti, 2004).

Trajik bir efsaneyi konu alan “The Lady of Shalott” şiiri John William Waterhouse'un tablosunda, Loreena Mckennitt'in müziğinde olduğu gibi The Band Perry'nin “If I Die Young” klibinde de betimlenmiştir. Ancak klipte betimlenen hikaye trajik bir son ile değil mutlu son ile bitmektedir. Bunun yanı sıra klibin son sahnelerinde Tennyson'un şiir kitabında “The Lady of Shalott”un olduğu sayfanın gösterilmesi, klibin esin kaynağı ile ilgili olarak izleyiciye bilgi vermektedir.

Resim 60.: The Band Perry, “If I Die Young” video klibi

Yukarıdaki örnekler göz önünde bulundurulduğunda edebi metinlerin (roman ve hikâyeler vb.) video kliplerde senaryolaştırılarak kullanılmasının nedenleri arasında Kale (2010:274)’nin “Edebiyat Sinema İlişkisi” başlıklı makalesinde söz ettiği gibi daha çok sanatsal ve ticari kaygılar, yazar ve yönetmenin politik mesajlarının uyuşması, metin yazarına bir saygı duruşu, beğenilmiş bir metinden uyarlanan video klibin ilgi görme garantisi ya da yazarın/metnin eleştirilmesi vb.’nin olduğu söylenebilir. Bu nedenler doğrultusunda kliplerde alıntılanan metinler aracılığı ile insani bir durum/bir olay, bir çatışma veya bir gözlem izleyici ile paylaşılmakta, referans alınan metin aracılığı ile anlam pekiştirilmektedir.

1.2.8. Video Klip ve Video Klip: İç Gönderme ve Yenidenüretim

Video klipler diğer sanatsal biçimlerden olduğu kadar kendi verilerinden de yoğun bir biçimde yararlanmakta, daha önceden çekilmiş bir video klibi farklı amaçlar doğrultusunda yeniden üretmektedir. Bu türden video klipler kimi zaman hiçbir değişikliğe uğratılmadan, kimi zaman ise yeni bir bağlamda yeni bir biçimde tekrar üretilmekte/taklit edilmektedirler. Örneğin Robert Palmer’in “Addicted to Love” adlı şarkısının video klibi Shania Twain’in “Man I Feel Like a Woman” şarkısına çekilen klipte neredeyse birebir olarak yinelenmiştir.

Robert Palmer’in “Addicted to Love” adlı klibinde tıpkı Patrick Nagel’in

çizimlerindekilere benzer bir biçimde soluk benizli, koyu renk saçlı ve makyajlı, sanki birer robotmuş gibi görünen dört model kullanılmıştır. Modellerden Julie Pankhurst klavye; Kathy Davies davul; Patty Kelly, Mak Gilchrist ve Julia Bolino da gitar çalmaktadır. Shania Twain'in klibindeki mekâna, enstrümanlara ve figürlerin konumlandırılışına bakıldığında Robert Palmer'in klibi ile neredeyse aynı olduğu görülür. Enstrümanların hepsi beyazdır ve Robert Palmer'in klibindeki gibi sıralanmışlardır. Modeller yine cansız birer manken gibi görünmektedirler. Bu klibin diğer klipten tek farkı modellerin erkek olmasıdır.

Resim 61.: Robert Palmer, "Addicted to Love" video klibi

Resim 62.: Shania Twain, "Man I Feel Like a Woman" video klibi

The Verve grubunun "Bittersweet Symphony" şarkısının klibi ise farklı bir amaç doğrultusunda Fat Les'in "Vindaloo" şarkısı için çekilen klipte biçimsel olarak yinelenmiştir. 1998 yılında Fransa'da düzenlenen FIFA Dünya Kupası için yazılan ve bir marş andıran "Vindaloo" şarkısının klibinde "Bittersweet Symphony" adlı klip taklit edilmiştir. Ancak klipte şarkının sözlerine uygun bir biçimde yeni unsurlar eklenmiştir. İngiliz futbol taraftarlarına yönelik olarak hazırlanan şarkının klibinde, sanki bir grup taraftar yürüyerek marşlarını söylemektedir.

Resim 63.: Bittersweet Symphony, "The Verve" klibi

Resim 64.: Fat Les, "Vindaloo" klibi

Madonna'nın fotoğraf sanatından esinlenilerek çekilen "Vogue" klibi, bir başka klibe esin kaynağı olmuştur. Aynı şarkı Sue Sylvester Glee tarafından "Vogue" klibine benzer görüntüler eşliğinde tekrar seslendirilmiştir. Siyah beyaz

çekilen her iki klipte yer alan mekanlar, kamera açıları, kostümler, saç ve makyajlar neredeyse aynıdır.

Resim 65.: Madonna, “Vogue” video klibi

Resim 66.: Gless, “Vogue” video klibi

Günümüzün popüler sanatçılarından olan Christina Aguilera'nın “Not Myself Tonight” şarkısının klibinde daha önceki kliplerde yer alan veriler kullanılmaktadır. “Not Myself Tonight” klibinde özellikle Lady Gaga'nın “Bad Romance” klibine, Madonna'nın “Express Yourself” (1989) ve “Human Nature” (1996) kliplerine birçok kez gönderme yapılmaktadır (beatrixkiddo79.buzznet, 2010). Çoğunlukla Lady Gaga'nın imajının taklit edildiği klip, sözü edilen üç klibin bir sentezi gibi görünmektedir.

Resim 67.: C. Augilera, “Not Myself Tonight”; L. Gaga, “Bad Romance”   **Resim 68.:** C. Augilera, “Not Myself Tonight”; Madonna, “Express Yourself”

Bu örneklerin yanı sıra Coldplay’in “Viva La Vida”sı (Depeche Mode-Enjoy The Silence), Erasure’ın “Take a Change On Me”si (ABBA-Take a Change On Me), The Muppets’ın “Bohemian Rhapsody”si (Queen-Bohemian Rhapsody) gibi daha birçok klipte öteki kliplerin izlerine rastlanır.

Görüldüğü üzere video klipler ile sanatın farklı biçimleri arasında hemen her dönemde alış veriş ilişkilerine rastlanmaktadır. Öyle ki daha önceden yazılmış olan edebi ve sinematografik senaryoların video klipler ile (yeniden)görselleştirildiği, resim sanat tarihinde yer alan önemli yapıtların güncel bir dille yinelenildiği, fotoğraf ve televizyon aracılığı ile kaydedilen dış gerçeklikler güncel bir dille izleyiciye sunulduğu, bilgisayar oyunları ile düşsel bir ortam oluşturulduğu sözü edilen örneklerde de görülmektedir. Her ne amaçla olursa olsun tüm bu alış veriş işlemlerinin ortak noktası izleyiciyi eğlendirmeye yöneliktir. Alıntılama işlemine başvurarak oluşturan bu video klipler aracılığı ile bir yandan şarkıya eşlik eden görüntüler ile izleyiciyi eğlendirmek, diğer yandan bilinçli bir biçimde bir araya getirilerek yeniden anımsatılan öteki yapıtlar aracılığı ile verilmek istenilen iletinin izleyici tarafından yorumlanması amaçlanmaktadır. Bu tür alış verişler video klibin başlangıcında bu yana pek çok kez yapılmış olsa da ülkemizde kuramsal tanımlaması ile ilgili bilgilerin yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle çalışmanın ikinci bölümünde video kliplerin alıntısallığı ile ilgili kuramsal tanımlamalar yapılarak elde edilen veriler doğrultusunda çözümlenmeler yapılacaktır. Çalışmanın bu bölümünde ülkemizde yer alan video klip örneklerinden yalnızca Manga müzik grubunun klibine yer verilmiş olmasının nedeni tespit edilen öteki video kliplerin alıntı işleminden çok “çalıntı” işlemine uygunluk göstermesidir. Belirli bir anlam arayışından yoksun olan bu video klip örneklerine “Ek-6”da yer verilmiştir.

II. BÖLÜM

2. VIDEO KLİPTE GÖSTERGELERARASI ALIŞVERİŞLER

2.1. Göstergelerarasılık

Göstergelerarasılık kavramı, yazınsal alanda bir okuma yöntemi olarak benimsenen metinlerarasılık (Intertextuality) kavramının, metin dışında kalan diğer sanatsal biçimlerin aralarındaki alışverişleri belirtmek için kullanılan karşılığıdır. Bu nedenle kavram öncelikle kendisinden türediği metinlerarasılık kavramı çerçevesinde düşünülmelidir.

Bilindiği gibi, daha çok postmodern olarak tanımlanan söylem çözümlenmelerinde temel bir yöntem olarak benimsenen ve 1960'lı yıllarda Julia Kristeva tarafından ortaya atılan metinlerarasılık kavramı, yazınsal alanda farklı metinler arasındaki alışverişleri tanımlamak için kullanılmaktadır. John Stewart'a göre video klip bağlamında metinlerarasılık daha önce de belirtildiği gibi "birleştirme, tahrip etme ve yeniden inşa etme" anlamına gelmektedir (theojohnsonmusicvideo, 2010). Yazınsal söylem çözümlenmelerinde, metnin özerkliğini benimsemek yerine biçimci bir çizgide kalarak, yapıtların sonsuz bir etkileşim içerisinde olduklarını, söylemlerin iç içe geçerek anlam ürettiklerini ileri süren metinlerarasılık ile öznellik kavramının egemenliğine son verilmiştir (Aktulum, 2008). Böyle bir anlam üretimi ile "çokseslilik" ortamı yaratılmış, farklı türlerin ve disiplinlerin verileri buluşturulmuş, eski dönem yapıtlarına ait parçalar ile başka bir bağlamda, başka amaç ve işlevler doğrultusunda yeni, bir başka deyişle türe(til)miş yapıtlar üretilmeye başlanmıştır. Böylece ayrışık, süreksiz ve parçalı, dolayısıyla da Umberto Eco'nun söz ettiği gibi açık yapıtlar ortaya çıkmıştır. Yazınsal/dilsel alanda gerçekleşen metinlerarası alışverişler daha da ileri giderek, sanatın diğer biçimlerinden yararlanarak geniş bir sorgulama alanı durumuna gelmiştir (Aktulum ve Çalış, 2010:3). Böylelikle bir yandan yazınsal alan sanatın diğer biçimlerinden yararlanırken, diğer yandan değişik sanatsal biçimler kendi aralarında alışveriş yaparak, yeni yapıtların ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Diğer sanat alanlarının hem kendileriyle, hem de yazınsal alanla olan alışverişlerine metinlerarasılık tanımının uygunluğu sorgulanarak yeni bir kavram önerilmiş,

aralarındaki alışveriş işlemlerini tanımlamak için “göstergelerarasılık” kavramı kullanılmaya başlanmıştır.

İlk olarak Roman Jakobson “bir gösterge dizgesinin başka bir gösterge dizgesine aktarılması” işleminden, bir başka deyişle “göstergelerarası bir aktarım”dan (örneğin yazının müzikle, resmin sinemayla ilişkisi vb.) söz ederek aslında bir göstergelerarasılık tanımı yapmıştır. Saussure’ün “dil bir göstergeler dizgesidir” anlayışından yola çıkan söz konusu tanımlamaya göre yapıt bir göstergeler dizgesidir ve başka yapıtlarla ilişkilidir. “Göstergelerarasılık” yazınsal alan dışındaki diğer sanatsal biçimler arasındaki alışveriş işlemini belirtir.

Günümüzde temel bir yönelim haline gelen göstergelerarası alışverişler resim, müzik, sinema, fotoğraf, reklam, video klip ve benzeri sanatsal biçimler arasında sıklıkla kullanılır hale gelmiş, edebiyat-resim, resim-sinema, fotoğraf-resim, müzik-resim vb. arasındaki alışverişlerden göstergelerarasılık başlığı altında söz edilmeye başlanmıştır. Özellikle teknoloji alanındaki gelişmelere koşut olarak bilginin hızla gelişip yayıldığı günümüz koşullarında, sanatın tüm biçimleri artık açık birer yapıt durumuna gelmişlerdir.

Sanat tarihine bakıldığında göstergelerarası alışverişlerin izlerine yoğun olarak rastlanmaktadır. Örneğin sinema alanında dünyanın en iyi filmleri arasında gösterilen, Bernardo Bertolucci’nin “The Dreamers (Düşler, Tutkular ve Suçlar)”ında benzer biçimde farklı yapıtların, özellikle yeni dalga Fransız filmlerinin izlerine sıklıkla rastlanır. Eva Green’in “Venüs de Milo” olarak görüntülediği sahne bilinen örnekler arasındadır. Bu sahnede gönderge yapıtın biçimsel anlamda neredeyse olduğu gibi yinelendiği görülür.

Resim 69.: “Venus de Milo” Heykeli ve “The Dreamers” filminden bir sahne

Blur müzik grubu The Universal (1995) adlı klibinde Otomatik Portakal (Clockwork Orange, 1971) filminden, Dalton Trumbo'nun "Johnny Got His Gun" adlı filmi yine Dalton Trumbo'nun aynı isimli romanından esinlenmiştir. Ardından Metallica müzik grubu "Johnny Got His Gun" filminden görüntülere "One adlı" klibinde yer vermiştir. Bu üç sanatsal biçimin tanıtımı için kullanılan kitap kapağı ve afiş tasarımlarında da aynı görüntüler kullanılmıştır.

Resim 70.: "Johnny Got His Gun" romanı, film afişi ve "One" Video klibinin afişi

Resim sanatında Michelangelo'nun Meryem ve oğlu İsa'yı betimlediği "La Pietà" (1498-1499) adlı yapıtı birçok kez alıntılanarak, heykel, fotoğraf, resim ve çizgi roman gibi birçok sanatsal biçime sıklıkla esin kaynağı olmuştur. Fotoğraf sanatında Tune Anderson, Aurelio Amendola, David LaChapelle, Tanya Gramatikova; resim sanatında El Greco, Giovanni Bellini, Enguerrand Quarton; Çizgiroman alanında "Chrisis", "Tomahawk" ve "Daredevil" adlı romanlar ve daha birçok sanatsal biçim La Pietà imgesini sıklıkla alıntılanmıştır.

Resim 71.: Michelangelo, "Pietà", 1498-1499

Resim 72.: Tune Anderson, "Pieta", 1992

Resim 73.: El Greco, “Pietà”, 1587-1597

Resim 74.: “Crisis” Çizgi Roman Kapağı

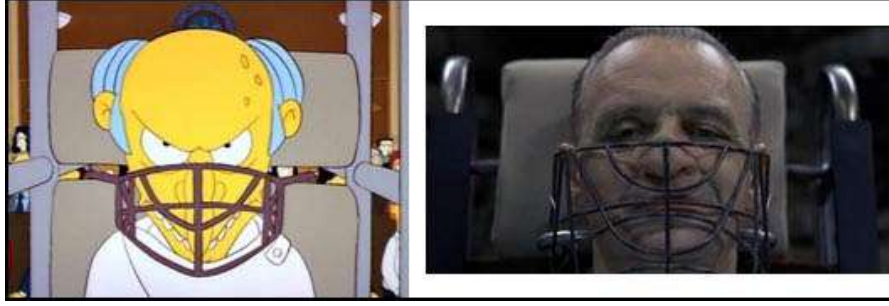
Michelangelo'nun Rönesans heykel sanatının başyapıtı olarak kabul edilen Davut heykeli diğer sanatsal biçimler tarafından kimi zaman dönüştürüm işlemlerine de başvurularak özellikle reklamcılık bağlamında alıntılanan bir diğer örnektir.

Resim 75.: Michelangelo, “Davut Heykeli” (1050-1504) ve alıntı örnekleri

Birçok sanatsal biçimin verilerinden yararlanarak dönüştürüm işlemlerine sıklıkla başvuran bir diğer örnek “The Simpsons” adlı televizyon dizisidir. Amerikan kültürünü, toplumunu, televizyonunu ve farklı insanlık hâllerini hicveden dizide resimden edebiyata, sinemadan müziğe, televizyon dizisinden çizgi filme kadar birçok göndergesel öğenin yer aldığı görülmektedir. Yazınsal alanda Sefiller (Les Misérables) romanı; sinema alanında Arzu Tramwayı (1951), Yıldırım Günleri (1990), Kuzuların Sessizliği (1991); çizgi film alanında Tom ve Jerry, Taş Devri, Temel Reis; resim sanatında Norman Rockwell - “Triple Self Portrait”, Michelangelo - “The Creation of Adam” (1511), Edvard Munch - “The Scream” (1893) adlı yapıtlar gönderme yapılan yapıtlardan yalnızca bir kısmıdır.

Resim 76.: Simpsonlar dizisinde “Kuzuların Sessizliği” filmine yapılan gönderme

Birinci bölümde değinildiği gibi, bu aşamada anılan örnekler sanatsal biçimlerin birbirleriyle adeta bir örgü içerisinde olduklarını, birbirlerine gönderme yaptıklarını yeterince göstermektedir. Jean-François Lyotard’ın Postmodern Durum adlı yapıtındaki tanımlarına uygun olarak, verilerin birbirinden alındığı postmodern dönemde artık metinlerarasılığın yanında göstergelerarasılık da bütün disiplinlerin birbirine karıştığı, temel bir estetik yönelim durumuna gelmiştir. Bir başka deyişle postmodern bakış açısına ve Mihail Baktin’in görüşüne bağlı olarak arı söylem/özgün yapıt yoktur. Öyleyse sanat önceki ya da kendi döneminde ortaya konulan yapıtlardaki unsurlardan sürekli olarak alıntılar yapan bir alandır.

Göstergelerarası bir uygulama yapabilmenin değişik yöntemleri ve onlara bağlı kavramları bulunmaktadır. En bilinen kullanım alıntı/alıntılama’dır. Çalışmamızın konusunu alıntılama işlemi oluşturduğundan öncelikle alıntı kavramına, ardından konuyu dağıtmamak adına yalnızca incelenen video kliplerde en çok kullanıldığı saptanan yöntemlerin tanımlarına yer verilmiştir.

2.1.1. Alıntı

Alıntı, metinlerarasılıkta olduğu gibi göstergelerarası alışveriş işlemlerinde de en sık başvurulan yöntemdir. Alıntının her iki görüngüdeki anlamı oldukça benzeşmektedir. Alıntı sözcüğünün kökenine bakıldığında Latince bir sözcük olan “citus” harekete geçirmek; “citare” ise mahkemeye çağırmak, tanıklığına başvurmak gibi anlamlarda kullanıldığı görülür. Sözcüğün 17. yüzyılda yazınsal alanda kullanılmaya başlanmasıyla birlikte kullanım alanı değişerek farklı bir anlama kavuşmuştur (Aktulum, 2011:44). Buna göre alıntı, yazınsal alanda “bir metne ait bir kesit yeni bir metne sokularak ona yeni bir anlam yüklenmesi” işlemidir (Aktulum, 2007:94-95). Bir yazarın kendi metnini bir başka metninde alıntılması ise bir “öz

alıntı” işlemidir. Video klip alanında ise alıntı “bir sanatsal biçimin (resim, fotoğraf, sinema vb.) ya tamamının ya da bir kesitinin video klbin tasarım süreci içerisine sokularak yeniden kullanıma sokulmasıdır. Bilinçli bir anımsama işlemi olan alıntılamanın konumuz açısından işimize yarayabilecek, video klip alanındaki en önemli özelliği şudur: Bir video klip bir başka sanatsal biçimi görüntüler aracılığı ile yineleyerek onlara yeni anlamlar yükler. Bunu yaparken kimi biçimsel dönüşümlere başvurmadan geri durmaz.

Alıntılama uygun video klipler arasında Slayer’ın “Born To Be Wild”ı (1968) yer almaktadır. Bu klipteki tüm sahneler gerçek görüntülerden belli bir amaç doğrultusunda alıntılanmıştır. Vahşi olmak için doğduk anlamına gelen şarkıda insanların acımasızlığını ve dünyaya verdikleri zararları anlatan sözlere, görüntüler eşlik etmektedir. Sözleri desteklemek amacıyla klipte kullanılan bu görüntüler, gerçek yaşamda insanlara acı veren olayların somut görüntülerinden birebir alıntılanmıştır.

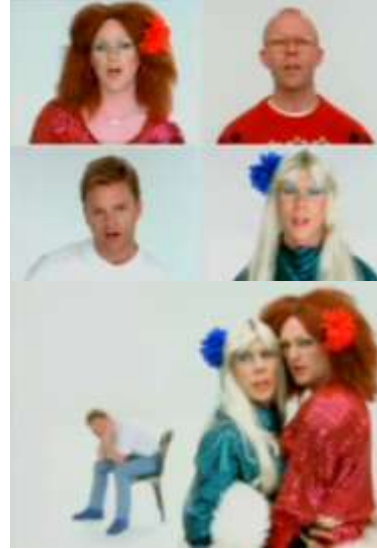

Resim 77.: Slayer, “Born To The Wild” video klibinden görüntüler

Öte yandan bir ya da birden fazla video klip arasında gerçekleşen alıntılama işlemleri için “iç gönderme” ve “öz alıntı” kavramlarını kullanmak yerinde olacaktır. Video klip bağlamında bir video klbin başka bir video klipte alıntılanması/yeniden kullanıma sokulması bir iç gönderme işlemidir. Örneğin ABBA müzik grubunun “Take A Chance On Me” klibinin, Erasure müzik grubu tarafından Abba üyelerinin kılığına girerek yinelenmesi bir “iç gönderme” işlemidir.

Resim 78.: Abba, “Take A Chance On Me”

Resim 79.: Erasure, “Take A Chance On Me”

Bir yazarın kendi metnini bir başka metninde alıntılması ise bir “öz alıntı” işlemidir. Ancak öz alıntı işleminin gerçekleşebilmesi için klipleri çeken yönetmenin aynı olması gerekmektedir. Böylece öz alıntılama işlemi ile yönetmen, kendi video klibine bir başka video klibinde yer verir. İç gönderme ve öz alıntı işlemleri, aynı tür sanatsal biçimler arasında yapılan alış veriş işlemlerinde kullanıldığından “videolararasılık” teriminin kullanımına da olanak sağlamaktadır.

2.1.2. Yansılama (Parodi)

Genelde alayı, taklidi içeren yansılama; “ele aldığı yapıtın, zayıf yanlarını ortaya koymak, saldırıda bulunmak, onu gülünç duruma düşürmek, basit bir yapıya yüce bir tarzı uygulamak ya da tam tersine ciddi bir yapıtın gülünç taklidini yapmak gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkan” bir alıntı biçimidir (Yamaner, 2007:30, 31). Yansılama ile bir yapıt başka bir amaçla kullanılarak, ona yeni bir anlam yüklenir. Bir başka deyişle yansılama bir yapıtın biçimini taklit ederken konusunu değiştirerek anlamsal bir dönüşüm gerçekleştirir (Aktulum, 2007:117). Yansılama işlemi video kliplerde izleyiciyi eğlendirmek amacıyla çoğunlukla bir başka video klibin gülünç taklidi yapılarak gerçekleştirilir.

Örneğin Amerikalı şarkıcı Weird Al Yankovic’in “Fat” adlı şarkısı ve müzik videosu tam bir parodi örneğidir. Yankovic “Fat” klibinde, Michael Jackson’un “Bad” adlı klibini parodik bir biçimde yeniden yorumlamıştır. Gönderge klip sokak

çeteleri arasındaki güç savaşını konu almakta iken; Yankovic'in klipi ise Michael Jackson imgesi üzerinden Amerika'nın yeme alışkanlığını eleştirmektedir. Klipin kurgusu şarkı sözleri ile doğru orantılı olarak yanlış yeme alışkanlıkları ve şişmanlık ile ilgili eleştirel bir tavır üzerine kurulmuştur. Bir grup obez adamın, Amerika'da en çok tüketilen fast food ürünlerinden olan Pizza, Hamburger ve Ding Dong (çikolatalı kek)'u Yankovic'e yedirmek istemesiyle başlayan klipte, eleştirel tavrın yanı sıra Yankovic'in vücudunun şişman olmasının getirdiği bir komiklik de söz konusudur. Bu sayede Michael Jackson'un unutulmaz dansları ve hareketleri daha gülünç bir durum ortaya çıkmıştır.

Resim 80.: Weird Al Yankovic, “Fat”, 1988

Resim 81.: Michael Jackson, “Bad”, 1987

Bu örneğin yanı sıra Goodwin (1992:161), Neil Young'un “Bad News Beat” klipini, Howard Jones'in “Life In One Day” klipini ve Breakfast Club'un “Right On Track” klipini parodik video klipler sınıfına sokmaktadır.

2.1. 3. Öykünme (Pastiş)

Öykünme biçemi taklit eder, yansımadan farklı olarak yergisel bir işlevden uzaktır. Öte yandan hem yansılama hem öykünme eğlendirme ereğinde olduklarından oyunsal bir düzende yer alırlar (Aktulum, 2007:133). Öykünme yöntemi, video kliplerin tasarım sürecinde sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Nitekim eski bir MTV televizyonu uzmanı olan E. Ann Kaplan postmodern olarak adlandırılan video kliplerin doğasında var olduğunu ve öykünme işlemine yansımadan daha çok başvurulduğunu belirtmektedir (Hoesterey, 2001:113; Goodwin, 1992:159). O'na göre video klipler çok uzun bir geçmişi olmayan yeni bir sanattır ve kendinden önceki sanatsal biçimlere öykünerek yeni bir yapı oluşturmaktadır. Bu nedenle müzik klipleri yeni kombinasyonlar ortaya çıkaran, eskiyle yeniyi buluşturan aralıklı öykünmelerdir (Kaplan, 1987:46). Kaplan, öykünme ile ilgili olarak çalışmanın birinci bölümünde de söz edilen Queen'in

“Radio Ga Ga” klibini örnek verir ve klipte hem Fritz Lang’ın “Metropolis” filminden doğrudan alıntılar yapıldığından, hem de "The Triumph of the Will" gibi filmlerdeki nazist söylemlere başvurulduğundan söz eder. Goodwin de öteki yapıtlara öykünen video kliplere örnek olarak Ozzy Osbourne’nin “The Ultimate Sin” klibini (Dallas); Sigue Sigue Sputnik’in “Love Missile fl-11” klibini (video oyunları ve Blade Runner) verir (Goodwin, 1992:159-160).

Hold Your Horses müzik grubunun “70 Million” adlı şarkısının video klibi öykünmeye uygun bir örnektir. Klipte resim sanatı tarihinde yer alan bir çok bilinen yapıt, klip aracılığı ile yinelenmiştir. Bu yineleme işlemi gerçekleştirilirken yapıtın biçimi taklit edilmiş, ancak gönderge yapıtta yer almayan unsurlar klibin eğlendirme işlevine uygun bir biçimde eklenmiştir. Örneğin Rembrandt’ın “Dr. Tulp’un Anatomi Dersi” yapıtı klipte alıntılanarak yeniden canlandırılmış, gitar ve org öykünme yöntemine uygun bir biçimde görüntülere eklenmiştir.

Resim 82.: Hold Your Horses, “70 Million” video klibinden bir görüntü

Resim 83.: Rembrandt, “Dr. Nicolaes Tulp'un Anatomi Dersi”, 1632

2.1.4. Yapıştırma (Kolaj)

Yapıştırma “yazınsal alandaki tanımlamaya göre, palempsest dışında şu ya da bu metinlerarası yönteme göre, metin dışından alınan her ayrışik unsurun bir bütün oluşturacak biçimde montajlanıp, belli bir dizgiye göre belirlenmiş bir yapıt içerisine sokulması olarak tanımlanmaktadır” (Aktulum, 2007:223). Plastik sanatlarda ise buluntu nesnelere (gazete kağıdı, afiş, kumaş, fotoğraf vb.) bir pano ya da tuval üzerinde kullanılmasına, resim dışı unsurları bir araya toplayarak montajlamaya dayanan kolaj yönteminin geniş bir kullanım alanı vardır (Aktulum, 2007:222-223). Dolayısıyla kolajın yer aldığı yapıtta bir ayrışiklık söz konusudur. Video kliplerde ise kolaj işlemi, farklı görüntülerin ardışık olarak birbirlerine eklenmesi ile

gerçekleştirilir. Böylece video klip aracılığı ile ayrışık yapılar bir araya getirilir. Nitekim

Nil Karaibrahimgil'in "Bu mudur" (2006) adlı şarkısının klipi tipik bir kolaj örneğidir. Klipde eski Türk filmlerinden alıntılan farklı sahneler, kolaj mantığına uygun olarak arka arkaya sıralanmıştır. Böylelikle farklı sahnelerin ardışık kullanımı veya aynı sahnelerin yinelenmesi ile şarkıyı bu görüntülerdeki kişilerin söylüyormuş algısı yaratılmıştır. Ancak şarkıcının diğer video kliplerinde de kolaja uygun video klipler ürettiğini söylemek mümkün değildir.

Resim 84.: Nil Karaibrahimgil, "Bu mudur?" video klipinden görüntüler

2.1.5. Anıştırma

Anıştırma, bir şeyi açıkça söylemeyip üstü kapalı, dolaylı olarak anlatmak, anımsatmaktır. Video kliplerde bu durum alıntılama, parodi, pastiş ve kolaj yöntemlerinden farklı olarak bir yapıtın üstü kapalı olarak anımsatılması olarak karşımıza çıkar. Video klip tasarım süreci çerisinde gönderge yapıtı çağrıştıracak kimi görüntülere yer verilerek, öteki yapıtın izleyicinin zihninde hatırlanması sağlanır. Ancak izleyicinin video klip ile gönderge yapıt arasında bağlantı kurabilmesi zorlaşır. Bu durumda video klip ve gönderge yapıt arasında bağlantı kurulması belirli bir algılamayı zorunlu kılar. Açıkça belirtilmeden anımsanması istenilen gönderge yapıt ile ilgili olarak kişisel birikimi gerektirir, böylece izleyicinin belleğine seslenir.

Örneğin Lady Gaga'nın "Telephone" video klipinde anıştırma işlemine rastlanır. Klipde 1950'li yılların pop kültürüne, Pop Art akımının en önemli temsilcilerinden biri olan Andy Warhol'un (1928-1987), seri üretim nesnelere sıkça kullanarak gerçekleştirdiği çalışmalarına yer verilerek gönderme yapılır.

Resim 85.: Andy Warhol, Campbell's Soup ve Coca Cola Çalışmaları

Resim 86.: Lady Gaga "Telephone" Video Klibi: Miracle Whip, Wonder Bread, diet Coca Cola şişesi

Özellikle Andy Warhol'un klasikleri arasında yer alan Campbell marka çorba kutusu ve tasarımlarında kullandığı Coca Cola şişelerini anırtırma yöntemine uygun bir biçimde çağrıştırır. Bu çağrışım, klipte Pop art sanatının öncü isimlerinden olan Andy Warhol ve Roy Leithgenstaynın estetik anlayışına uygun görüntülere ve Miracle Whip, Wonder Bread, Diet Coca Cola şişesi gibi tüketim ürünlerine yer verilmesi ile yaratılır.

2.2. Video Klip Çözümlemeleri

2.2.1. R.E.M., “Losing My Religion” Video Klipi

Video Klipin Künyesi

Yapım Yılı : 1991

Yönetmen : Tarsem Singh

Süre : 4 dk, 46sn

Albüm : Out of Time

Grup Üyeleri: Michael Stipe, Peter Buck, Mike Mills

REM adlı müzik grubunun 1991 yılında seslendirdiği “Losing My Religion” adlı şarkının sözlerinde anlatılmak istenen konu ile ilgili çeşitli yorumlar bulunmaktadır. Kimilerine göre dinden kopan bir adamın tanrıyla hesaplaşması anlatılırken, kimilerine göre saplantılı bir aşkın uğruna kaybedilenler konu alınır. Bir başka sav ise eşcinsel bir aşkın toplum ve din karşısındaki başkaldırısını konu almaktadır. Bu şarkı için çekilen klipin anlamsal alt okumaları tüm bu savlar arasından eşcinsel bir aşk öyküsü temel alınarak yapılacaktır. Çünkü grubun solisti Stipe’in eşcinsel olduğunu açıklaması, klipte kullanılan eşcinsel izlekler bunu güçlendirmektedir.

Klipte resim sanatı, edebiyat ve sinema sanatı gibi farklı sanat alanları ile belirgin bir biçimde alışverişlerde bulunulmuştur. Adı anılan sanat biçimlerinde üretilmiş ünlü yapıtlardan bazılarına göndermeler yapılmaktadır ki bu da klipin her karesini birer tablo veya bir sinema karesi özelliğine büründürmektedir. Klipin yönetmenliğini aynı zamanda film yönetmeni olan Tarsem Singh, sanat yönetmenliğini Jose Montanad yapmıştır. Klipin yönetmeni olan Tarsem Singh göstergelerarasılık başlığı altında öbeklendirdiğimiz alışverişlere ve göndermelere ilk defa bu klipte yer vermemiştir: Yönetmenliğini yaptığı filmlerinde de gönderme ve alıntılama bir sanat biçimi (üslup) durumuna getirmiş ve özellikle kendi filmlerinden öz alıntılara yer vermiştir.

Klibin senaryosunun temel kurgusu resim sanatı, Yunan mitolojisi ve sinema sanatının birleşiminden oluşmaktadır. Temel kurgunun yanı sıra yardımcı kurgularda klipte yine göndermeler aracılığıyla var olurlar.

Sırasıyla bu göndermeler ve alıntılar incelenecek olursak: Klip R.E.M.'in grup üyeleri olan Michael Stipe, Mike Mills ve Bill Berry ve Peter Buck'un bulunduğu boş bir odada başlamaktadır. Stipe bir pencerenin önünde duran sandalyede oturmaktadır. Dışarıda yağmur yağar. Odanın penceresinin pervazında bir şişe su, iki kavanoz ve süt dolu bir sürahi vardır.

Resim 87.: R.E.M., "Losing My Religion" video klibi

Müzik başlamadan önce yağmur ve tıkırtı sesleri duyulmaktadır. Grup üyeleri amaçsızca odanın etrafında koşmaya başlarlar. Müzik, süt testisinin yere vurmasıyla birlikte başlamaktadır. Gerçekte bu sahne Andrey Arsenyeviç Tarkovski'in "Offret" (Kurban - 1986) adlı filminden alıntılanmıştır. Filmde klip ile benzer bir biçimde yağmur ve tıkırtı sesleri duyulur ve masanın üzerinde bulunan sürahinin sallandığı görülmektedir. SSCB doğumlu yönetmen Andrey Tarkovskiy, Offret filminde sürgün edildiği ülkesinin rejiminin aksine maddeden sıyrılarak ruhani olana seslenir ve duasını bu kaynağa yönlendirerek varoluş sorgulaması yapar. Filmde başrol kahramanı Alexander "Beni hasta eden bu ölümcül hayvani duygudan kurtulmama yardım et. Evet, her şeyim senindir! Tanrım! Bana yardım et! Söz verdiğim her şeyi yapacağım" sözleriyle dua ederek kendisini kurban eder. Klipte de şarkının sözlerinde yer alan "her fısıltısında, uyumadığım her anın günah çıkarışlarımı arzuluyorum" cümlesinden adeta arzulanan sevgiliye kavuşmak için gerçekleşmesi için ruhani olana bir sesleniş vardır. Klipte ayrıca SSCB'ye ait dönemin rejiminin propaganda aracı olarak kullanılan resimsel imgelerden alıntılara yer verilmektedir.

Klibin 01:29.'uncu dakikasında Rus işçileri ve örs görüntüsü yer almaktadır. Arka planda ise Sovyet Rusya'sına ezeli düşmanlığı ile bilinen Amerika'nın, New York şehrindeki Trump Tower binasının önünde yer alan "Glob" heykeli dikkati çekmektedir. Klipte Rus imgelerine yer verilmesinin nedeni yönetmen Tarkosvkiy'nin bir zamanlar düşünceleri nedeniyle sürgün edilmesine gönderme yapılarak, SSCB'nin emekçi halkını anmak olarak tanımlanabilir.

Resim 88.: R.E.M., "Losing My Religion" video klibinden bir görüntü

Resim 89.: "Glob", Tump Tower, New York

Özellikle Rus işçileri, klipte sık sık karşımıza çıkan İkarus⁵ için çelik kanatlar yaparken betimlenmektedir. Zamanında SSCB'nin gelişimi ve ebedi zaferi için çekiç sallattırılan Rus işçiler, bu kez İkarus'un kanatlarını güneşte yanmayacak kadar sağlam bir malzeme olan çelikten yapmaktadırlar, belki de bu çelik kanatlar şarkının sözlerindeki ebedi aşka ulaşmak için bir araçtır.

Resim 90.: R.E.M., "Losing My Religion" video klibinden bir görüntü

⁵ İkarus: Yunan mitolojisinin bir kahramanı. Babasıyla Girit sürgününde bir labirent inşasında çalışır. İnşaatin sırlarını başkalarına anlattığı gerekçesiyle o labirente hapsedilir. Babası, oradan kaçmanın bir yolunu bulur. Kendisine ve oğluna dev kanatlar yapar. Balmumuyla omuzlarına yapıştırır bu kanatları... Onlarla özgürlüğe havalanacaklardır. Babası, İkarus'a çok alçaktan uçarsa nemli havanın kanatlarını ağırlaştıracağını söyler. Çok yükseğe çıkarsa da güneş, balmumunu eritecek, kanatları yakacaktır. İkarus anlamış görünür; ama semayı ufukta görenlerin yükselmesini engellemek ne mümkün... Aydınlığa doğru yükseldikçe yükselir İkarus... Ta ki güneş, kanatlarını tutan balmumunu eritene kadar... O zaman, yanık kanatlarla Ege'nin sularına düşüp kaybolur. Azat olmanın, tırmanmanın, aydınlığa uçmanın karşı konulmaz çağrısı, ona pahalıya mal olmuştur (Wikipedia, 2012c).

Yine Rusya'ya ait imgelerden birisi de Saint Sebastian'ın gezindiği başak tarlası görüntüsüdür. Sovyet Rusyası'nın halkına vadettiği güzel günleri simgeleyen propaganda afişlerindeki benzer sarı başakların arasından gezinen Saint Sebastian, adeta çektiği acıların sona ereceği, vaat edilen mutluluğa kavuşacağı yeri aramaktadır.

Resim 91.: SSCB Propaganda Afişi

Resim 92.: R.E.M., "Losing My Religion", 03:17 dk

Klipte ünlü İtalyan Ressam Caravaggio'nun resimlerinden de birçok alıntı yapılmıştır. Hatta nerdeyse klibin pek çok sahnesi bu resimlerden yola çıkılarak örülmüştür. İlk olarak "Kuşkucu Thomas" (Thomas the Apostle) adlı resmindeki betimlediği sahne olduğu gibi alıntılanır. Klipde, resimdeki kurgusal yapı ve ışığın geliş yönü aynen kullanılmış, yalnızca figürlerin fiziksel özelliklerinde ve kıyafetlerinde değişikliklere gidilmiştir. Ancak klip ile resim arasında konunun işleyişinde anlamsal ve biçimsel farklılıklar gözlemlenmektedir: Klipde gökyüzünden düşen İkarus, İsa'nın yerine geçerek böğrüne ok yemiştir. İncil'de yazdığı gibi havarilerden birisi olan Thomas, İsa'nın dirildiğinden şüphe etmektedir. İsa bu durumda, Thomas'a "Parmağını uzat", Ellerime bak, elini uzat, böğrüme koy. İmansız olma, imanlı ol!" (Yuhanna, 2009:20:27) sözlerini söylerken onu yanına çağırır. Bu resimde Caravaggio havarileri yapay bir kutsallıktan çok tüm doğallığıyla yüzlerinde yılların izini barındıran birer emekçi olarak betimlemiştir. Ancak klipde, İsa İncil'de olduğu gibi havari Thomas'ı böğründeki yaraya dokunması için çağırmamaktadır; bu kez çağrıyı beklemeden Thomas'ın kendisi büyük bir istekle yarayı deşmekte, üstelik İsa acı çekmektedir.

Resim 93.: Caravaggio, “Kuşkucu Thomas”
(Thomas the Apostle), 1601-02

Resim 94.:R.E.M., “Losing My Religion”, 02:25 k.

Klipte yine Caravaggio'nun “The Entombment of Christ” adlı resmine gönderme yapılmakta ve ünlü tablo farklı bir açıdan canlandırılmaktadır. Klipte kumaş, şişe ve ahşap tekerleklerin kullanıldığı bir dekor önünde üç erkek ve bir kadın gökten düşen İkarus'u kaldırmaya çalışmaktadırlar. Klipte orijinal resimden farklı olarak figür sayıları düşürülmüş ve giyim biçimlerinde değişimlere gidilmiştir. Bakış açısı ve diğer detayların değişimine rağmen yine de özgün yapıttan biçimsel olarak fazla uzaklaşmamıştır. Caravaggio'nun The Entombment of Christ adlı resimde sağda üzüntüsünden ellerini havaya kaldırmış Azize klipte de görülmektedir. Resimde sağdan soldan doğru sıralanmış figürler İsa'nın bedeni ile birlikte bir üçgen oluşturmaktadır ve izleyici bu üçgen yapıyı figürlerin yan profilinden izlemektedir. Ancak klipte izleyici bu üçgeni başka bir açıdan, figürlerin karşısından izlemektedir. Resimde kurgulanan hareketler ve kullanılan ışık-gölge oyunları dramatik bir etki oluşturmaktadır. Caravaggio'nun İsa'nın öldürülmesi ile inanların acısını ve üzüntüsünü ustaca betimlediği bu resimden yola çıkılarak kurgulanan klbin son sahnelerinden birisi olan bu görüntüde, adeta arayışı sonuçsuz kalmış ve inancını yitiren bir adamın üzüntüsü yer almaktadır.

Resim 95.: Caravaggio, “The Entombment of Christ”, 1602–1603

Resim 96.: R.E.M., “Losing My Religion”, 04:31 dk.

Klipte yer alan göndermelerden bir diğeri yine Caravaggio'nun Pilatus'un İsa'yı Yahudilere sunduğu anı betimleyen “Ecce Homo” adlı resmine yapılmaktadır. Bu resimde yer alan ve İsa'nın omzuna mor kaftanı koyan figürün başındaki sarığın aynısı (Resim 86), klipteki bir figürde de görülmektedir. Platinus'un kahverengi kepi ise yine Pilatinus'a benzer beyaz sakallı yaşlı bir adamın başında yer almaktadır (Resim 87).

Resim 97.: Caravaggio, “Ecce Homo”, 1605

Resim 98.: R.E.M., “Losing My Religion”, detay

Yine klibin 03.56.'cı dakikasında İkarus'un bir sütuna bağlandığı görüntülerin kaynaklığını Caravaggio'nun “İsa'nın Kırbaçlanması” (The Flagellation of Christ) adlı resminden alıntılanmıştır; klipte İkarus, tıpkı Caravaggio'nun resmindeki İsa gibi iki kişi tarafından bir sütuna bağlanır.

Resim 99.: Caravaggio, “İsa’nın Kırbaçlanması”(The Flagellation of Christ), 1607

Resim 100.: R.E.M., “Losing My Religion”, 03:56 dk.

Klipte Caravaggio’ya yapılan göndermelerden sonuncusu İkarus’u aşağı iten siyah meleğin bulutlardan aşağı elini uzattığı sahnedir. Bu sahne, ünlü ressamın “The Martyrdom of St. Matthew” adlı resminden bir alıntıdır. Resmin sağ üst köşesinde görülen melek figürü bulutlardan aşağı doğru uzanmaktadır.

Resim 101.: Caravaggio, “The Martyrdom of St. Matthew”, 1599-1600

Resim 102.: R.E.M., “Losing My Religion”, 02:17 dk.

Klipte özellikle Caravaggio’nun resimlerine gönderme yapılmasının temel nedenlerinden birisinin, çoğunlukla İsa’nın başrolde olduğu dinsel konulu resimler aracılığıyla, var olan dinsel argümanlarda ve detaylarda gizlenmiş olan dinsel verilerin gerçekliklerinin alaycı bir tavır ile sorgulanması olduğu söylenebilir. Diğer taraftan klibin sözlerinin altındaki anlamda yer alan eşcinsel bir aşkın öyküsünü anlatmak için gey olduğu iddia edilen Caravaggio’nun seçilmesi, ressamın cinsel tercihi bir gönderme olarak da düşünülebilir. Bu bağlamda çift cinsiyetli veya

cinsiyetsiz kimliğe sahip olan Hint tanrı(ça)larının kullanılması da bir tesadüf değildir. Tüm cinsellikle ilintili bu göndermeler, temelde eşcinsel ilişkilerin toplumsal normlar arasında reddedilmesine karşıt eleştirel bir tavidir.

Resim 103.: Klipte Hint Tanrı(ça)larına yapılan göndermeler, 02:36 dk. - 03:56 dk.

Klipte iki farklı yerde yine resim sanatına gönderme yapılmaktadır. Birincisi İkarus'un kanatlarının projesinin çizili olduğu kağıtta, Leonardo da Vinci'nin tasarladığı makine projelerine yapılan göndermedir.

Resim 104.: R.E.M., "Losing My Religion", 3.05 **Resim 105.:** Leonardo da Vinci'nin planor çizimi

İkinci gönderme ise resim sanat tarihinde Meryem'in Mısır'a kaçışının betimlendiği resimlere yapılmaktadır. Pek çok ressam "Bakirenin (Meryem'in) Mısır'a kaçışını", Meryem, bir adam ve bir eşeğin yer aldığı kompozisyon olarak kurgulamıştır. Klipte bu tasvire benzer bir görüntüye 01.51.'nci dakikalarda rastlanmaktadır.

Resim 106.: R.E.M., “Losing My Religion”, 01:51

Resim 107.: A. Durer, “Meryem'in Yedi Çilesi: Mısır'a Kaçış”, 1406

Klibin yönetmeni Singh, İtalyan ressam Caravaggio ve Rus film yapımcısı Andrei Tarkovsky'den yaptığı alıntılar dışında, klipte Saint Sebastian imgelerine de sıklıkla yer vermiştir. Saint Sebastian 3. yy.'da diocletian zulümleri sırasında inancı uğruna bedenine oklar saplanarak öldürülen genç bir çocuğun tasviridir (independent, 2008). Klipte sık sık yer alan bu figür, saplantılı bir aşkın ardından kaybedilenlerin “inanç” metaforu üzerinden tanımlandığı şarkının sözleri ile uyumluluk gösterir.

Resim 108.:“St. Sebastian”, Andrea Mantegna, 1480

Resim 109.: “St. Sebastian”, Pietro Perugino, 1494

Resim 110.: R.E.M., “Losing My Religion”, St. Sebastian İmgesi

Görüldüğü üzere REM grubunun “Losing My Religion” adlı şarkısının klbininin kurgusu farklı sanat biçimlerinden alıntılar yapılarak oluşturulmuştur. Klibin yönetmeni Singht’ın bu klip dışında ürettiği filmlerinde (The Cell, The Fall) göstergelerarası alışverişi bir sanat biçimi olarak benimsediği görülmektedir. Klibin genelinde yapılan alışverişlerde, pastiş yöntemine uygun olarak biçem taklitlerine gidilmiş, ancak alıntılara anlamsal olarak farklı bir yapı yüklenmiştir.

2.2.2. Metallica, “Until It Sleeps” Video Klibi

Video Klibin Künyesi

Yapım Yılı : 1996

Yönetmen : Samuel Bayer

Süre : 4 dk, 36sn

Albüm : Load

Grup Üyeleri: Kirk Hammett, Lars Ulrich, James Hetfield, Robert Trujillo

Klip Hristiyan dini temelli sürreal kurgulardan oluşmaktadır. Senaryo genel olarak insanın dünyaya atılışı, günah, ceza gibi dini temaların etrafında farklı sanat biçimlerinden alıntılar yaparak oluşturulmuştur. Alıntılar çoğunlukla resim sanatından Hieronymous Bosch'un tablolarından yapılmıştır. Klipte öne çıkan alıntılardan ilki Bosch'un “The Garden of Earthly Delights” (Dünyevi Zevkler Bahçesi)resmindendir;

Resim 111.: H. Bosch, “The Garden of Earthly Delights”, 1480-1505

Sanatçının “The Garden of Earthly Delights” adlı resmi yan yana üç resmin oluşturduğu bir pano biçiminde (triptik) olarak tasarlanmıştır: Tablonun sol panelinde, Adem ile Havva ve sıra dışı hayvanlar eşliğinde cennet tasvir edilir. Orta panelde pek çok çıplak figür, çeşit çeşit meyveler ve fantastik hayvanlarla birlikte dünyevi zevkler; sağ panelde ise günahkârların sıra dışı biçimlerde cezalandırılışının

gösterildiği cehennem resmedilmiştir. Resmin dış panelleri kapatıldığında üzerinde “tanrının dünyayı yaratışı” konulu rölyef görülmektedir (Wikipedia, 2012a).

Resim 112.: H.Bosch, Creation, The Garden of Earthly Delights’in dış panelleri, 1480 – 1490

Cennet, cehennem ve dünyanın alışlagelenden farklı biçimlerde betimlendiği bu resimlerde, Bosch aynı zamanda Ortaçağ insanında hakim olan karabasan ve ölüm düşüncesine de vurgu yapmıştır. Benzer bir tema ile gerek klibin senaryosu, gerekse şarkı sözleri solist Heattfield’in “ebeveynlerinin kansere yakalanması sonucunda Hristiyan inancının ve tanrının onları iyileştireceğine inanarak tıbbi tedaviyi reddetmeleri sonucunda ölmelerine karşı bir isyanı” (encycmet, t.y.) betimlemektedir.

Klibin 03:11.’inci dakikasında görüntülenen sahne, Bosch’un bu triptik resminin sağ kanadında yer alan cehennem tasvirinin bir parçasından alıntılanmıştır. İki görüntüde de yer alan insan yiyen kuşa benzer canavar adam birbirine çok benzemektedir. Hatta klibin arka fonu ve diğer figürler de sıra dışı özellikleri ile Bosch’un resmini anımsatmaktadır. Ancak resimde dünyevi zevklere kapılan günahkar insanlar cezalandırılırken; klipte cezalandırılanların şeytanlar olduğu görülmektedir. Böyle bir betimleme ile adeta dünyadaki acıların nedeni olarak görülen şeytan cezalandırılmak istenmiştir.

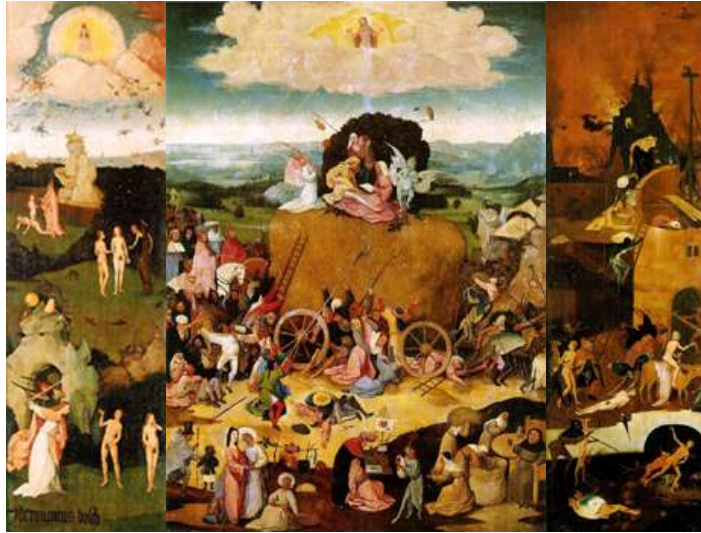

Resim 113.: Detay: “The Garden of Earthly Delight”

Resim 114.: Metallica, “Until it sleep”, 1996, 03:11 dk

Klipte Adem ve Havva'nın yasak meyveyi (elma) yemesinin betimlendiği sahneler yine Bosch'un “Haywain” resminden yararlanılarak kurgulanmıştır. Bosch'un bu yapıtının adı doğrudan Flaman atasözünden gelmektedir. “The world is a haystack, and each man plucks from it what he can.” “Dünya bir samanlıktır ve her insan ondan bir parça alır” anlamına gelen bu sözde yer alan samanlık kelimesi dünyevi şöhretleri, serveti, geçici arzuları ve anlamsız değerleri simgeleyen bir metafordur (pureinsight, 2011).

Resim 115.: H. Bosch, “The Haywain” (Hay Wagon), Triptych, 1485 – 1490

Resmin sol panelinde Tanrı, elinde evreni sembolize eden bir küre ile cennetin üst kısmında görünmektedir. Aşağıdaki sahneler ise kronolojik olarak “Havva'nın yaratılması”, “yasak meyvenin tadılması” ve “Adem ile Havva'nın cennetten kovulması” olarak sıralanmıştır. Böylece izleyici yapıtı bir hikâye gibi kronolojik olarak okuyabilmektedir. Ortadaki panelde, saman arabasını çevreleyen

insanların samandan bir pay alabilmek için bütün güçleri ile savaşmakta, birbirlerini öldürmektedirler. Sağ alt köşedeki rahip ve rahibeler bir çuval samandan çoktan pay almışlardır. Krallar, piskoposlar ve aristokratlar bile sağ vagonunu arkasında pay alma endişesindedirler. İblislerin saman arabalarını sağ panelin içerisindeki cehenneme çektiğini kimse fark etmez. Sağdaki panel “The Garden of Earthly Delights”daki gibi Bosch’un cehennem tasviridir. Kırmızı gökyüzünde korku ve işkence dolu bir atmosfer vardır. Bazı günahkarlar şeytanlar tarafından kovalanmakta ve yok edilmekte, topluca cezaevi kulesine yönlendirilmektedir. Cezaevi kulesinin tepesinde bir darağacı ve günahkarın asılı vücudu yer almaktadır (pureinsight, 2011).

Resim 116.: S. Botticelli, “Venüs’ün Doğuşu”, (1445–1510)

Resim 117.: Metallica, “Until It Sleeps”, 01:52

Klipte ilk olarak Havva görülmektedir ancak bu figür, duruşu itibarıyla Bosch’un resminden çok Sandro Botticelli’nin “Venüs’ün Doğuşu” (La nascita di Venere) adlı resmini anımsatmaktadır. Ayrıca klibin çeşitli sahnelerinde Havva figürünün, Botticelli’nin Venüs’üne benzer bir biçimde elini göğsünde tutması da bu benzeşimi desteklemektedir.

Resim 118.: Botticelli, “Venüs’ün Doğuşu” resminden detay

Resim 119.: Metallica, “Until It Sleeps”, 02:15 dk

Bu görüntünün hemen ardından Havva'nın yanına Adem gelmektedir. Bu sahne her ne kadar Bosch'un "Haywain" resminden İntılanmış olsa da daha çok Albrecht Dürer'in 1504 yılında yaptığı "Adam and Eve" resmini anımsatmaktadır. Dürer'in resmindeki Adem ve Havva'nın konumlandırılışları ve Adem'in duruşu, klipteki figürler ile neredeyse aynıdır.

Resim 120.: Albrecht Dürer, "Adam and Eve", 1504

Resim 121.: Metallica, "Until It Sleeps", 01:53 dk

Klipte Adem ile Havva, İncil metinlerinde olduğu gibi yasak meyveyi ağaç dalından koparırlar. Buradaki ağaç, metinlerde veya klasik eserlerde betimlendiği gibi incir ağacı değildir. Daha sıra dışı olan bu ağacın gövdesi, bir kadın figürü ile bütünleşmiştir. Ağacın dalları kadının kollarıdır ve kadının boynuna bir yılan sarılıdır. Bu betimlemeden de anlaşılacağı üzere ağaç, özellikle kadın ve yılan imgesi ile birleştirilmiştir. Bu yapı Bosch'un "The Haywain" resminde görüldüğü gibi Michelangelo'nun Sistine-Chapel'in de yaptığı resmin bir bölümünde ve daha klasik yapıtta da benzer biçimde betimlenmiştir. Adem ile Havva'nın betimlendiği resimlerde ve klipte ağacın yılan ve kadın figürü ile birleştirilmesinin nedeninin, Ortaçağ metinlerinde ve resimlerde hakim olan kadının baştan çıkarıcılığı ile kandırmaya yönelik olan tutumu üzerinden şeytana gönderme yapmak olduğu söylenebilir.

Resim 122.: H. Bosch, “The Haywain” resminden detay

Resim 123.: Michelangelo, “The-Fall and Expulsion of Adam and Eve”, Sistine-Chapel, 1508-1512

Kadın gövdeli yılanın benzeri klipte kimi zaman tek başına yer almaktadır. Klipteki yılan da Haywain resmindeki gibi kadın gövdesine sahiptir ve tüm vücudu sıcak sarı renkler ile kaplanmıştır.

Resim 124.: Metallica, “Losing My Religion”, 00:58 dk

Bir başka alıntı ise yine Bosch'un “Ecce Homo” resmindendir. Klabin 02:35.'ci dakikasında ve sonrasında yer alan görüntüler bu resimden alıntılanmıştır. Gerçekte Ecce Homo sanat tarihinde pek çok sanatçıya kaynaklık eden İncil'den bir metni simgelemektedir.

Resim 125.: H.Bosch, Ecce Homo, 1490'lar, 52 × 54 cm

Resim 126.: Metallica, “Until It Sleeps”, 02:35 dk

“Ecce Homo”, İsa çarpmıha gerilmeden az önce yaşanmış bir olayı tanımlayan Yuhanna İncili’nde 19. bölümde yer alan beşinci metnin tasviridir. Ecce Homo, Latince’de “İşte (bakın) İnsan” anlamına gelmektedir ve İncil’e göre “dövülmüş, bağlanmış ve dikenlerle taçlandırılmış İsa’yı öfkeli ve nefret dolu kalabalığa sunan Pontius Pilatus tarafından İsa’yı kastederek söylenmiş vurgulu cümledir”. (wikipedia, 2012b). “...Böylece İsa, başındaki dikenli taç ve üzerindeki mor kaftanla dışarı çıktı. Pilatus onlara, ‘İşte o adam!’ dedi...” (Yuhanna, 2009:19:5). Buradan yola çıkarak sanat tarihinde İsa’nın Yahudi kalabalığa takdimini betimleyen sanat eserine “Ecce Homo” adı verilmiştir. Klipte de Bosch’un Ecce Homo’sundan yapılan alıntılar görülmektedir.

Bosch’un erken dönem resimlerinden olan bu yapıtın arka planında bir Ortaçağ kentinden görünüm vardır. Resimdeki İsa figürü, onu tutan askerler ve Pontius Pilatus (artbible, 2012) klipte alıntılanarak kullanılmıştır. Bu figürlerin taktıkları şapkalar ve giydikleri kıyafetler gönderge yapıt ile uyum içerisindedir.

Resim 127.: H.Bosch, “Ecce Homo” resminden detay

Resim 128.: Metallica, “Until It Sleeps”

Klipte dönemin Kudüs halkını temsil eden kalabalığın ellerini İsa’ya doğru savurmaları resimdeki ile benzerdir. Ancak resimden yalnızca Kudüs halkından bir tanesinin açık olarak alıntılandığı gözlemlenir. Gönderge resimde görülen yeşil pelerinli beyaz saçlı adam figürü, klipte de biçimsel olarak aynı özellikler ile kullanılmıştır.

Resim 129.: H.Bosch, “Ecce Homo”, detay

Resim 130.: Metallica, “Until It Sleeps”, detay

Klipte bir grup insan İsa’ya nar fırlatmaktadır. “Hristiyanlık”ta Hz. İsa ve Meryem Ana resimleri ile heykellerinde kıyamet günü, sonsuz hayat sembolü olarak nar kullanıldığı görülür (izinsizgosteri, 2004), şarkının sözlerinde de arzulanan huzura erme yakarışı sonsuz bir yaşamı talep edercesine var olur. Ancak öykünün geneli bu arzuya kavuşamayan ve acı çeken insanlar ile doludur: Solist ve grup üyeleri tıpkı İsa’nın nar ile taşlanması gibi huzura erememenin acısı ile kıvranırcasına dans ederler.

Resim 131.: Acı çekerek dans eden grup üyeleri

Klipte Meryem ana rolündeki kadın pek çok sanat tarihindeki ünlü resimlerde olduğu gibi saflığın (yüceliğin) simgesi olan mavi ve bekaretin simgesi olan beyaz kıyafetler içerisinde görüntülenmiştir. Meryem’in oğlunu kaybedişiyle hissettiği acısı ise yüzünde donmuş olan gözyaşları ile ebedileşmiştir.

Resim 132.: Video klipte, saflığı-bekareti simgeleyen renkler ve ebedileşen gözyaşları

Klip, Meryem'in çarmıha gerilmiş olan İsa'nın ayaklarını yıkaması ile bitmektedir. Bu sahne İncil'e gönderme yapmaktadır: Yuhanna İncilinin 13. bölümünde İsa, havarilerinin (öğrencilerinin) ayaklarını yıkar. "Ben Rab ve Öğretmen olduğum halde ayaklarınızı yıkadım; öyleyse, sizler de birbirinizin ayaklarını yıkamalısınız. Size yaptığımın aynısını yapmanız için bir örnek gösterdim. Size doğrusunu söyleyeyim, köle efendisinden, elçi de kendisini gönderenden üstün değildir. Bildiğiniz bu şeyleri yaparsanız, ne mutlu size!" (Yuhanna, 2009:13:13-17) sözleri ile değer verme ve alçakgönüllülük konusunda öğüt verir. İncil'in bu pasajının benzeri olarak klipte İsa'nın ayaklarını bu kez annesi yıkar ve oğluna verdiği değeri mütevazı bir acı ile birleştirir. Bu sahne adeta solist Hetfield'in, ailesini kaybetme acısını simgeler.

Resim 133.: Metallica, "Until It Sleeps", 4:30

Genel olarak değerlendirirsek Metallica'nın "Untill It Sleeps" adlı şarkısının klibinde resim sanatından yoğun bir biçimde alıntılar yapıldığı görülür. Ayrıca klipte dini metinlere de göndermeler bulunmaktadır. Böylelikle Untill It Sleeps klibinde, farklı sanat biçimlerinden yaralanarak göstergelerarası alışverişlere yer

verildiği söylenebilir. Ayrıca klipte gönderge yapıtların taklit edilerek farklı bir anlam ile izleyiciye sunulması pastiş yöntemine başvurulduğunun göstergesidir.

2.2.3. Madonna, “Hollywood” Video Klibi

Video Klibin Künyesi

Yapım Yılı	: 2003
Yönetmen	: Jean-Baptiste Mondino
Süre	: 3 dk, 42sn
Albüm	: American Life

Madonna'nın “Hollywood” adlı video klibinde Fransız moda ve reklam fotoğrafçısı olan Guy Louis Bourdin'in fotoğrafları alıntılanmıştır. Hollywood yaşantısına olan özenme ve beklentilerin konu alındığı şarkının klibi, G. Bourdin'in on bir adet fotoğrafından yola çıkılarak çekilmiştir. Şarkının sözlerine bakıldığında önceleri büyük umutla girilen bu yaşam biçiminin giderek düş kırıklıklarına neden olduğu süreç tanımlanmaktadır.

Klibin genelinde Vouge dergisi ve Fransız moda tasarımcısı olan Charles Jourdan'ın ayakkabı tasarımları için çekilen fotoğraflara yapılan göndermelere rastlanır. Gönderme yapılan ilk görüntüde Madonna, eski model bir televizyonun üzerinde oturmaktadır. Arka planda sarı duvarda asılı duran bir fotoğraf bulunmaktadır: Hollywood'un sembolü haline gelen Lee Dağı'ndaki Hollywood yazısının fotoğrafı dikkati çeker. Böylelikle şarkının adı somut bir biçim ile belleğe kazanır. Gönderme yapılan G.Bourdin'in fotoğrafı dış mekanda çekilmiş iken; klipte görülen mekan iç mekandır. Her iki figürün bacak duruşları birbirine benzer niteliktedir. Bourdin'in çektiği görüntüye bakıldığında elinde fotoğraf tutan kadın görüntüsünde “fotoğraf içinde fotoğraf” olduğu görülür. Madonna'nın klibinde de benzer bir biçimde “(hareketli) görüntü içerisinde (hareketli) görüntü” yer almaktadır. Her iki görüntü arasındaki benzerliklere karşın en büyük farklılık yalnızca kullanılan renk tonlarında gözlemlenir.

Resim 134.: Guy Bourdin, Charles Jourdan ayakkabı tasarımları reklam fotoğrafı

Resim 135.: Madonna, "Hollywood" video klibinden bir görüntü

Klipte G. Bourdin'e yapılan göndermelerden diğeri ise Madonna'nın, gri zemin üzerinde uzandığı ve sarı bir telefon tutarak şarkısını söylediği görüntüdür. Gönderge fotoğrafta yer alan figür de tıpkı Madonna gibi gri tonlardaki bir zemin üzerinde uzanarak, telefonla konuşur gibi görünmektedir. Her iki figür de birbirine benzer nitelikte biçimsel bir tavır sergilemektedir. İki görüntü arasındaki fark yine kullanılan renk tonları ve kıyafetlerdir.

Resim 136.: Guy Bourdin, Stüdyo çekimi

Resim 137.: Madonna, "Hollywood" video klibinden bir görüntü

Gönderme yapılan bir başka görüntüde kullanılan mekan ve figürler biçimsel anlamda oldukça benzerdir. Her iki mekanda da, aynı tip saç ve makyaja sahip olan figürler, aynalar önünde yer alan pembe bir yatak üzerindedir. Bu benzerliklerin yanı sıra Bourdin'in fotoğrafında aynada yansıması görünen pembe duvarın, klipte biçimsel değişikliğe uğrayarak yeşil bir perdeye dönüştüğü görülür. Charles Jordan'ın Sonbahar ayakkabı kreasyonunu tanıtmak amacıyla çekilen bir başka G. Bourdin fotoğrafı, klipte yinelenen görüntüler arasındadır. Fotoğrafta da video klip görüntüsünde de iki kadın figürü yer almaktadır. Figürlerden hizmetçi rolündeki

kadın, diğer kadının ayakkabısını giydirmektedir. G.Bourdin'in fotoğrafındaki hizmetçi kadın ayakkabıya odaklanmış görevini yerine getirirken, Hollywood klbindeki hizmetçi kadın ayakkabıdan çok -muhtemelen Hollywood'da bir sanatçı rolündeki- Madonna'ya odaklanmıştır, adeta onun yerinde olma arzusunu dışavurcasına biraz özentî, biraz hüzünlü bir ifade ile ona dokunmaktadır.

Resim 140.: Guy Bourdin, Charles Jourdan: Mistress & Maid, , 2008

Resim 141.: Madonna, "Hollywood" video klbinden bir görüntü

Bu sahnelerde G. Bourdin'in bir başka fotoğrafının izlerine de rastlanmaktadır. G. Bourdin'in çektiği bir fotoğrafta görülen siluet halinde figürlerin duruşları ve hareketleri, klipte Madonna ve hizmetçi arasında da görülmektedir.

Resim 142.: Guy Bourdin, fotoğraf

Resim 143.: Madonna, "Hollywood" video klbinden bir görüntü

Bu görüntüler aracılığı ile pek çok kişinin düşlerini süsleyen Hollywood'un, ünlü olmanın; diğerlerince tanınma arzusunun bir simgesi durumuna gelmesi ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra klipte ünlü olma durumunun görünenin dışında kalan boyutuna da yer verilmektedir. Başka bir perspektiften bakılarak tüm mükemmelliği ile karşımızda duran bir yıldızın, yorgun ve çökmüş bir durumda bir hizmetçi ile yan yana aynı karede buluşturulması ile gerçekte ünlülerin sıradanlığı vurgulanmaktadır.

Resim 144.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü

Klipte gönderme yapılan fotoğraflar arasında G. Bourdin’in kırmızı ve yeşil renklerin hakim olduğu bir fotoğrafı da yer almaktadır. Klipte neredeyse olduğu gibi yinelenen sahnelerde, ayna karşısında kendisini izleyen bir kadın (Madonna) yer almaktadır.

Resim 145.: Guy Bourdin, fotoğraf

Resim 146.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü

Bu görüntüler aracılığı ile klipte ünlü olma durumunun; ekran önündeki kadınların yaşantılarının popüler kültüre hizmet etmesi için nasıl biçim değiştirdiğinin küçük bir eleştirisi yapılmaktadır. Gönderge fotoğrafların yanı sıra klipte daima güzel ve bakımlı olabilmek uğruna kadınların çektikleri/göze aldıkları “acı”ları simgeleyen sahneler de yer almaktadır.

Resim 147.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü

Resim 148.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü

Resim 149.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü

Sıra dışı ve özendirici bir yaşamın figüranlarının bu yolda harcadıkları çaba, hızlandırılmış dans görüntülerinin art arda aktarılması ile desteklenmektedir. Bu hızlı temponun içerisinde yaşama dair kırılma noktalarına seri akan bir hareketin beklenmedik bir sonucu ile örneğin Madonna'nın top üzerinden düşmesi gibi görüntüler kullanılarak göndermeler yapılmıştır.

Resim 150.: Madonna, “Hollywood” video klibinden bir görüntü

Klibin bu sahnelerinde yer alan görüntüler aracılığı ile yine G. Bourdin'in fotoğraflarına da gönderme yapmaktadır. G. Bourdin'in iki farklı fotoğrafından alınan parçalar klipte tek bir görüntüde birleştirilmiştir.

Resim 151.: Vogue için G. Bourdin fotoğrafları ve Madonna “Hollywood” video klibi

G.Bourdin'in fotoğraflarının yeniden canlandırılarak temel kurgusunun oluşturulduğu klibin sonunda sözler ile doğru orantılı olarak insanın arzuladıkları ile varolan yapının uyumsuzluğuna göndermede bulunulur: Madonna'nın oturduğu

televizyonda gösterilen siyah beyaz bir film karesini anımsatan bir sahne ile tamamlanmıştır. Görüntüde bir cadde üzerinde görünen kadın otostop çekmek için elini kaldırır ancak araba durmaz ve kadın arabayı kaçırmamanın üzüntüsünü ve kızgınlığını gösteren bir mimikle elini indirir ve geriye dönüp yoluna devam eder.

Görüldüğü üzere Hollywood adlı video klibin çekimi, alıntılama üzerine kurulu bir yeniden canlandırma işlemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu işlem gerçekleştirilirken de şarkıda konu edilen Hollywood yaşantısını en iyi yansıtacak kişiler arasında olan ve moda fotoğrafı alanının ünlü isimlerinden birisi olan G.Bourdin'in fotoğrafları seçilmiştir.

2.2.4. Red Hot Chili Peppers - Dani California adlı Klipi

Video Klipin Künyesi

Yapım Yılı	: 2006
Yönetmen	: Tony Kaye
Süre	: 4 dk, 44sn
Albüm	: Stadium Arcadium
Grup Üyeleri	: Anthony Kiedis, Chad Smith, Flea, Josh Klinghoffer

Red Hot Chili Peppers (RHCP) müzik grubunun “Dani California” adlı video klipi farklı sanatçıların sahne performanslarından ve kliplerinden alınan kesitleri yeniden canlandırarak göstergelerarası bir yapı oluşturmaktadır. Klip süresince gönderme yapılan müzik grupları/şarkıcılar 1950’li yıllardan başlayarak 2000’lere kadar süregelen dönem içerisinde müzik tarihine damgasını vuran şarkıcılar ve müzik grupları arka arkaya sıralanan görüntüler aracılığı ile izleyiciye sunulmaktadır. Milyonlarca insan tarafından tanınan şarkıcıların kullanılmasındaki amaç, gönderme yapılan karakterlerin herkes tarafından tanınmasını sağlamak içindir. Klipte sırasıyla Elvis Aaron Presley, The Beatles, Jimi Hendrix, Alice Cooper, Sex Pistols, The Misfits, Mötley Crüe ve Nirvana gibi isimlere yapılan göndermeler yer almaktadır.

Klip, ilk olarak (00:00-00.25 dk) Elvis Presley’in sahne performansına ait görüntülerinin, grup üyeleri tarafından yeniden canlandırılması ile başlamaktadır. Klipte yer verilen görüntüler Elvis Presley’in 1956 yılında “Hound Dog” televizyon programında (youtube, 2009) sergilediği sahne performansı ile birebir benzeşmektedir. Tıpkı bir sahne performansı gibi başlayan klipte, Elvis Presley’i grubun solisti Anthony Kiedis canlandırmaktadır. Kiedis’in kıyafeti, saç stili, dansı ve mimikleri Elvis Presley ile oldukça benzerdir. Klipte yer alan sahne dekoru, diğer grup üyelerinin kostümleri, konumlandırılışı ve çaldıkları enstrümanlar da benzerliği arttıran unsurlardandır. Ayrıca klipin siyah-beyaz filtre kullanılarak çekilmesi, izleyiciyi Elvis Presley dönemine götürmekte ve benzerliğe ilişkin vurguyu güçlendirmektedir.

Resim 152.: Dani California klipi, giriş sahnesi

Resim 153.: Elvis Presley “Hound Dog”, Milton Berle Show, 1956

Resim 154.: Elvis Presley, sahne performansı

Resim 155.: Dani California klibinden görüntü

Kiedis, tıpkı Elvis Presley’in sahne performansında olduğu gibi siyah pantolon ve gömlek, beyaz ceket, beyaz çorap ve siyah rugan ayakkabılar giymektedir. Klipte Presley’e özgü dans figürleri Kiedis tarafından başarılı bir Klabin Elvis Presley’e ait görüntüler ile başlamış olmasının nedeni, Presley’in Rock müziğinin erken dönemlerine ait bir sanatçı olmasındandır. Nitekim Elvis Presley, Rock’n Roll’un bir türü olan ve 1950’li yıllarda popüler hale gelen Rockabilly’nin temsilcilerindendir (Scheurer, 1989:9).

Elvis Presley’in taklidinin ardından 1960’lı yıllarda İngiliz müzik grubu olan “The Beatles” canlandırılmaktadır (00:26-00:35 dk). Grubun değişik sahne duruşları, kıyafetlerindeki özgünlük ve tipik sahne dekorları bu klipte yinelenmiş, Beatles üyelerinin sahne performanslarındaki tuhaf hareketleri ve dansları RHCP grup üyeleri tarafından oldukça başarılı bir biçimde taklit edilmiştir. Klipte, grubun 1964 yılında katıldıkları ve “Sullivan Show” adlı bir programda (youtube, 2008) sergiledikleri sahne performansı referans alınmış gibidir. Bir önceki sahnede olduğu

gibi burada da görüntü filtresi değiştirilerek Beatles kliplerindeki sepya tonları kullanılmıştır.

Resim 157.: RHCP'nin Beatles'in sahne performansını taklidi

Resim 158.: Beatles'in canlı sahne performansından bir kare

Beatles müzik grubunun ardından Jimi Hendrix (00:36-00:56 dk), Alice Cooper (01:22-1:50) ve Sex Pistols (01:51-2:02) taklidi yapılmaktadır. Rock tarihinin en önemli isimlerinden biri olan Jimi Hendrix'in sahnede sürekli giymiş olduğu bando kostümünü andıran kıyafetinin benzeri RHCP'nin klibinde Anthony'nin üzerinde de görülmektedir. Jimi'nin uzun bıyıkları ve konserlerinde kullanmış olduğu renkli fonlar ve ışıklar çok fazla abartılmadan bu klipte de kullanılmaktadır.

Resim 159.: Anthony Kiedis'in Jimi Hendrix canlandırması

Resim 160.: Jimi Hendrix'in giydiği sahne kıyafeti

Resim 161.: RHCP'nin Alice Cooper taklidi

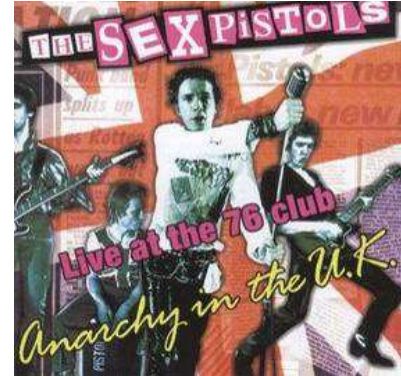
Resim 162.: Alice Cooper, sahne performansı

Sıra dışı bir imaja sahip olan ve “metal müziğin babası” olarak adlandırılan Alice Cooper’ın kıyafetinden yüz makyajına kadar bütün detaylar işlenirken, konserlerinde kafasından çıkartmadığı sihirbaz şapkasına da klipte yer verilmiştir. Alice Cooper’ın ardından İngiliz Punk rock müzik grubu olan “Sex Pistols”ün sahne performansı (1:50-02:02) taklit edilmektedir. Klipte vokalist Johnny Rotten mimikleri, Anthony Kiedis tarafından abartılı bir biçimde canlandırılmıştır. Sahne dekoruna bakıldığında ise; grup üyelerinin albüm kapaklarında, kıyafetlerinde ve sahne dekorlarında sıklıkla yer verdikleri İngiliz bayrağının kullanıldığı görülür. Bu bayrak aracılığı ile izleyicinin belleğine seslenilerek İngiltere’de simgeleşen ve birçok gruba ilham kaynağı olan grubun kimliğine dair açık bir biçimde bilgi verilmektedir. Klbin bu bölümünde hem siyah-beyaz hem de renkli görüntülere yer verilmiştir. Bunun nedeninin 1970’li yıllarda çıkan Sex Pistol müzik grubunun günümüzde de halen var olduğunu belirtmek için olduğu söylenebilir.

Resim 163.: RHCP’in Sex Pistols canlandırması

Resim 164.: Sex Pistols, “Anarchy in the U.K.” albüm kapağı

Resim 165.: RHCP’in Sex Pistols canlandırması

Resim 166.: Sex Pistols, Nicolas Ungemuth

Klipte Sex Pistol'ün ardından, Amerikalı Punk rock grubu “The Mistfits” (02:02-02:14) canlandırılmaktadır. Klbin bu bölümünde The Mistfits'in sahne imajı, en ince detaylarına kadar RHCP'in grup üyeleri tarafından taklit edilmektedir. Özellikle Anthony Kiedis, koyu göz makyajı, farklı saç stili, boynundaki kolyesi, kolundaki dövmesi, siyah pantolonu ve eldivenleri ile doğrudan gurubun solisti Gleen Danzig'i anımsatmaktadır.

Resim 167.: Anthony Kiedis-RHCP

Resim 168.: Gleen Danzig-The Misfits

Resim 169.: Anthony Kiedis'in saç stili

Resim 170.: Gleen Danzig'in saç stili

Danzig'in sahne performansları sırasında ve kliplerinde kullandığı diğer kostümler ve aksesuarlar yalnızca Anthony Kiedis'de değil grubun diğer üyelerinde de görülmektedir. Örneğin Gleen Danzig'in sahne performansları sırasında sıklıkla giydiği file bluz ve kolye, RHCP'ın gitaristinin üzerinde de görülmektedir. Bu sayede görüntülerin her karesinde The Misfits grubuna açık gönderme yapılmakta, böylece izleyicinin her iki grup arasında bağlantı kurabilmesi sağlanmaktadır.

Resim 171.: RHCP'nin gitaristinin kostümü

Resim 172.: Gleen Danzig'in kostümü

Klipte canlandırılan bir diğer grup 1980'li yıllarda dünyada en çok tanınan müzik gruplarından biri olan "Mötley Crüe"dir (02:15-02:46). Heavy metal türünde müzik yapan Mötley Crüe'a yapılan göndermeler, tıpkı diğer göndermelerde olduğu gibi oldukça açıktır. Klibin bu bölümünde, grubun en tipik özellikleri abartılı bir biçimde taklit edilmiştir.

Resim 173.: RHCP, "Dani California"

Resim 174.: Mötley Crüe

Grup üyelerinin sahnede birbirleri ile olan diyalogları, mimikleri ve kullandıkları peruklara klip aracılığı ile dikkat çekilmektedir. Klipte kimi zaman yakın plan çekimler yapılarak daha çok alaycı bir biçimde abartılı görüntüler ön plana çıkarılmaktadır. Bu doğrultuda klip içerisinde yapılan diğer göndermelerden farklı olarak Mötley Crüe'a yapılan göndermelere bakıldığında alaycı (parodik) bir tavrın olduğu görülmektedir.

Resim 175.: RHCP, “Dani Clifornia”

Resim 176.:Mötley Crüe

Klipte son olarak taklit edilen grup 1990’lı yıllarda popüler olan Amerikalı rock müzik grubu “Nirvana”dır (02:47-03:00). Grunge müzik türünde şarkılar yapan grubun solisti olan Kurt Cobain’in üzerindeki hırkanın renginden, üzerinde duruşuna kadar taklit edilmesi ve dekorda kullanılan mumların benzerliği dikkat çekmektedir. Ayrıca Nirvana’nın kliplerinde doğuya ait halı gibi bazı unsurların kullanılmasına da, RHCP’nin klibinde yerlere üç tane Türk halısı serilerek gönderme yapılmaktadır.

Bunun yanı sıra grubun müzik tarzı, klip boyunca gönderme yapılan diğer müzik gruplarından tamamen farklıdır. Diğer grupların aksine daha yavaş bir tempoda müzik yapan Nirvana’nın en son gönderme yapılan grup olarak seçilmesi, klibin artık bitmek üzere olduğunun bir göstergesi olabilir.

Resim 177.: RHCP’nin Nirvana canlandırması

Resim 178.: Nirvana’nın sahne performansı

Resim 179.: RHCP'nin fonda gönderme yaptığı mumlar

Resim 180.: Nirvana'nın kullandığı mum dekoru

1950'li yıllardan itibaren dokuz ayrı müzik grubuna yer veren klipte son olarak RHCP (03:01-04:42) müzik grubu sahnede görülmektedir ve klip grubun kendi görüntüleri ile bitmektedir. Bu süre içerisinde klip boyunca gönderme yapılan müzik gruplarına ait görüntüler zaman zaman yeniden ekrana gelmektedir. Ayrıca grup üyeleri eski sahne performanslarındaki çılgınca hareketlerini abartarak kendilerini de alaycı bir biçimde yinelemektedirler.

Resim 181.: RHCP, "Dani Clifornia"

Klibin genel yapısına bakıldığında farklı müzik gruplarının bir araya getirilerek yeni bir yapı oluşturulduğu görülür. Klipte ele alınan müzik grupları farklı dönemlere ve farklı tarzlara aittir. Ancak her birinin ortak noktası rock müzik türü içerisinde yer almalarıdır. Klip bu özelliği ile ayrışık/parçalı bir yapıya sahipmiş gibi görünse de kendi içerisinde bir bütünlük oluşturmaktadır. Klipte rock müziğinin gelişimi, müzik tarihine damgasını vurmuş müzik grupları aracılığı ile izleyiciye sunulmaktadır. Bu yönü ile klip, 04.42 dakikalık süre içerisinde rock müzik tarihini anlatmaktadır Nitekim bu süre içerisinde rock müziğinin farklı türlerinde performans

gösteren popüler grupları kronolojik bir sıra ile izleyiciye sunulmaktadır. (Bkz. Tablo 1).

	Müzik Grubu/Sanatçı	Müzik Türü	Yılı
1	Elvis Presley	Rock'n Roll - Rockabilly	1950'li yıllar
2	The Beatles	Rock'n Roll - British Invasion	1960'lı yılların erken dönemleri
3	Jimi Hendrix	Psychadelic Rock	1960'lı yılların sonları
5	Alice Cooper	Glam rock	1960'lı yıllar
6	Sex Pistols	Punk Rock	1970'li yıllar
7	The Mistfits	Punk Rock - Goth Rock	
8	Mötley Crüe	Heavy Metal - Glam Metal	1980'li yıllar
9	Nirvana	Grunge	1990'lı yıllar
10	Red Hot Chilli Peppers	Modern	1990'lı yılların sonları

Tablo 1: Klipte gönderme yapılan müzik grupları

Bu işlem sırasında grupların en belirgin özelliklerine vurgu yapılarak, kimi zaman bu özellikler abartılarak izleyicinin belleğine seslenilmekte, böylece izleyicinin gönderge gruplar ile çabucak bağlantı kurması sağlanmaktadır. Klipte adı geçen gruplar neredeyse birebir taklit edilerek oluşturulan görüntülerin arka arkaya birleştirilmesi ile kolaj yöntemine uygun bir biçim ortaya konmaktadır. Ancak belirtildiği üzere klibin özellikle 02:15-02:46 dakikaları arasında Mötley Crüe'e ve grubun kendilerine gönderme yaptıkları sahnelerde, alaycı bir tutumla abartılı bir canlandırma yapmaları, parodik bir dönüştürümün de göstergesidir.

2.2.5. Lady Gaga& Beyoncé Knowles - “Telephone” Video Klibi

Video Klibin Künyesi

Yapım Yılı	: 2010
Yönetmen	: Jonas Åkerlund
Süre	: 9 dk, 30sn
Albüm	: The Fame Monster

Günümüzde taklit kraliçesi olarak da anılan Lady Gaga'nın gerek sahne performanslarında gerekse video kliplerinde yoğun bir biçimde göstergelerarası alışveriş işlemlerine başvurulmaktadır. Bu durum Lady Gaga'nın ve onun video kliplerinin en belirgin özelliklerinden birisidir. Birçok sahne performansında Madonna'ya benzerliği ile dikkat çeken Lady Gaga; “Papparazi”, “Judas”, “Born This Way” gibi video kliplerinde öteki sanatsal biçimlerden yararlanarak video klibinin anlatı yapısını oluşturmuştur. Bu video kliplerin yanı sıra “Telephone” adlı şarkısı için çekilen video klipte de birçok göstergelerarası gönderme yer almaktadır. Ancak yapılan göndermeler üstü kapalı olduğu için izleyicinin video klip ve alıntılanan yapıt arasında bağlantı kurması zorlaşmaktadır. Klip adeta dokuz buçuk dakikalık kısa bir film niteliğindedir. Nitekim video klibin yönetmeni Jonas Åkerlund'un doğrudan Quentin Tarantino'nun pop-art estetiğinden ilham aldığı bilinmektedir (latymermedia, 2011). Video klibin bu pop-art tarzı, Lady Gaga'nın pop imajı ile de uyum sağlamaktadır.

Video klip “Streamline Presents, Telephone, Starring Lady Gaga and Beyonce ve Tyrese Gibson” gibi klibi tanıtıcı yazılar ile başlamaktadır. Klibin bu sahneleri sanki televizyon programından/dizisinden bir bölüm ya da bir film başlangıcı gibi görünmektedir. Nitekim video klipte kırmızı tonlarda gölge verilmiş olan sarı renkteki bu yazıların, Tarantino'nun 1997 yapımı olan Jackie Brown adlı filminin başlangıcında yer alan yazılarla benzerlik göstermektedir.

Resim 182.: Jackie Brown, Quentin Tarantino, 1997

Her ne kadar gönderge yapıtta kullanılan yazı karakteri farklı olsa da, yazılara uygulanan gölge efekti, kullanılan renk tonlarının yakınlığı ve yazının ekranda kapladığı alan Jackie Brown filmi anımsatmaktadır.

Resim 183.: Lady Gaga, “Telephone” video klibi, 00.00-00.25 dk

Video klibi tanıtıcı yazıların ardından Lady Gaga'nın hapisaneye getiriliş sahnesinde ekranda görülen yazılar ile mekana ve zamana dair bilgilerin verilmesi yine filmlerde görülen bir yapıdır. Bunun yanı sıra video klibin ilk iki buçuk dakikası boyunca yer alan konuşmalar bir film sahnesinde geçen diyaloglara benzemekte, müzik ve konuşmalar dışında duyulan sesler (ambulans, tren, telsiz, kamera kayıt sesi, ayak sesi, vb.) de bu izlenimi güçlendirmektedir.

Resim 184.: Telephone video klibinden bir kesit, 0.29 dk

Lady Gaga video klipte kendi şarkısına da gönderme yapmaktadır. Hapisane bahçesinde mahkumların dinlediği bir radyoda duyulan şarkı, Lady Gaga'nın "Paper Gangsta" (01.20 dk) adlı şarkısıdır. Video klibte Lady Gaga'nın şarkısını söylemeye başlamasıyla birlikte (02.54'üncü dakika) dans görüntüleri de ekrana gelir. Bu dans görüntülerinin bir Amerikan müzikal filmi olan "Chicago" (2002) ile benzer yönleri vardır. Chicago müzikalinde ünlü bir yıldız olan Velma Kelly, hapisane parmaklıklarının gölgesinin düştüğü bir sahnede 4 kişi ile dans etmektedir. Pop müziğinin bilinen isimlerinden olan Gaga da video klipte hapisane parmaklıkları arasında 4 kişi ile dans etmektedir. Figürlerin konumlandırılışı, dansçıların kostümleri ve Kelly ile Gaga'nın popüler isimler oluşu her iki yapı arasındaki benzerliği pekiştirmektedir.

Resim 185.: Lady Gaga, Telephone

Resim 186.: Chicago müzikal film

Chicago müzikalinde yer alan ve video klip ile benzerlik gösteren bir diğer sahne, arka planda parmaklıklarla dans eden dansçıların bulunduğu sahnelerdir. Gaga'nın klibinde de dansçılar demir parmaklıklar ile dans etmektedirler. Bunun yanı sıra video klibin konusu ile Chicago müzikalinin konusu birbirine benzer niteliktedir. Her iki yapıda da suç işlemiş bir kadının hapse girmesi söz konusudur. Video klibin Chicago müzikaline gönderme yapmasının nedeninin her iki yapının da benzer konular işlemesinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Resim 187.: Lady Gaga, Telephone

Resim 188.: Chicago müzikal film

Lady Gaga'nın hapishaneden çıkış sahnesinde ve video klibin sonraki bölümlerinde, pop art akımının en önemli isimlerinden olan Roy Lichtenstein ve Andy Warhol'a yapılan göndermeler oldukça belirgindir. Roy Lichtenstein'in yapıtlarında kullandığı reklam ve çizgi roman öğeleri, Andy Warhol'un yapıtlarında kullandığı seri üretim nesnelere Lady Gaga'nın video klibinde de görülmektedir.

Resim 189.: Roy Litscheinstein, Lady Gaga, Andy Warhol

Klipte Lady Gaga'nın sarı saçları, Lichtenstein'in birçok yapıtındaki kadın imgesi ile biçimsel açıdan benzeşmektedir. Özellikle arabadaki konuşma sahnesinde Lady Gaga ve Beyoncé'nin duruşunun, kadrajlama tekniğinin ve çekim açısının Lichtenstein'in "In the car" çizimi ile örtüştüğü görülür.

Resim 190.: Lady Gaga, "Telephone"

Resim 191.: Roy Lichtenstein, "In the car", 1963

Litcheinstein'in çizgi roman niteliğindeki konuşma baloncukları ve ses efektlerini gösteren yazılar da video klipte alıntılanan öğeler arasındadır.

Resim 192.: Lady Gaga, Telephone

Resim 193.: Roy Lichenstein, "Varoom!"

Klipte, Warhol'un reklam ve tüketim kültürünü yansıma biçiminden de etkilenilmiştir. Klibin yönetmeni Akerlund, 1950'lerin pop kültürünün "mükemmel ev kadını" stereotipini, ve tüketim kültürüne ait hazır nesnelere tıpkı Warhol'un Campbell Soup'u gibi Wonder Bread ve Miracle Whip kullanmıştır (latymermedia, 2010).

Resim 194.: 1950'li yıllar ev kadını stereotipi

Feminist hareketin görüldüğü 1950'li yıllarda yapılan illüstrasyonlarda olduğu gibi, Lady Gaga ve Beyonce yiyeceklere zehir katarak Diner'deki sevgilisini ve ardından herkesi zehirlemektedir. Lady Gaga bir önceki video klibi "Papparazi"de de sevgilisini zehirleyerek öldürmektedir. Böylece izleyicinin her iki klip arasında bağlantı kurması amaçlanmaktadır.

Resim 195.: 50's Housewife Rebel Poisons Food Cigarette

Diner ev yemekleri lokantasında herkesi zehirledikten sonra dans etmeye başlayan Lady Gaga, 1940'lı yılların başlarında yaratılmış olan ve feminist hareketin sembolü olarak kabul edilen DC Comics karakteri "Wonder Woman"ın güncel bir yorumudur (latymermedia, 2010).

Resim 196.: Lady Gaga, Telephone

Resim 197.: Wonder Woman

Wonder Woman teması cezaevi sahnelerinde Gaga'nın giydiği zincirli kıyafetlerle devam etmektedir, çünkü Wonder Woman sahip olduğu güçlerine karşı koymanın zorluğu nedeniyle, kötü adamlar tarafından sürekli zincirlenmiş olarak tasvir edilmiştir. Ayrıca bu sahnelerde bir roman karakteri olan ve A Christmas Carol'da görünen La Jacop Marley'in zincirlerine de gönderme yaptığı da söylenebilir.

Resim 198.: Lady Gaga, “Telephone”

Resim 199.: La Jacop Marley,
A Christmas Carol

Lokantadaki toplu dans sahneleri ve dans koreografileri Michael Jackson’un “Thriller” filmine de gönderme yapmaktadır. Ancak Thriller filminde dans eden karakterlerin tümünün ölü olmasına karşın, Gaga öldürdüğü kişilerin arasında dans etmektedir (Santos, 2010).

Resim 200.: Lady Gaga, “Telephone”

Resim 201.: Michael Jackson, “Thriller”

Tarantino’nun Kill Bill Vol.1 (2003) filmi de gönderme yapılan filmler arasındadır. Kill Bill filminde Uma Thurman’ın çaldığı ve üzerinde “Pussy Wagon” yazan araç ile; video klipte Gaga ile Beyonce’nin içinde bulunduğu araç aynıdır. Hatta Tarantino’nun Kill Bill filminde kullanmış olduğu orijinal aracı, video klipte kullanmak üzere Gaga’ya verdiği söylenmektedir (Corona, 2011:13).

Resim 202.: Pussy Wagon, “Telephone”

Resim 203.: Pussy Wagon, “Kill Bill vol.1”

Bunun yanı sıra yine klibin bu sahnelerinde Pulp Fiction (1994) filminin açılış sahnesine gönderme yapılmaktadır. Pulp Fiction’da bir lokantadaki soygun sahnesinde “Honey Bunny” takma isimli Yolanda karakteri, video klipte “Honey Bee” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Resim 204.: Pulp Fiction, 1994

Video klibin sonlarına doğru (08.45 dk;), televizyonda “WNS News” adlı bir haber programında, Gaga ve Beyonce’nin kaçak olduklarına dair duyuru yapılmaktadır. Klibin bu sahneleri biçimsel yapısı ile bir haber programı niteliğindedir. Klibin bu bölümündeki görüntülerde ekranın sağ tarafında yer alan “The Telephone Effect” yazıları ile de şarkının ismine gönderme yapılmaktadır.

Resim 205.: Televizyon haberlerine gönderme yapan sahneler

Yine aynı sahnelerde, Gaga’nın “Paparazi” klibindeki görüntülere de gönderme yapılmaktadır. Her iki video klipte de Lady Gaga’nın saçları, makyajı, duruşu, arka plan ve renk kullanımı birebir aynıdır. Bunun yanı sıra yine “Paparazzi” klibinde Gaga’nın takmış olduğu Mickey Mouse gözlüğünü, “Telephone” video klibinde Beyonce’un taktığı görülmektedir. İki klibin yönetmenin de Jonas Åkerlund olduğu göz önüne alındığında Åkerlund’un bu iki video klibi arasında bir “öz alıntı” işlemine başvurduğu söylenebilir.

Resim 206.: Lady Gaga, “Telephone” video klibi

Resim 207.: Lady Gaga, “Paparazi” video klibi

Video klibin genel yapısına bakıldığında, klibin bir Ridley Scott filmi olan “Thelma ve Louis”e bağlı kalınarak biçimlendirildiği görülür. Filmin konusunu, Amerika’da kanunlara karşı gelen iki kaçak arkadaşın yol boyunca işledikleri suçlar oluşturmaktadır. Video klipte Gaga ve Beyonce’nin işledikleri suçlar üzerinden biçimlenmektedir. Nitekim film ile video klip arasında birebir benzer görüntülerin yer alması, klibin filmden alıntılar yaptığının göstergesidir (mtv, 2010).

Resim 208.: Lady Gaga, “Telephone”

Resim 209.: “Thelma and Louise” filmi

Video klip, ekranda “To be continued...” yazısının ardından görünen ve kadınlığı temsil eden cinsiyet simgesi ile bitmektedir. Devam edecek anlamına gelen “To be continued...” yazısı, televizyon dizilerinde ve filmlerinde görülen bir yapıdır.

Aynı zamanda kendinden sonra gelecek olan video klip arasında yine göstergelerarası bir alış-veriş olacağının da işaretidir.

Resim 210.: “Telephone” video klibinden bir görüntü

Resim 211.: Kadın cinsiyet sembolü

Video klip, güçlü bir feminizm duygusu ile stereotipleşmiş kadın imajını kırmaya çalışarak, günümüz Amerika toplumundaki kadın temsiline meydan okumakta ve kuralları yıkmaktadır. Bu düşünce doğrultusunda biçimlenen video klibin anlamını güçlendirmek için de feminist düşüncenin sembolleşmiş görüntüleri video klipte yinelenerek yeniden kullanılmaktadır. Video klibin sonunda kadın cinsiyet simgesi olan Venüs işaretinin kullanılması, video klip boyunca konu edilen feminist anlatıları destekler niteliktedir. Buna ek olarak video klipte özellikle Amerikan toplumundaki kadının yerinin sorgulandığını düşündüren temel dayanaklardan birisi de klipte Amerika’ya işaret eden simgesel yapıların sıklıkla kullanılmasıdır.

Resim 212.: Amerika’yı simgeleyen görüntüler

Sonuç olarak “Telephone” video klibinde yer verilen alıntılar oldukça geniş bir yelpazeden beslendiği gözlemlenmektedir: Resim, video klip, sinema, televizyon, afiş gibi sanat biçimlerinin yoğunlukla kullanılması ile video klipte tam bir alıntı mozağı oluşturulmak istenilmiştir.

III. BÖLÜM

SONUÇ

Video klip 20. yüzyıl içerisinde ortaya çıkmış yeni bir sanat olmasına karşın, kendinden önceki sanatsal biçimlerin, farklı türlerin ve tekniklerin verilerinden daima yararlanmışır. Öyle ki video kliplerin ilk ortaya çıktığı dönemlere bakıldığında sinema ve televizyonun içinde doğduğu, dolayısıyla özünde karma bir tür olduğu görülür. Video klipler görsel-işitsel ve sözselsel bir sanatsal biçimi olması yönü ile de postmodern süreçten etkilenerek farklı biçimleri birarada kullanarak çoksesli bir ortam yaratmaktadır. Böylelikle bu yeni sanatsal biçimin göstergelerarasılık bağlamında tanımlanması olağandır. Buradan hareketle tez çalışmasında göstergelerarasılık yöntemine uygun olarak ötekinin verilerini bilinçli bir biçimde alıntılararak yeni bir yapı oluşturan video klipler incelenmiştir. Sözü edilen kliplerde, görüntüler yansılama, öykünme ve kolajın kimi özelliklerine uygun olarak dönüştürülerek ve taklit ilişkisiyle yan yana getirerek çoksesli bir alan yaratılmışır. Bir kopukluk ya da ayrışıklık estetiği üzerine oturan bu kliplerde izleyici değişik tarzları, değişik dönemlere ait sanatsal biçimleri ve sanatçıları/yazarları tanımaya çağırılmaktadır. Böylelikle postmodern süreç içerisinde yer alan ve bir tanımlama yöntemi olan göstergelerarası alış-verişlerin pek çok video klipin estetik özelliğini belirlediği gözlemlenmektedir.

Bu doğrultuda çalışma kapsamında video klipler birer tasarım ürünü olarak ele alınmış ve göstergelerarasılık kavramının verilerinin izleri ilk bölümde genel örnekler üzerinden belirlenmiştir. Özellikle kliplerin sinema, televizyon, bilgisayar oyunları, fotoğraf, tiyatro, edebiyat, resim ve öteki video klipler gibi değişik alanlardan yoğun bir biçimde beslendiğini belirlemek üzere yapılan araştırmaların ardından, beş video klip üzerinden daha ayrıntılı bir çözümleme uğraşında bulunulmuştur. Bu video klipler arasında R.E.M - “Losing My Religion”, Metallica - “Untill It Sleeps”, Madonna - “Hollywood” Red Hot ChiliPeppers - “Dani California”, Lady Gaga&Beyonce - “Telephone” adlı video klipler yer almaktadır. Bu video kliplerin seçilmesindeki neden göstergelerarasılığa en çok başvuran karma, çoksesli ve kopukluk estetiğinin özelliklerini taşıyan ve içerisinde zengin verileri barındıran bilinçli birer yenidenüretim olmalarıdır. Sözü edilen bu video klipler

üzerinde yapılan incelemelerde birden fazla sanatsal biçimden izler tespit edilmiştir: R.E.M - “Losing My Religion” klibinde yoğun bir biçimde resim sanatından yararlanılmasının yanı sıra sinema ve yazın sanatına; Metallica - “Untill It Sleeps” klibinde ressam H. Bosch’un yapıtlarına ve dini metinlere; Madonna - “Hollywood” klibinde yalnızca fotoğraf sanatına; Red Hot ChiliPeppers - “Dani California” klibinde star imajlarına ve öteki video kliplere; Lady Gaga&Beyonce - “Telephone” klibinde ise sinema, televizyon, video klip, müzikal, resim, çizgiroman ve müzik sanatına başvurulmuştur. Bu video kliplerde ve tez süresince örneklendirilen diğer video kliplerde alıntılama amacıyla başvuru yapıtlardan kimi zaman birebir kesitler alınmış, kimi zaman birebir kopyalamak yerine öykünme, yansılama ve kolaj yöntemine uygun bir biçimde yeniden üretim/yeniden canlandırma yoluna gidilmiş, bu sayede gönderge yapıtlar yeni bir bağlamda, yeni bir anlamda yinelenerek çoksesli yapıtlar oluşturulmuştur. Böylece video klip sanatında da postmodern yapıt tanımlamasına uyan üretimlerde bulunduğu, yapılan inceleme ve çözümler doğrultusunda tespit edilmiştir.

Yalnızca öteki video kliplerden yararlanılarak oluşturulan video kliplere bir başka deyişle “iç gönderme” ya da “öz alıntılama” işleminin gündeme geldiği kliplerde ise alıntılama işleminin farklı şekillerde karşımıza çıktığı gözlemlenmektedir. Ayrıca bu işlemlerin Aymar Jean Christian’ın “Music Video Remakes: Culture, History and the Reach and Limits of User Production” adlı makalesindeki sınıflandırmalarla uygunluk gösterdiği belirlenmiştir: Video kliplerin görsel ve işitsel tarzları ve kaynak materyale olan bakışları üzerinden yapılan bu sınıflandırmaya göre (Christian, 2009:13) alıntılama işlemine başvuran klipler;

1. Orijinal müziği kullanır ve orijinal materyalin görüntüsünü ve uyandırdığı hissi kopyalamayı amaçlar.
2. Orijinal müziği yeniden düzenleyerek kullanır ve orijinal videoyu montajlayıp başka içeriklerle birleştirirler.
3. Orijinal müziği kullanır ancak görsellik farklıdır.
4. Orijinal müziği yeniden seslendirir ve/veya yeni bir müzik kullanır, ancak görsellik benzerdir.
5. Orijinal müziği yeniden seslendirir ve/veya yeni bir müzik kullanır, ancak görsellik farklıdır.

Gerçekten de iç gönderme ya da öz alıntı işlemine başvuran video kliplerin orijinal video klipi kullandığı, farklı video kliplerin kolaj tekniğine uygun bir biçimde bir araya getirilerek montajlandığı, ya da birebir görüntüler kullanmadan yeniden canlandırıldığı tespit edilmiştir. Öte yandan görüntülere eşlik eden müziğin de kimi zaman yinelenildiği kimi zaman ise müzikten bağımsız bir üretim yoluna gidildiği görülmektedir.

Yukarıda sözü edilen bu alıntılama işlemlerinin yapılış biçimi ve amacı her ne kadar farklılık gösterse de hepsinin ortak ve en önemli özelliği klipte ünlü şahsın varlığının temel rol oynaması, ticari bir kaygının taşınması ve eğlendirici bir işlev üstlenmesidir. Aktulum, (2012:393)'un de belirttiği gibi “amaç klipte ilk anda daha çok okuru ‘büyülemek’, ‘gözünü boyamaktır’. Gönderme yapılan yapıtı ve sanatçıyı bulmasıyla buluşundan alacağı ‘tat’ hedeflenir ve izleyicinin hangi yapıta gönderme yapıldığını anlayabilmesi için yeterince ipuçları verilir”. Öte yandan klip bir yandan izleyiciyi oyunsu bir düzlemde eğlendirirken, diğer yandan içerisinde yorumlanmayı bekleyen bir dizi ileti de barındırmaktadır: Bu iletiler toplumun yapısını içerisinde bulunan dönem ile ilişkilendirerek daha çok tarihsel, kültürel ve eğitsel olarak karşımıza çıkmakta, aynı zamanda izleyiciye güncel bildiriler verilmektedir. Connor (2001:242, 261) ve Aktulum (2012:389) bu durumu şu şekilde dile getirir:

Klip “kültürümüzün imgenin tam ve mutlak egemenliği altında sönüp gitmesini” temsil eder. “Bu aynı anda hem bir ‘ekstaz’ yani coşku, tat alma, hem de bir ‘çürüme’ uğrağıdır” (Connor, 2001:242). Bağlamsal olmaktan çıkarılarak farklı seslerin çoksesli bir yapıda bir araya getirilmesi, “sırası değiştirilerek yeniden üretilen birçok tarzın” (Connor, 2001:261) ayrışık bir yapı ortaya koyması, tarz çokluğunun yansılama ya da öykünme üstünden gerçekleştirilmesi, “kültürel klişelerin yeniden kullanıma sokularak sınırların bulanıklaştırılması, kültürel birbirinden kolayca ayırt edilemeyecek tarzda toplumsal ve ekonomik olanla iç içe geçirilmesi, klipin fiziksel yapısının parçalanıp pastiş ve kolaj halinde yeniden bir araya getirilmesi, sanatçıların başka sanat biçimlerinin ses teknolojilerinden yararlanarak ya da başka sanatçıların kayıt ve icralarını kendilerine mal edip istedikleri gibi kullanmaları, metinlerarasılık ilkesinin popüler kültürdeki bir eşdeğerini ortaya koymak biçimi vb. bilinen postmodern özellikler ele aldığımız klipin yapısına uygun özelliklerdir. Klipin anlamı gösterilenden çok gösterende bu biçimde belirginlik kazanmakta ... bu ‘yeni’ versiyon, basitçe tek bir kültürel kimliği ifade etmek yerine heterojen kültürel yaşantının ifade edilmesine, “karışık ya da geçişli kültürel kimliklerin tartışılmasına” olanak verir” (Connor, 2001:274).

Genel bir anlatımla video klipler sözü edilen işlemler aracılığıyla “açık bir yapı” üzerine oturtularak, zamansal ve uzamsal açıdan birbirinden farklı olan sanatsal biçimlerin video kliplerin tasarım süreci içerisinde bir araya getirilmesiyle

yeni yaratılar olşuturulmuştur. Böylelikle bu yeni yaratılar aracılığıyla birer uyarıcı olan göstergelerin uyandırdığı belleksel imge zihnimizde başka bir uyarıcının imgesine bağlanarak, yeni anlamların oluşumuna olanak sağlamaktadır. Bir başka deyişle imgenin unutulması engellenerek, izleyiciye güncel toplumsal içerikli iletiler vermektedir.

KAYNAKÇA

KİTAP

ABEL, R. (2006). **A “Forgotten” Part of the Program: Illustrated Songs**. University of California Press, ISBN 978-0-520-24742-0.

AKARSU, B., (1998). **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, İnkılap Yayınevi, İstanbul.

AKTULUM, K. (2007). **Metinlerarası ilişkiler**, Öteki Yay., İstanbul.

AKTULUM, K. (2011). **Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık**, Kanguru Yayınları, Ankara.

AKYÜREK, F. (2005). **Görsel/İşitsel Bir Dil: Video Klip**, Selçuk İletişim 3,4, 2005.

ALTMAN, R. (2007). **Silent Film Sound**. Columbia University Press. ISBN 0231116632.

BAKHTIN, M. (2001). **Karnavalın Romana, Edebiyat Felsefesinden Dil Felsefesine Seçme Yazılar**, çev. Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

CLARK, V. (2004). “MTV and Music Video Research”, **Teaching Music Video BFI**, Editor: Vivienne Clark. Erişim: 10 Kasım 2011. <http://benfrasermusic.wordpress.com/2011/06/24/mtv-and-music-video-research/>

CONNOR, S. (2001). **Postmodernist Kültür: Çağdaş Olanın Kuramlarına Bir Giriş**, çev. M. Doğan Şahiner, Yapı Kredi Yayınları,

ÇALIŞLAR, A. (1993). **Tiyatro Kavramları Sözlüğü**, Tiyatro/Kültür Dizisi:2, Mitos Boyut Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

ÇALIŞLAR, A. (1994). **Tiyatro Oyunları Sözlüğü1(Dünya Tiyatrosu)**, Mitos Boyut Yayınları, Cilt:1, İstanbul.

ÇELİKCAN, P. (1996). **Müziği Seyretmek: Popüler Müzik-Medya İlişkileri Açısından Müzik Videosu ve Müzik Televizyonu**, Yansıma Yayınları, Ankara.

DARLEY, A. (2001). **Visula Dijital Culture: Surface Play and Spectacle in New Media Genres**, Routledge, New York.

DASTARAC, N. B. (2010). **L’Intertextualite Lyrique**, “Johnny Got His Gone de Dalton Trumbo, “One” de Metallica: les quatre vies de Joe Bonham, Camion Blanc.

ECZACIBAŞI, (1997). **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

ERDOĞAN ve SOLMAZ, (2005). **Sinema ve Müzik**, ERK Yayıncılık, Ankara.

FREUND, G. (2008). **Fotoğraf ve Toplum**, çev. Şule Demirkol, Sel Yayıncılık, İstanbul.

GOODWIN, A. (1992). **Music Television and Popular Culture: Dancing In The Distraction Factory**, University of Minnesota Press, United States of America.

HOESTEREY, I. (2001). **Pastiche: Cultural Memory in Art, Film, Literature**, Indiana University Press, USA.

KAPLAN, A. E. (1987). **Rocking Around the Clock: Music television, postmodernism and consumer culture**, London: Methuen.

KOLCU, A. İ. (2008). **Edebiyat Kuramları**, Salkımsöğüt Yayınları, Ankara.

LULL, J. (2000). **Popüler Müzik ve İletişim**, çev. Turgut İblağ, Çeviriyazıları, İstanbul.

MUYBRIDGE, E. (1885). **The Human Figure In Motion**, London: Chapman&Hall, LD 1997, Third Impression.

ORAL, Ü. (2003). **Kukla ve Kuklacılık**, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

POSTMAN, N. (2010). **Televizyon Öldüren Eğlence**, çev. Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.

SÖZEN, M. (1999). "Müziğin Görüntüyle Evliliği Klipler", **Sinemasal**.

TEPECİK, (2002). **Grafik Sanatlar**, Detay-Sistem Yayınları, Ankara.

TUNALI, İ. (2004). **Tasarım Felsefesine Giriş**, YEM Yayınevi, İstanbul.

UĞUR, A. (1991). **Keşfedilmemiş Kıta: Günlük Yaşam ve Zihniyet Kalıplarımız**, İletişim Yayınları, İstanbul.

ÜNAL, B. (2003). "Bir ifade formu olarak müzik videosu", **Popüler Müzik Yazıları**, Cilt:1, Sayı:1, Bahar/Yaz.

YALÇIN, A. ve AYTAŞ, G. (2002). **Tiyatro ve Canlandırma**, Akçağ Yayınevi, Ankara.

YAMANER, G. (2007). **Postmodernizm ve Sanat**, Algi Yayınları, Ankara.

MAKALE

AKTULUM, K. ve ÇALIŞ, E. (2010). "Video-Klip Ve Alıntılama: Hold Your Horses Adli Müzik Grubunun 70 Million'u", **X. Uluslararası Dil, Yazın ve Değişim Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Gazi Üniversitesi, Ankara.

CORONA, V. P. (2011). "Memory, Monsters and Lady Gaga", **The Journal of Popular Culture**, Wiley Periodicals, Inc. <https://docs.google.com/file/d/0B6zCXMvRopjMVXF0SXBW0EJQtkk/edit?pli=1>

CHRISTIAN, A. J. "Music Video Remakes: Culture, History and the Reach and Limits of User Production", **Penn Internet and Media Policy workshop series**, Philadelphia, Pennsylvania, <http://ajchristian.org/MusicVideoRemakes.pdf>

ÇELİKCAN, P. (2003). "Bir Anlatım Biçimi Olarak Müzik Videolarının Görsel ve İşitsel Özellikleri", **Popüler Müzik Yazıları, Popüler Müzik Araştırmaları Derneği Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, İzmir.

ÇELIKCAN, P. (1994). **Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 1-2.

KALE, Ö. (2010). "Edebiyat Sinema İlişkisi", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:3, Sayı:14 <http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi14pdf/kaleozlem.pdf>

KARAKAYA, S. (2005). "Sinema-Resim İlişkisi ve Sanat Olarak Sinemanın Resimsel Estetiği", **Üç aylık Sosyal Bilimler Dergisi**, <http://www.e-sosder.com> ISSN:1304-0278

KINDER, M. (1984). "Music Video and Spectator: Television, Ideology and Dream", **Film Quarterly**, 38. No:1, Fall.

KURTULUŞ, M. (2009). "Ağrı Dağı Efsanesinden Sözlü Edebiyata Metinlerarası Bir Yolculuk", **Millî Folklor**, Yıl 21, Sayı 83.

STOCKBRIDGE, S. (1987). "Intertextuality: Video Music Clips and Historical Film", *History on/and/in Film*. Perth: History & Film Association of Australia. <http://www.mcc.murdoch.edu.au/Reading Room /hfilm/SALLY.html>

KETENCİ, T. (2007). "Marquis De Sade: İnsan Doğa İlişkisinde İnsan Doğasının Doğal Yanının Savunusu", **Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:3-Bahar, <http://www.flisdergisi.com/sayi3/75-96.pdf>

DİĞER

Tez

BEKTAŞ, S. (2007). **Türkiye’de Muzik Videosu Açısından Müzik Yapım Şirketleri ve Müzik Televizyonu İlişkisi Bir Örnek: MMC TV**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

TOKER, O. (1999). **Video-Klipte Fotoğraf Kullanımı**, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fotoğraf Anasanat Dalı, Erzurum.

İnternet

ARTBIBLE, (2012). **Ecce Homo**, <http://www.artbible.info/art/large/209.html> (12.08.2012).

BEATRIXKIDDO79.BUZZNET, (2010). **Is Christina Aguilera's new video a total Madonna/Lady Gaga rip off?**, <http://beatrixkiddo79.buzznet.com/user/polls/188621/christina-aguileras-new-video-total/>

COLLEYEEQEGS, (2009). **Intertextuality**, <http://colleyeeqegs.wordpress.com/2009/10/17/intertextulaity-and-poster-modernism/> (10.11.2011).

GAMEZONE, (2009). **MC Lars Bayonetta Müzik Video Reveals**, http://www.gamezone.com/news/mc_lars_reveals_new_bayonetta_music_video (16.02.2011).

GAMEZONE, (2011). **Driver:San Francisco Inspires Yelowolf's "No Hands" Music Video**, http://www.gamezone.com/news/driver_san_francisco_inspires_yelawolfs_no_hands_music_video (16.02.2012).

RODRIQUEZ, R. (t.y.). **Le design, qu'est-ce que c'est? – Vu par les designers**, <http://www.placeaudeesign.com/reperes/design/design.htm>

DATE360, (2011). **Rihanna Accused Of Concept Theft in "You Da One" Video**, <http://www.date360.net/profiles/blogs/rihanna-accused-of-concept-theft-in-you-da-one-video> (17.01.2011).

ENCYCMET, (t.y.). **Until It Sleeps**, <http://www.encycmet.com/songs/sluis.shtml> (20.08.2012).

FILLON, O. (t.y.). **Le design, qu'est-ce que c'est?–Futuriste**, <http://www.placeau.design.com/reperes/design/design.htm>

INDEPENDENT, (2008). **Arrows of desire: How did St Sebastian become an enduring, homo-erotic icon?**, <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/art/features/arrows-of-desire-how-did-st-sebastian-become-an-enduring-homoerotic-icon-779388.html> (08.08.2012).

JOHNSON, T. (2010). **Goodwin's Theory–Intertextuality**, <http://theojohnsonmusicvideo.blogspot.com/2010/07/goodwins-theory-intertextuality.html> (21.12.2010).

LATIMERMEDIA, (2011).**Intertextuality & Postmodernism; Lady Gaga–Telephone**,<http://latymermedia2010mvjessr.blogspot.com/2011/09/intertextuality-postmodernism-lady-gaga.html> (10.11.2011).

LATIMERMEDIA, (2010). **Intertextuality in Music Videos**. <http://latymermedia2010mvfrank.blogspot.com/2011/09/intertextuality-in-music-videos.html> (13.12.2010).

MTV, (2010). **Lady Gaga's 'Telephone': The Story Behind Her VMA-Nominated Video**, www.mtv.com/news/articles/1647354/lady-gagas-telephone-story-behind-her-vma-nominated-video.jhtml (11.11.2011).

MTV, (2011). **The Buggles**, <http://www.mtv.com/music/artist/buggles/artist.jhtml>

PUREINSIGHT, (2011). **The "Haywain" Triptych by Hieronymus Bosch**, <http://www.pureinsight.org/node/2384> (05.08.2012).

SNAP2OBJECTS, (2007). **10 Inspirational Music Videos**, <http://www.snap2objects.com/2007/09/06/10-inspirational-music-videos/>(09.06.2010).

SONGFACT, (2011). **Maniac**, <http://www.songfacts.com/detail.php?id=806>

TDK, (t.y.).**Edebiyat**, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.50853c9d6c2151.47357986 (07.05.2012).

VENA, (2012). **Madonna Sued Over "Vogue"**,<http://www.mtv.com/news/articles/1689554/madonna-vogue-lawsuit.jhtml>

YARSEL, B. (2009). **Modern Videoların Atası: Scopitone**, <http://www.futuristika.org/trend/tech/scopitone/> (29.11.2011).

YOUTUBE, (2008). **The Beatles-Full Feb 9th, 1964 Ed Sullivan Show Performance**http://www.youtube.com/watch?v=n8pX_nHPduo (29.11.2011).

YOUTUBE, (2009). **Elvis Presley-Hound Dog (live on the Milton Berle Show in 1956)**, <http://www.youtube.com/watch?v=zU4i5gyFK1s> (21.12.2011).

YUHANNA, (2009). **İncil**, <http://incil.info/arama/Yuhanna> (20.05.2012).

WASHDIPLOMAT, (2010). **Moving Picture**, <http://washdiplomat.com/index.php?option=comcontent&view=article&id=6000:moving-picture-&catid=207:june-2010&Itemid=237>

WIKIPEIA, (2012a). **The Garden of Earthly Delights**, http://en.wikipedia.org/wiki/The_Garden_of_Earthly_Delights (11.06.2012)

WIKIPEIA, (2012b). **Ecce Homo**, http://en.wikipedia.org/wiki/Ecce_Homo (11.06.2012)

WIKIPEIA, (2012c). **İkarus**, <http://tr.wikipedia.org/wiki/İkarus> (11.06.2012)

WILLCOX, (2011). **Theorists on Music Videos**, <http://rebekahwillcoxadvancedproduction.blogspot.com/2011/10/theorists-on-music-videos.html>

EKLER

EK-I: R.E.M. – “LOSING MY RELIGION” ŞARKI SÖZLERİ

Sanatçı:R.E.M.

Albüm: Out Of Time

Tür: Pop

Söz yazar(lar)ı: William Berry, Peter Buck, Mike Mills, Michael Stipe

O h, life is bigger
It's bigger than you
And you are not me
The lengths that I will go to
The distance in your eyes
Oh no, I've said too much
I set it up

That's me in the corner
That's me in the spotlight
Losing my religion
Trying to keep up with you
And I don't know if I can do it
Oh no, I've said too much
I haven't said enough
I thought that I heard you laughing
I thought that I heard you sing
I think I thought, I saw you try

Every whisper
Of every wakin' hour
I'm choosing my confessions
Trying to keep an eye on you
Like a hurt, lost and blinded fool, fool
Oh no, I've said too much
I set it up

Consider this, consider this
Hint of the century
Consider this, the slip
That brought me to my knees failed
What if all these fantasies
Come flailing around?
Now I've said too much

I thought that I heard you laughing

Hayat büyük
Senden daha büyük
Ve sen ben değilsin
Gideceğim yolun uzunluğu
Gözlerindeki mesafe kadar
Olamaz sanırım fazla kaçırdım
Çekiliyorum

Köşedeki benim
Spot ışığındaki ben
İnancımı kaybediyorum
Seni kaybetmemeye çalışıyorum
Ve yapabilir miyim bilmiyorum
Olamaz sanırım fazla kaçırdım
Yeteri kadar konuşamadım
Güldüğünü duydum sanki
Şarkı söylediğini duydum sanki
Denediğini gördüm sanki

Her fısıltı
Uyanma saatimdeki
İtiraflarımı seçiyor
Gözümü üzerinde tutmaya çalışıyorum
Yaralı ve kayıp kör bir aptal gibi
Olamaz sanırım fazla kaçırdım
Çekiliyorum

Düşün bunu
Asrin ipucu
Düşün bunu
Düştüğüm hata
Beni diz çöktürdü
Tüm bu fanteziler
Havada uçuşsa ne olurdu
İşte şimdi fazla kaçırdım

I thought that I heard you sing
I think I thought, I saw you try

But that was just a dream
That was just a dream

That's me in the corner
That's me in the spotlight
Losing my religion
Trying to keep up with you
And I don't know if I can do it
Oh no, I've said too much
I haven't said enough
I thought that I heard you laughing
I thought that I heard you sing
I think I thought, I saw you try

But that was just a dream
Try, cry, why try?
That was just a dream
Just a dream, just a dream
Dream

Güldüğünü duydum sanki
Şarkı söylediğini duydum sanki
Denediğini gördüm sanki

Ama o sadece bir rüyaydı
O sadece bir rüyaydı

Köşedeki benim
Spot ışığındaki ben
İnancımı kaybediyorum
Seni kaybetmemeye çalışıyorum
Ve yapabilir miyim bilmiyorum
Olamaz sanırım fazla kaçırdım
Yeteri kadar konuşamadım
Güldüğünü duydum sanki
Şarkı söylediğini duydum sanki
Denediğini gördüm sanki

Ama o sadece bir rüyaydı
Dene, ağla
O sadece bir rüyaydı
Rüyaydı

**EK-II: RED HOT CHILI PEPPERS - DANI CALIFORNIA ŞARKI
SÖZLERİ**

Sanatçı: Red Hot Chili Peppers

Albüm: Stadium Arcadium

Tür: Rock

Söz yazar(lar)ı: Michael Peter Balzary, John Frusciante, Anthony Kiedis, Chad
Smith

Gettin' born in the state of Mississippi
Papa was a copper and momma was a
hippie
In Alabama, she would swing a hammer
Price you gotta pay when you break the
panorama
She never knew that there was anything
more than poor
What in the world does your company
take me for

Black bandana, sweet Louisiana
Robbin' on a bank in the state of Indiana
She's a runner, rebel and a stunner
Condemned everywhere sayin' baby
whatcha gonna
Lookin down the barrel of a hot metal
.45
Just another way to survive

California rest in peace
Simultaneous release
California show your teeth
She's my priestess I'm your priest
Yeah, Yeah

She's a lover, baby and a fighter
She should've seen it comin when it got
a little brighter
With a name like Dani California,
Day was gonna come when I was gonna
mourn ya'
A little loaded she was stealing another
breath

Dani Kaliforniya
Mississippi eyaletinde doğar
Babası aynasız, annesi de hippie
Alabama'da çekiç sallıyordu
Manzarayı çektiğinde ödemen gereken
bedel bu
Fakirlikten başka bir şey olduğunu
bilmezdi hiç
Nedir yani? Sırdasın beni ne sanıyor?

Siyah bandana, tatlı louisiana
Indiana eyaletinde bir banka soyar
O bir koşucu, asi ve şok edici
Her yola gelir "bebeğim napcan" diyerek
Namlusundan bakar bir kırkbeşliğin
Hayatta kalmanın bir başka yolu işte

Kaliforniya huzur içinde yat
Anında bırak
Kaliforniya göster dişlerini
O benim rahibem, ben onun rahibi
Yeah

O bir ask bebeği ve savaşçı
Gelişini görmeliydim biraz parlamaya
başladığında
Dani kaliforniya gibi bir adı varken
Şeytan gelecek ama ben seni
uyaracaktım

Birazcık yalnızdı, başka bir nefes
çalmaktaydı
Ölümüne seviyorum bebeğimi

I love my baby to death

California rest in peace
Simultaneous release
California show your teeth
She's my priestess I'm your priest
Yeah, Yeah

Who knew the harder side of you
Who knew what all this got to prove
Too true to say goodbye to you
Too true too sad sad sad

First to fade her, gifted animator
One for the now and eleven for the later
Never made it, up to Minnesota
North Dakota man was a gunnin' for the
quota
Down in the badlands she was saving the
best for last
It only hurts when I laugh
Gone too fast

California rest in peace
Simultaneous release
California show your teeth
She's my priestess I'm your priest

Kaliforniya huzur içinde yat
Anında bırak
Kaliforniya göster dişlerini
O benim rahibem, ben onun rahibi
Yeah

Kim bilirdi senin diğer yüzünü
Kim bilirdi kanıtlamak için bunları
denediğini
Sana "bay bay" demek çok doğru
Çok doğru sana demek, demek, demek...

Oltacı şanslıydı ve onu yarattığını
1 tane şimdi, 11 tane sonra için
Asla minnesota'ya gidemedi
North dakota'lı adam kota için
silahlanıyordu
Vadide en iyiyi sona saklamaktaydı
Sadece güldüğümde acıyor artık
Çok çabuk geçti gitti...

Kaliforniya huzur içinde yat
Anında bırak
Kaliforniya göster dişlerini
O benim rahibem, ben onun rahibi

EK – III: MADONNA – HOLLYWOOD ŞARKI SÖZLERİ

Sanatçı: Madonna

Albüm: American Life

Tür: Pop

Söz yazar(lar)ı: Mirwais Ahmadzai, Madonna

Everybody comes to Hollywood They wanna make it in the neighborhood They like the smell of it in Hollywood How could it hurt you when it looks so good	Herkes Hollywood'a geliyor Bu yakınlarda olmak istiyorlar Hollywood'da havanın kokusunu seviyorlar Bu kadar güzel gözükürken seni nasıl incitebilir
Shine your light now This time it's gotta be good You get it right now, yeah 'Cause you're in Hollywood	Işığını parlat şimdi Bu kez güzel olmalı Bu sefer istediğini alıyorsun Çünkü Hollywood'dasın
There's something in the air in Hollywood The sun is shining like you knew it would You're ridin' in your car in Hollywood You got the top down and it feels so good	Hollywood'un havasında bir şeyler var Güneş parlayacağını bildiğin şekilde parlıyor Hollywood'da arabayı sürüyorsun Arabanın üstünü açmışsın ve bu çok güzel
Everybody comes to Hollywood They wanna make it in the neighborhood They like the smell of it in Hollywood How could it hurt you when it looks so good	Hollywood'da hafızamı kaybettim Milyon tane görüntü vardı, kötü ve iyi Hollywood'un havasında bir şeyler var Onu terk etmeye çalıştım ama asla edemedim
I lost my memory in Hollywood I've had a million visions, bad and good There's something in the air in Hollywood I tried to leave it but I never could	Hollywood'un havasında bir şeyler var Namımı kaybettim, kötü ve iyi Hollywood'da arabayı sürüyorsun Arabanın üstünü açmışsın ve bu çok güzel Müzik istasyonları hep aynı şarkıları çalıyor Doğru ve yanlış kavramından sıkıldım
Shine your light now This time it's gotta be good You get it right now yeah 'Cause you're in Hollywood	Herkes Hollywood'a geliyor Bu yakınlarda olmak istiyorlar Hollywood'da havanın kokusunu seviyorlar
There's something in the air in	

Hollywood
I've lost my reputation, bad and good
You're ridin' in your car in Hollywood
You got the top down and it feels so
good

Music stations always play the same
song
I'm bored with the concept of right and
wrong

Everybody comes to Hollywood
They wanna make it in the neighborhood
They like the smell of it in Hollywood
How could it hurt you when it looks so
good

Shine your light now
This time it's gotta be good
You get it right now yeah
'Cause you're in Hollywood
In Hollywood

Check it out, this bird has flown

Shine your light now
This time it's gotta be good
You get it right now yeah
'Cause you're in Hollywood
In Hollywood

Push the button, don't push the button
Trip the station, change the channel
Push the button, don't push the button
Trip the station, change the channel

Bu kadar güzel gözüürken seni nasıl
incitebilir

Çünkü Hollywood'dasın
Hollywood'da
Dinle bunu, bu kus uçu

Çünkü Hollywood'dasın
Hollywood'da
Dügmeye bas
Dügmeye basma
Istasyonlari gez
Kanali degistir

EK-IV: METALLICA – UNTILL IT SLEEPS ŞARKI SÖZLERİ

Sanatçı: Metallica

Albüm: Load

Tür: Rock

Söz yazar(lar)ı: James Alan Hetfield, Lars Ulrich

Where do I take this pain of mine
I run, but it stays right my side
So tear me open, pour me out
There's things inside that scream and
shout
And the pain still hates me
So hold me, until it sleeps

Just like the curse, just like the stray
You feed it all once and now it stays
Now it stays

So tear me open, but beware
There's things inside without a care
And the dirt still stains me
So wash me, until I'm clean

It grips you, so hold me
It stains you, so hold me
It hates you, so hold me
It holds you, so hold me

Until it sleeps
Until it sleeps
Until it sleeps
Until it sleeps

So tell me why you've chosen me
Don't want your grip, don't want your
greed
I don't want it

So tear me open, make you gone
No longer will you hurt anyone
And the face still shakes me
So hold me, until it sleeps

It grips you, so hold me
It stains you, so hold me, oh, yeah

Benim olan bu acıyı nereden aldım?
Kaçıyorum fakat hep yanı başımda
Bu yüzden beni parçalayıp aç, acılarımı
dışarıya dök
İçimde haykıran ve bağırın şeyler var
Ve acı hala benden nefret ediyor bu
yüzden beni bırakma
Ta ki o uyuyana kadar

Bir lanet gibi, başıboş bir hayvan gibi
Onun bir sefer besledin ve şimdi hala
burada, şimdi hala burada
Bu yüzden beni parçalayıp aç fakat
dikkatli ol
Hiçbir şeye aldırmayan bir şeyler var
içimde
Ve bu pislik hala beni kirletiyor bu
yüzden temizlenene kadar beni yıka

O şey seni sınıksıkı kavırıyor bu yüzden
beni bırakma
O şey seni lekeliyor bu yüzden beni
bırakma
O şey senden nefret ediyor bu yüzden
beni bırakma
O şey seni bırakmıyor bu yüzden beni
bırakma
Ta ki o uyuyana kadar
Söyle bana niçin beni seçtin?
Beni kavramanı istemiyorum
Açgözlülüğünü istemiyorum
O şeyi istemiyorum

Parçalayıp açacağım kendimi, seni beni
terketmeye zorlayacağım
Daha fazla kimseyi incitemeyeceksin
Ve korku hala beni sarsıyor bu yüzden
beni bırakma
Ta ki o uyuyana kadar

It hates you, so hold me
It holds you, holds you, holds you

Until it sleeps
Until it sleeps
Until it sleeps
Until it sleeps

I don't want it
Don't want it
Want it
Want it
Want it
Want it, no

So tear me open, but beware
The things inside without a care
And the dirt still stains me
So wash me, till I'm clean

I'll tear me open, a big jar
No longer would you hurt anyone
And the fear still shapes me
So hold me, until it sleeps

Until it sleeps
Until it sleeps
Until it sleeps
Until it sleeps

O şey seni sımsıkı kavriyor bu yüzden
beni bırakma
O şey seni lekeliyor bu yüzden beni
bırakma
O şey senden nefret ediyor bu yüzden
beni bırakma
O şey seni bırakmıyor, bırakmıyor,
bırakmıyor
Ta ki o uyuyana kadar

Ben o şeyi istemiyorum,
İstemiyorum, istemiyorum,
istemiyorum,istemiyorum, hayır
Bu yüzden beni parçalayıp aç fakat
dikkatli ol
Hiçbir şeye aldırmayan bir şeyler var
içimde
Ve bu pislik hala beni kirletiyor bu
yüzden temizlenene kadar beni yıka

Parçalayıp açacağım kendimi, seni beni
terketmeye zorlayacağım
Daha fazla kimseyi incitemeyeceksin
Ve nefret hala beni şekillendiriyor bu
yüzden beni bırakma
Ta ki o uyuyana kadar

EK-V: LADY GAGA– TELEPHONE ŞARKI SÖZLERİ

Sanatçı: Lady Gaga

Albüm: The Fame: Monster

Tür: Pop

Söz yazar(lar)ı: Lashawn Daniels, Lazonate Franklin, Stefani Germanotta, Rodney Jerkins, Beyonce Knowles

Hello, hello, baby, you called?
I can't hear a thing
I have got no service

In the club, you say? say?
Wha-wha-what did you say, huh?
You're breakin` up on me
Sorry I cannot hear you
I`m kinda busy
Kinda busy
Kinda busy
Sorry I cannot hear you
I`m kinda busy

Just a second
It`s my favorite song they`re gonna
play
And I cannot text you with a drink in
my hand, eh?
You should`ve made some plans
with me
You knew that I was free
And now you won`t stop calling me
I`m kinda busy
Stop callin` Stop callin`
I don`t wanna think anymore
I left my head and my heart on the
dancefloor
Stop callin` Stop callin`
I don`t wanna talk anymore
I left my head and my heart on the
dancefloor

Stop telephonin` me
I`m busy
Stop telephonin` me
Can call all you want

Merhaba merhaba bebeğim
Aradın bir şey duyamadım.
Hiçbir hizmet yok

Kulüpte gördün gördün.
Ne-ne-ne dedin?
Oh benden ayrılıyorsun
Üzgünüm Seni duyamıyorum
Meşgulüm.
Meşgul gibi
Meşgul gibi
Üzgünüm seni duyamıyorum
meşgulüm.

Yalnızca bir saniye
Onların çaldığı benim en sevdiğim şarkı.
Ve sana elimde içki varken mesaj atamam
Benimle bazı planlar yapmalıydın
Özgür olduğumu biliyordun.
Ve şimdi beni aramadan duramıyorsun
Meşgulüm.
Aramayı kes Aramayı kes
Daha fazla düşünmek istemiyorum!
Aklımı ve kalbimi dans pistine bıraktım
Aramayı kes aramayı kes.
Daha fazla konuşmak istemiyorum!
Aklımı ve kalbimi dans pistine bıraktım
Arama beni!
Meşgulüm!
Eh eh eh eh eh eh eh eh eh
Arama beni!

İstediğin kadar arayabilirsin
Ama evde kimse yok
Ve telefonuma ulaşamayacaksın!
Dışarıda klüpteyim
Ve çocuğu yudumluyorum

but there`s no one home
And you`re not gonna reach my
telephone
Out in the club
And I`m sipping that bubb
And you`re not gonna reach my
telephone
Call all you want, but there`s no one
home
And you`re not gonna reach my
telephone
Out in the club
And I`m sipping that bubb
And you`re not gonna reach my
telephone

Boy, the way you blowing up my
phone
Won`t make me leave no faster
Put my coat on faster
Leave my girls no faster
I should ve left my phone at home
Cause this is a disaster
Calling like a collector
Sorry, I cannot answer

Not that I don`t like you
I`m just at a party
And I am sick and tired of my phone
r-ringing

Sometimes I feel like I live in grand
central station
Tonight I`m not takin` no calls
`Cause I`ll be dancin`
I`ll be dancin`
My telephone
Ma ma ma telephone
`Cause I`m out in the club
And I`m sippin that bubb
And you`re not gonna reach my
telephone
The number you have reached
Is not in service at this time
Please check the number, or try your
call again)

Ve sen telefonuma ulaşamayacaksın!
İstediğin zaman ara
Ama evde kimse yok
Ve telefonuma ulaşamayacaksın!

Dışarıda klüpteyim
Ve çocuğu yudumluyorum
Ve sen telefonuma ulaşamayacaksın!
Delikanlı telefonumu patlatman
daha erken pes etmemi sağlamaz
Hızlıca ceketimi üstüne koyarım
kızlarımı daha hızlı bırakmam
Telefonumu evde bırakmalıydım
çünkü bu tam bir rezillik!
Tefeci gibi arayıp duruyorsun
Üzgünüm cevap veremem!

Seni sevmediğimden değil
Sadece şuan partideyim.
Ve telefonumun çalmasından bıktım usandım
istasyonunda yaşıyor gibi hissediyorum.
Bu akşam çağrılarını cevaplamıyorum
Çünkü dans ediyor olacağım.

Çünkü dans ediyor olacağım
Çünkü dans ediyor olacağım.
Bu akşam çağrılarını cevaplamıyorum
çünkü dans ediyor olacağım!

İstediğin kadar arayabilirsin
Ama evde kimse yok
Ve telefonuma ulaşamayacaksın!
Dışarıda klüpteyim
Ve çocuğu yudumluyorum
Ve sen telefonuma ulaşamayacaksın!

stedığın zaman ara
Ama evde kimse yok
Ve telefonuma ulaşamayacaksın!
Dışarıda klüpteyim
Ve çocuğu yudumluyorum!
Ve sen telefonuma ulaşamayacaksın!
Üzgünüz aradığınız numara servis dışıdır.
Lütfen numarayı kontrol ediniz ya da tekrar
deneyiniz.

EK-VI: TÜRK VİDEO KLİPLERİNDE ALIŞ-VERİŞ ÖRNEKLERİ

Bu bölümde yer alan video klipler her ne kadar öteki sanatsal biçimlerin verilerini kullanmış olsa da göstergelerarasılık bağlamında sözünü ettiğimiz alıntılama işleminden çok, daha önce de belirtildiği gibi “çalıntı” işlemi ile örtüşmektedir. Bu nedenle aşağıda örnekleri verilen video kliplere tez metni içerisinde yer verilmemiştir.

Athena - “Kime ne” Klibi

Calogero & Passi - “Face à la mer” Klibi

Aylin Aslım
“Ahh” Klibi

Nez
“Oldu mu Şimdi” Klibi

Doğuş
“Yalnızım” Klibi

Unkle
“Rabbit in your headlights” Klibi

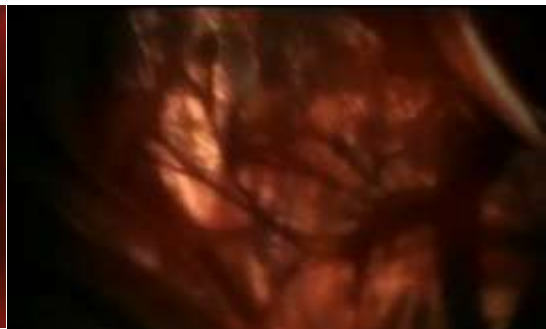

Zakkum
“Ah Çikolata” Klibi

Papa Roach
“Between angels and insects” Klibi

Sibel Can
“Lale Devri” Klibi

Madonna
“Love don’t live here anymore” Klibi

**Gece Yolcuları
“Yaban Gülü” Klibi**

**Muse
“Unintended” Klibi**

**Mirkelam-Kargo
“Yollar” Klibi**

**Jim Jarmusch
“Permanent Vacation” Filmi**

Hande Yener
“Uzaylı” Klibi

Lorenzo Jovanotti Cherubini
“Tanto Tanto Tanto” Filmi

Ayna
“Aşık Oldum Anne” Klibi

In Flames
“Cloud Connected” Klibi

Serdar Ortaç
“Elimle” Klibi

Sting
“Desrt Rose” Klibi

Ebru Gündeş
“Seni İstiyorum” Klibi

MBLAQ BLAQstyle
“Stay” Klibi

Volkan Doğan
“Of Dedirttin” Klibi

Sean Paul
“Temperature” Klibi

Petek Dinçöz
“Yaralıyım Yaralı” Klibi

Soner Arıca
“Haydi Şimdi Gel” Klibi

